

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in Priimek: Katarina Temkova

Naslov diplomskega dela: Primerjava izrazja za hišna opravila v Vodnikovi veliki pratiki in dveh stoletnih pratikah 19. stoletja.

Kraj: Pivka

Leto: 2009

Število strani:

Število opomb:

Mentorica:izr. prof. dr. Irena Orel

Ključne besede: slovenske pratike, poljudnostrokovna besedila, zgodovinsko besedoslovje

IZVLEČEK

Pričujoče diplomsko delo se osredotoča na primerjavo izrazja v treh sestavkih o hišnih opravilih za vsaki mesec, objavljenih v Vodnikovi Veliki pratiki za leto 1795 ter v Stoletni pratiki devetnajstega stoletja, izdani leta 1840 in 1847. Analiza je pokazala, da med sestavki ni velike razlike, ker gre za splošno izrazje, pri katerem je ujemalnost večja, kot bi bila v strokovnih besedilih. Izkazane so nekatere razlike na glasoslovni in oblikoslovni kot tudi na besedoslovni ravnini, predvsem med Vodnikovo pratiko ter mlajšima Stoletnima pratikama, ki sta nekatere Vodnikove glasoslovne in oblikoslovne značilnosti ter izraze, ki so starejši, narečni ali prevzeti, do neke mere odpravljali. Sicer pa se jezik (osrednjeslovenski knjižni jezik), izpričan v treh pratikah, ne razlikuje mnogo od današnjega jezika, ki je bil normiran v drugi polovici 19. stoletja, kmalu po izidu mlajših dveh stoletnih pratik.

SUMMARY

Comparison of phraseology of three short texts describing monthly household chores, of which one was published in »Velika pratika« in the year of 1795 by Vodnik, and two issues of »Stoletna pratika« from the 19th century, one published in 1840 and the other in 1847, is the focus of my diploma work. Analysis has shown no particular difference in the three texts as the use of speech employed there is rather general, and thus the similarity in manner of expression is more pronounced here than it would be in technical texts.

There are some variations noted in phonetics, morphology and phrasing, especially when comparing the example taken from »Vodnikova pratika« to those taken from the two later issues of »Stoletna pratika«, where some phonetic and morphological characteristics that were actually found in Vodnikova pratika along with some archaisms, dialectal and foreign words were omitted to some extent.

However, the language (Central Slovenian literary language), employed in the three »pratikas« does not differ much from the modern Slovenian language, which was first introduced in the second half of the 19th century, soon after the two later »pratikas« had been published.

Key words: Slovenian pratika, popular and technical texts, archaic phraseology

Za pomoč pri pisanju diplomskega dela se najlepše zahvaljujem mentorici izr. prof. dr. Ireni Orel.

Še posebej sem hvaležna družini, ki mi je v času študija ves čas stala ob strani in mi bila v veliko pomoč.

Zahvala velja tudi vsem, ki ste mi v času študija tako ali drugače pomagali.

KAZALO

1 UVOD	7
2 PRATIKA IN STOLETNI KOLEDAR PRI SLOVENCIH	8
2.1 RAZVOJ PRATIKE DO VODNIKA	8
2.1.1 VALENTIN VODNIK IN NJEGOVA VELIKA PRATIKA	8
2.1.1.1 VSEBINA VELIKIH PRATIK.....	9
2.2 ZAČETKI SLOVENSKE PRATIKE NA SLOVENSKEM.....	10
2.2.1 STOLETNA PRATIKA 19. STOLETJA.....	11
2.3 JEZIKOVNA UMESTITEV OBRAVNAVANIH PRATIK.....	13
2.3.1 OSREDNJESLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK.....	13
2.3.2 ZAČETKI STROKOVNEGA IZRAZJA KMETIJSKIH STROK.....	14
3 JEZIKOVNA ANALIZA PRATIK	15
3.1 PISAVA.....	15
3.2 GLASOSLOVJE.....	18
3.2.1 SAMOGLASNIKI	18
3.2.2 SOGLASNIKI	19
3.3 OBLIKOSLOVJE	21
3.3.1 SAMOSTALNIKI.....	21
3.3.2 PRIDEVNIKI.....	22
3.3.3 GLAGOLI	23
3.3.4 ZAIMKI	24
3.3.5 VEZNIKI	25
3.3.6 ŠTEVNIKI.....	25
3.3.7 PRISLOVI.....	26
3.3.8 PREDLOGI.....	26
3.4 SKLADNJA	27
4 BESEDOSLOVJE	28
4.1 HIŠNA OPRAVILA	29
4.1.1 UREJANJE HIŠE	29
4.1.2 IZDELAVA IN NEGA OBLAČIL.....	29
4.1.3 ČIŠČENJE	31
4.1.4 KURJAVA.....	31

4.1.4.1 GORIVO	33
4.1.4.2 STRANSKI PROIZVOD	33
4.1.5 ŠKODLJIVE HIŠNE ŽIVALI	34
4.1.5.1 ŠKODLJIVCI NA RASTLINAH	35
4.1.6 PRIPRAVLJANJE IN SHRANJEVANJE ŽIVIL	35
4.1.6.1 MLEČNA ŽIVILA (PLANŠARSTVO)	35
4.1.6.2 ŽIVALSKA ŽIVILA	36
4.1.6.3 SADNA ŽIVILA	37
4.1.6.4 SHRANJEVANJE ŽIVIL IN JEDI	37
4.1.6.5 SUŠENJE	42
4.1.6.6 JEDI	42
4.1.6.7 PRIPRAVLJANJE JEDI	43
4.2 KMEČKA OPRAVILA	45
4.2.1 ŽIVINOREJA	45
4.2.1.1 ŽIVINA	45
4.2.1.2 SKRB ZA ŽIVINO	46
4.2.1.3 PAŠA, MOLŽA	47
4.2.1.4 KLANJE	48
4.2.1.5 ŽIVALSKA HRANA IN KRMLJENJE	49
4.2.1.6 BOLEZNI ŽIVINE IN NJIHOVO ZDRAVLJENJE	52
4.2.2 ČEBELARSTVO	54
4.2.3 RIBIŠTVO	55
4.2.4 SADJARSTVO	55
4.2.4.1 SADJE	59
4.2.4.2 ŠKODLJIVCI NA DREVESU IN POLJU	60
4.2.5 VINOGRADNIŠTVO	61
4.2.6 REJA KOKOŠI	62
4.2.6.1 VALJENJE	62
4.2.6.2 RAZLIČNE VRSTE PERNATIH ŽIVALI	62
4.2.6.3 VAROVANJE IN HRANJENJE KOKOŠI	63
4.2.7 REJA GOSI	65
4.2.8 PRAŠIČEREJA	65
4.2.9 POLJEDELJSTVO, VRTNARSTVO	67
4.2.9.1 ZAŠČITA PRED MRAZOM	67

4.2.9.2 VRSTA PRSTI IN GNOJILO	68
4.2.9.3 KMETIJSKE POVRŠINE.....	69
4.2.9.4 RAZLIČNA POLJEDELSKA OPRAVILA.....	70
4.2.9.5 SEJANJE IN SETEV	74
4.2.9.6 POLJŠČINE	76
4.2.9.7 IZRAZJE, POVEZANO Z DELOM.....	79
4.3 DRUGA OPRAVILA	79
4.3.1 MLINARSTVO.....	79
4.3.2 SVEČARSTVO.....	80
4.3.3 PREVOZNIŠTVO	81
4.3.4 SKRB ZA MEJO.....	81
4.3.5 OSKRBA Z VODO	82
4.3.6 GOZDARSTVO	83
4.3.6.1 DIVJE ŽIVALI	83
4.4 VREMENSKI POJAVI	83
4.5 ČASOVNA POIMENOVANJA	86
4.5.1 LETNI ČASI.....	89
4.5.2 PRAZNIKI.....	90
4.5.3 IZRAZJE, POVEZANO Z MESECI.....	92
4.5.3.1 POIMENOVANJA MESECEV	92
4.6 POIMENOVANJA PROSTOROV, DELOV HIŠE	94
4.7 IZRAZI, POVEZANI S ČLOVEKOM	95
4.7.1 IZRAZI, POVEZANI S ČLOVEŠKIM TELESOM	96
4.7.2 PREHRANJEVANJE.....	98
4.7.3 PITJE	99
4.7.3.1 PIJAČA.....	100
4.7.4 BOLEZNI IN DELI TELESA	102
4.7.5 POKLICI, POVEZANI Z OPRAVILI	104
4.8 PREGOVORI	106
6 ZAKLJUČEK.....	107
6.1 RAZLIKE V IZRAZJU	107
6.2 SKLEP	110
7 LITERATURA	112

1 UVOD

Pratike in koledarji so že od svojega nastanka naprej med slovenskim ljudmi izredno popularni. To pričajo tudi naklade o njihovem tisku že konec 18. stoletja. Iz zgodnjih pratik (18. in 19. stoletje) pa lahko opazujemo sam razvoj jezika, kulture in različnih strok.

V diplomski nalogi se ukvarjam z izrazjem, ki je zajeto v poglavjih o hišnih opravilih za vsaki mesec. Primerjava je potekala med tremi med seboj podobnimi sestavki, ki so bili objavljeni v Vodnikovi Veliki pratiki za leto 1795 ter v dveh stoletnih pratikah, izdanih leta 1840 in 1847.

V uvodu so omenjene tri pratike umeščene v zgodovinski okvir ter so vsebinsko in jezikovno predstavljene. Osrednji del naloge pa predstavlja izrazje, ki je zajeto v različne skupine opravil (hišnih, kmečkih in drugih), izrazje za časovna in vremenska poimenovanja ter izrazje, povezano s človekom (bolezni, poklici itd.). V zaključku so predstavljene razlike oziroma ujemanje izrazja v pratikah na podlagi domneve, da sta mlajši pratiki odpravljali nekatere Vodnikove izraze, ki so starejši, narečni ali morda prevzeti.

2 PRATIKA IN STOLETNI KOLEDAR PRI SLOVENCIH

2.1 RAZVOJ PRATIKE DO VODNIKA

Slovenci smo že ob nastanku književnosti dobili tudi koledar v svojem jeziku. Že med prvimi slovenskimi tiski in začetki prevajanja Svetega pisma ga je v letih 1557 in 1558 izdal Primož Trubar. *Ta slovenski koledar, kir vselej trpi*¹ obsega skupaj šestnajst dvobarvnih strani, ki prinašajo glavne podatke koledarske narave za triinsedemdeset let naprej, navedbe svetopisemskih knjig in števila njihovih poglavij. V koledarju najdemo tudi nekaj poučnih sestavkov, verze o vremenu in letnih časih.

V 17. stoletju ni izšel noben slovenski koledar. Po Trubarjevem koledarju je minilo skoraj dvesto let, ko je izšla nova koledarska publikacija. To je bila po augsburških² koledarjih posneta *Nova kranjska pratika za leto 1726*, ki jo je založil in natisnil ljubljanski tiskar Janez Jurij Mayr. Ta pratika ni ohranjena. Najstarejša ohranjena je pratika iz leta 1741, zato tudi ni znano, ali je v tem vmesnem času pratika izhajala redno ali v presledkih. (Reisp, 1996)

2.1.1 VALENTIN VODNIK IN NJEGOVA VELIKA PRATIKA

V dobi, ko je bila slovenska knjiga redkost, je bila pratika v marsikateri hiši edina knjiga. Iz nje so se mnogi učili brati, pisati in računati ter celo risati. Pomena, ki ga je imela pratika med preprostim ljudstvom, so se zavedali tudi preroditelji. Pratiko so modernizirali in jo porabili za razsvetljenske namene.

---

¹ Poimenovanje koledarjev, ki niso bili pisani le za eno leto, ampak za več desetletij, s pridevki perpetuum [Colendarium], immerwährender [Kalender], t. j. večni, neprenehljiv, vedno trajajoč, ali po starem: "kir vselej trpi", je bilo v srednjem veku nekaj vsakdanjega. (Stabej, 1986, str. 46)

² Nemško mesto Augsburg je bilo središče tovrstne knjigotrške dejavnosti. (Branko Reisp v Vodnikova Velika pratika za leta 1795, 1796 in 1797, 1996)

Na pobudo barona Žige Zoisa, bogataša in kulturnega mecena, ter zgodovinarja in dramatika Antona Tomaža Linharta je Valentin Vodnik pripravil najprej Veliko pratiko (1795—1797), nato pa še Malo pratiko (1798—1806). (Reisp, 1996)

Valentin Vodnik je bil sprva frančiškan, nato pa posvetni duhovnik, deloval je kot profesor na gimnaziji v Ljubljani in bil nekaj časa tudi njen ravnatelj. Vodnik je bil dejaven na mnogih področjih, proslavil se je kot pesnik, strokovni pisec in jezikoslovec. Veliko pratiko je pripravljaval v času, ko je upravljal župnijo na Koprivniku v Bohinju. Verjetno je tu srečal Žigo Zoisa, ki ga je pritegnil v svoj krog. Vodnik se je nato seznanil še z drugimi razsvetljenci, med drugim tudi s takratnim tajnikom kranjskega deželnega glavarstva Antonom Tomažem Linhartom. Zois in Linhart sta Vodnika usmerjala v pripravo poučnih sestavkov za koledar. Kako so stvari potekale ter o skrbi in zavzetosti, s katero je Zois spremljal nastajanje pratike, izvemo iz pisem, ki jih je pisal Vodniku. Vodnik je z Zoisovo pomočjo uresničil del načrtov, ki so jih gojili razsvetljenci, v treh letnikih pratike, ki jim je bil glavni sodelavec in urednik. (Reisp, 1996)

Tako je v začetku novembra 1794 v Ljubljani izšla *Velika pratika ali kalender za tu lejtu 1795 ali MDCCXCV*. Natisnil jo je tiskar Janez Friderik Eger, založil pa Viljem Henrik Korn. Duhovnik Janez Debevec je pripravil koledarski del, korekture pa Anton Tomaž Linhart. Pri istem tiskarju in založniku sta izšli še *Velika pratika ali kalender za tu prestopno lejtu 1796 ali MDCCXCVI* ter *Velika pratika ali kalender za to lejto 1797 ali MDCCXCVII*.

Cena ene pratike je znašala sedemnajst krajcarjev oziroma eno petico, kar je bilo za tedanje razmere precej drago. Zaradi njene cene in zahtevne zasnove je velika pratika po treh omenjenih letnikih prenehala izhajati. Tiskar Eger in Vodnik sta se odločila za skromnejšo in cenejšo Malo pratiko, ki je izhajala vsaj do leta 1806. (Reisp, 1996)

2.1.1.1 VSEBINA VELIKIH PRATIK

Vse tri pratike so po obsegu in formatu enake, in sicer obsega pratika dvaintrideset dvobarvnih strani (rdeč in črn tisk) v formatu osmerke (21 x 16

cm). Vsebina pratik pa je sledeča: Letnik 1795 ima na šestnajstih straneh koledar z vinsko mero, sledi mu seznam članov cesarske rodbine, pa hišna opravila za vsak mesec, popisovanje kranjske dežele, sestavek o vremenu, objavljena je tudi pesem brez naslova, ki jo je Vodnik kasneje poimenoval Dramilo, na koncu je popis sejmov na Kranjskem. Pratika za leto 1796 ima na posebnem listu priloženo pesem *Novo leto*, v koledarskem delu epigrame in uganke, ki mu sledi priloga z rešitvami ugank. Nadalje najdemo hišna opravila in nasvete, pa kratkočasne prigode, sestavek o vremenu, popisovanje zemlje, pouk o računstvu, zgodbe, pouk o vremenskih pojavih ter nasvete in sejme na Kranjskem. Letnik 1797 ima v koledarskem delu napise za mesece in uganke, sledijo mu hišna opravila oz. nasveti za gospodarstvo in gospodinjstvo, pouk o računstvu, sestavek o vremenu, popisovanje zemlje, kratkočasne zgodbe, gospodinjski nasveti, odgovori na uganke ter pesem *Zadovoljni Kranjec* in sejmi na Kranjskem. (Reisp, 1996)

2.2 ZAČETKI STOLETNE PRATIKE NA SLOVENSKEM

Stoletni koledar (uporabljata se tudi poimenovanji stoletna pratika ali večna pratika) smo Slovenci tudi prevzeli po Nemcih. Znan je Knauerjev *Koledarium oeconomicum* iz sredine 17. stoletja. Ta je temeljil na opazovanju zvezd, vremena in drugih naravnih razmer v sedemletju (zaradi sedmih planetov, ki so jih takrat poznali). Pojavilo pa se je število prepisovalcev in tiskarjev tega koledarja (posel je bil namreč zelo donosen) in ga zaradi boljše tržnosti spremenili v stoletnega.

Prvi slovenski prevod stoletnega koledarja je napisal Anton Breznik leta 1787. Poimenoval ga je s Slovincem bolj domačim izrazom večna pratika.³ S tem je hotel Breznik svoje delo *Večna pratika od gospodarstva* približati tedaj zelo razširjeni Kmečki pratiki.⁴

---

³ Ime pratika za koledar je bilo pri Slovencih udomačeno že od Trubarja sem, ki je besedo prvič zapisal v Hišni postili, izvira pa seve od grško-latinsko-nemških "praktik". (Stabej, 1986, str. 46)

⁴ Znano je, da so samo v osrednji slovenski deželi Kranjski leta 1795 pokupili okoli 20.000 takih pratik. (Reisp, 1996)

Breznikova pratika je bila med ljudmi zelo iskana in brana knjiga. Doživela je še nekaj ponatisov, za nekatere od njih (1803 in 1807) domnevajo, da jih je napisal in priredil Valentin Vodnik, saj so v njih novi oddelki, vzeti iz njegove Velike pratike. Leta 1808 je bila Breznikova pratika zadnjič natisnjena. (Stabej, 1986)

2.2.1 STOLETNA PRATIKA 19. STOLETJA

Po več kot tridesetletnem povpraševanju in pomanjkanju večne pratike se je leta 1840 začelo obdobje slovenske stoletne pratike, ki je v svojem bistvu prenovljena in svojemu času prilagojena Breznikova Večna pratika. V tem letu je izšla *Stoletna Pratika devetnajftiga stoletja od 1801 – 1901. Sa duhovne, deshelske slushabnike in kmete*. Založil jo je "bukvovezec in kupčevavec s popirjem" Leopold Kremžar. Po zamisli Jurija Volca, sestavljalca cerkvene pratike za ljubljansko škofijo, pa jo je iz nemškega v slovenski jezik prevedel bogoslovec Jakob Krašna. Pratiko je natisnil Janez Andrej Kienreich v Gradcu, kar kaže na povezavo Stoletne pratike z nekim nemškim Stoletnim koledarjem Kienreichove izdaje. Tudi podoba⁵ na naslovni strani pratike, kot tudi na vseh poznejših izdajah, sovпада z nekim nemškim Stoletnim koledarjem iz Gradca že leta 1799. V primerjavi z Breznikovo pomeni ta pratika velik napredek.

Pratika je natisnjena na 4 + 164 + 4 straneh osmerke, na katerih koledarskemu delu na začetku sledi branje v zvezi z vladanjem planetov, nato Hišna opravila za vsaki mesec, sledijo še številni poučni sestavki in kratkočasne prigode ter sejmi na Kranjskem, ki sklenejo knjigo.

Tudi druga izdaja *Stoletne pratike devetnajftiga stoletja od 1801 – 1901. Sa duhovne, deshelske slushabnike in kmete* je izšla v založbi Kremžarja, natisnil pa jo je leta 1847 Jožef Blaznik v Ljubljani.

---

⁵Podoba našega osončja: s soncem v sredini, okoli njega pa sedem glavnih planetov v koncentričnih krogih. Sončno-planetni sistem zaključuje kača, ki v ustih drži svoj rep, kačo pa za glavo iz oblakov drži roka Vsemogočnosti.

Tokrat jo je prevedel oziroma priredil sam Jurij Volc, ki je z opisom podobe našega osončja uvedel v slovenski jezik zvezdoznansko terminologijo, ki z nekaterimi izjemami velja še danes. V tej pratiki se je Volc tudi vrnil k pisanju o vraževernem sedemletnem vladanju planetov (po nemški predlogi), ki je bilo v predhodni izdaji izpuščeno. Prav tako prvič je za vsak mesec z datumi objavljeno posamično vreme za vladanje posameznega planeta, s čimer se je Volčeva pratika najbolj približala nemškemu Knauerjevemu koledarju.

Druga izdaja stoletne pratike na 242 + 6 straneh osmerke obsega še Bleiweisov sestavek Cesarske postave za živinsko kupčijo, v Poduku so zbrana koristna navodila za človekovo zdravje, na koncu je še popis sejmov na Kranjskem in Štajerskem.

Zaradi velikega povpraševanja po Stoletni pratiki je tretja izdaja Stoletne pratike za devetnajsto stoletje izšla leta 1860, leta 1880 pa so jo izdali še četrtič.

V dvajsetem stoletju se prične tretje obdobje slovenske večne in stoletne pratike za dvajseto obdobje. (Stabej, 1986)

2.3 JEZIKOVNA UMEŠTITEV OBRAVNAVANIH PRATIK

2.3.1 OSREDNJESLOVENSKI KNJIŽNI JEZIK

Obraavnane tri pratike so nastale v obdobju, ko slovenski knjižni jezik še ni bil normiran, in sicer so pisane v osrednjemoslovenskem knjižnem jeziku s konca 18. in iz 40-ih let 19. stoletja. Ta se je razvil in uveljavil v 16. stoletju v prvih slovenskih (protestantskih) tiskanih knjigah. Temeljne značilnosti je jeziku določil Primož Trubar, ko se je odločil, da bo spregovoril vsem Slovincem. V želji, da bi ga razumeli Korošci, Štajerci in Primorci, je izdelal jezikovni sistem, ki je glasoslovno, oblikoslovno in skladenjsko preraščal narečne okvire. Osrednjemoslovenski knjižni jezik je dobil pravo podobo v Dalmatinovem prevodu Biblije.

Konec 17. in v začetku 18. stoletja se je kulturna in jezikovna zavest Slovencev močno okrepila. Jezik ni bil več omejen le na kmečko prebivalstvo, ampak se je razširil tudi med novo slovensko meščanstvo in prve slovenske izobražence. Katoliški pisci 17. stoletja jezikovno sprva niso presegali protestantov, vendar so se kasneje pojavili ljudje, ki so si prizadevali razvijati osrednjemoslovenski knjižni jezik in ga uporabljati tudi v leposlovju.

Sadove so obrodila predvsem prizadevanja v krogu razsvetljencev. V želji, da bi motivirali slovenske izobražence za pisanje v slovenskem jeziku, so morali poskrbeti za njihovo jezikovno zmožnost. Tak načrt je vključeval ustrezno publicistično dejavnost, ki se je uresničila v Vodnikovih Veliki in Mali pratiki, Ljublanskih novicah, ...

Osrednjemoslovenski knjižni jezik se je v drugi polovici 18. stoletja izredno hitro razvijal. V tem času je oživel zanimanje za slovnico (Hipolit, Pohlin, Gutsman; kasneje še Kopitar, Vodnik) v kateri se je zrcalila želja po enotnem jeziku in knjižni normi. Po letu 1777 pa začnejo izhajati tudi prve strokovne knjige (A. Janša: Čebelarstvo, A. T. Linhart: Bukvice od živinskih bolezni, V. Vodnik: Velika in Mala pratika).

2.3.2 ZAČETKI STROKOVNEGA IZRAZJA KMETIJSKIH STROK

Osnovno, v občem jeziku znano kmetijsko izrazje je izpričano že v 16. stoletju v prvem poglavju Dalmatinove Biblije - O stvarjenju sveta. Gre za osnovna načela, po katerih se je kasneje razvijalo izrazje kmetijskih in drugih strok. Izrazje za posamezne kmetijske dejavnosti (poljedelstvo, živinoreja, čebelarstvo, lov, ribištvo, sadjereja, itd.) po svoji izviranosti presega izrazje drugih jezikovnih zvrsti (npr. uradovalno, kjer prevladujejo sposojenke germanskega izvora), saj v veliki meri izvira iz skupnega praslovanskega besednega fonda. Ta je hkrati zagotovil tudi prihodnjim terminološkim novotvorbam dokaj izviren besedotvorni razvoj. Da je dediščina praslovanskega besedja vezana prav na izrazje s kmetijskega področja, je povezano s dejstvom, da so bili Slovani na prvotnih tleh v Zakrpatju poljedelci, lovci, ribiči ter vešči v kovaški in tkalski obrti.

Kako se je to izrazje tvorilo in se ob načrtnem delu za napredek kmetijstva in domače obrti, trgovine, zdravilstva razvijalo, izvemo ravno iz prvih strokovnih besedil v slovenščini, ki so nastala konec 18. stoletja.⁶ Besedila so bila zelo skrbno in načrtno prevedena z že ustaljenimi in izoblikovanimi izrazi, pa tudi z na novo nastajajočimi izrazi s področja poljedelstva, živinoreje, sadjarstva, čebelarstva, itd. Kljub temu so to poljudno-strokovna besedila, prepletena še s prvinami pogovornega in umetnostnega jezika, kar se kaže v pokrajinski terminološki sopomenskosti ter metaforičnih opisih na skladenjski ravni. (Orožen, 1996)

---

⁶ To so: M. Pohlin: *Kmetam za potrebo inu pomoč*, Walštajn: *Bukve od bolezni goveje živine*, A. Janša: *Čebelarstvo*, V. Vodnik: *Velika Pratika*.

3 JEZIKOVNA ANALIZA PRATIK

Predmet jezikovne analize so nekateri deli pratik, ki so tako v Vodnikovi kot v obeh stoletnih pratikah zelo podobni. Te dele sem izbrala tudi zaradi primerljivosti vseh treh besedil. V samo analizo sem torej zajela poglavja pratik, ki opisujejo hišna opravila in sicer zajemajo: Hishne opravila sa vsaki mejsiz v Vodnikovi veliki pratiki za leto 1795, Hishne opravila sa vřaki mefez v Stoletni Pratici devetnajřtiga řtoletja iz leta 1840 ter Opravila sa vřaki mefez v Stoletni pratiki devetnajřtiga řtoletja iz leta 1847.

3.1 PISAVA

Zgodovina zapisovanja slovenskega jezika je kar zanimiva. Avtorji prvih besedil (npr. Brižiński spomeniki, Celovški rokopis, ...) so zapisovanje v slovenščini bolj kot ne improvizirali, zato jih ne moremo imeti za resne poskuse pravopisa. Pozneje se je pojavilo več primerov zapisov v glagolici, vendar se tudi ta ni prijela. Primož Trubar, ki je natisnil prve slovenske knjige, ni uporabljal strogo določenih pravil za pisanje, je pa postavil temelj za prvo slovensko pisavo. To je pozneje bolj natančno izoblikoval Adam Bohorič, zato jo imenujemo bohoričica. Bohoričica je prva prava slovenska pisava, ki se je na naših tleh obdržala približno 300 let.

V glavnem je podobna današnji slovenski pisavi, večje razlike opazimo le pri sičnikih in šumnikih. Najbolj nenavadna za nas je črka ř, ki izvira iz gotice in se jo bere kot [s]:

[c] = z Z   [č] = zh ZH

[s] = ř S   [š] = řh SH

[z] = s S   [ž] = sh SH

Kot vidimo iz zgornje tabele, se pri velikih črkah s in z ne razlikujeta med sabo. Isto je veljalo v začetku tudi za veliki i in j (oba so pisali kot l) in za veliki u in v (oba so pisali kot V). Pozneje so zaradi lažjega branja začeli ločevati tudi te velike črke.

Obravnavane pratike so pisane v bohoričici, vendar prej omenjena pravila niso povsod enako upoštevana. Zlasti v Vodnikovi pratiki je več zapisov za s in še zapis *f* za z, pri ostalih dveh pa včasih za š ni upoštevan *f*. Vodnik tudi uporablja zapis *y* za dolgi *i*.

[s] VP1: *f* (*fajaf*ti, *vfako faboto*, *fkerb*); *s* (vsaki mejsiz, zhas); *fs* (mesfu, pisfarji, peresfa)

SP1: *f* (*fajaf*ti, *vfako feboto*, *fkerb*, *vfaki mefez*, *zhaf*, *mefo*, *pifarji*, *perefa*)

SP2: *f* (*fajaf*ti, *vfako faboto*, *vfaki mefez*, *fkerb*, *zhaf*, *mefo*, *pifarji*, *perefa*)

[z] VP1: *s* (sidovi, sdaj, sidat, sgoraj); *f* (v'fmejfhnavo 'v zmešnjavo')

SP1: *s* (sidovi, sdaj, sidati, sgorej)

SP2: *s* (sidovi, sdaj, sidati, sgorej)

[c] VP1: *z* (vliz, zepit, zepovi, fizer, tkalz, latovze)

SP1: *z* (uliz, zepiti, zepovi, fizer, tkavez, latvize)

SP2: *z* (uliz, zepiti, zepovi, fizer, tkavez, latvize)

[š] VP1: *fh* (zhefhne, kafhli, kojhnja, na pajho, kokufhi, zelijha)

SP1: *fh* (zhefhne, kokofhi, kafhli, kojhnja, na pajho) *sh* (selisha)

SP2: *fh* (zhefhnje, kokofhi, kafhliji, kojhnja, na pajho) *sh* (selisha)

[ž] VP1: *sh* (shetuv, shrebeta, shelodza, shivina)

SP1: *sh* (shetev, shrebeta, shelodza, shivina)

SP2: *sh* (shetev, shebeta, shelodza, shivina)

[č] VP1: *zh* (oblazhila, prevezh, jezhmen, mozchnik, fvezhe)

SP1: *zh* (oblazhila, prevezh, jezhmen, mozchnik, fvezhe)

SP2: *zh* (oblazhila, prevezh, jezhmen, mozchnik, fvezhe)

[u] VP1: *u* (ftrup, kumare, sjutraj, prefufhiti, kruh); *v* (vshiva, vpade, vtopiti, vmy, vliz 'ulic')

SP1: *u* (ftrup, kumare, sjutraj, prefufhiti, kruh, uliz); *v* (vshiva, vpade, vtopiti, vmi)

SP2: *u* (ftrup, kumare, sjutraj, prefufhiti, kruh, uliz, upade); *v* (vshiva)

[v] VP1: *v* (vert, vezh, frovu, besgove)

SP1: *v* (vert, vezh, frovo, besgove)

SP2: *v* (vert, vezh, frovo, besgove)

[i] VP1: i (sidat, dimniki, mijfhi); y (pezhy, ny, terpy)

SP2: i (sidati, dimniki, mijfhi, pezhi, ni, terpi)

SP2: i (sidati, dimniki, mijfhi, pezhi, ni, terpi)

[j] VP1: j (mejnike, preglej, sdaj, sadje, sgodaj)

SP1: j (mejnike, preglej, sdaj, sadje, sgodaj)

SP2: j (mejnike, preglej, sdaj, sadje, sgodaj)

[l'] VP1: l (mrovlijha, k'svalenji molov, sele, narboljhi, fhkodlivu); jl (na polji)

SP1: l (mrovlijha, svalenju molov, sele); lj (na polji, fhkodljivo, nar boljhi)

SP2: l (svalenju (moljev)); lj (mravlijha, nar boljhi, moljev, selje, na polji, fhkodljivo)

[n'] VP1: n (gospodina, hranenu, povefneni, frednu); nj (korenjovu, kofhnja); jn (kojnam, narmajn majnhi)

SP1: nj (gospodinja, hranjeno, suknje, konjem, nar manj, svinje, korenje, kofhnja)

SP2: nj (sgodnjo (selenjavo), gospodinja, hranjeno, suknje, konjem, nar manj, fkopnjenji, luknjize, kofhnja)

[ð] VP1: a (dargne, parfne 'prsne', s'parftjo 'prstjo', v'dashji 'v dežju'); e (pertaine, oftergaj, vert, vertnine, perpravi, smerslino, fkerbnu, terte, smersnefh, vefelej 'vselej'); Ø (pefk)

SP1: e (pertaine, oftergaj, perpravi, perftjo fkerb, terte, pervo, vertnine, vert, merslih, perpozhal, odverne, v deshju); è (f pèrstjo, pèrfti); i (pefik)

SP2: e (pertaine, oftergaj, vert, f perftjo, terte, perpravi, preskerbi, pervim, vertnine, terdno, mersliga, pershgana, terte, v deshji); i (pefik)

predlogi VP1: nezložni predlogi so večinoma pisani skupaj z besedo z opuščajem med njima (s'metlami, s'lopato, v'jefihi s'vosam, s'eno palzo, s'vodo, v'hifhi, v'planinah, v'tim mejfsizi)

ostali predlogi so pisani narazen (sa simo, po malim, pred sajzam, nad korenino, od tefhkiga dela, na mefsi)

SP1: nezložni predlogi so vedno pisani narazen (s metlami, s lopato, v jefki, v tem mefzu, f pepelam, s oljam, v jefeni, v zhafih, k sdravi)

prav tako tudi ostali predlogi (sa simo, pred sajzam, nad korenino, is shelodza, od debbla)

SP2: nezložni predlogi so vedno pisani narazen (s metlami, s lopato, v jeŕihu, f perstjo, s ŕhibo, v jeŕihu, v tem meŕzu, v deshji)

prav tako tudi ostali predlogi (sa simo, pred sajzam, nad korenino, is nesreliga, na reŕhetih, na ŕuhim, per hramih)

3.2 GLASOSLOVJE

3.2.1 SAMOGLASNIKI

Nenaglašeni samoglasniki:

- **labializacija a > o**

VP1: mavrohi 'mavrahi', moline 'maline', mrovle 'mravlje', loshej 'laŕže'

SP1: mavrohi 'mavrahi', moline 'maline', loshej 'laŕže', mrovle 'mravlje'

SP2: mavrohi 'mavrahi', moline 'maline', loshej 'laŕže', mrovlje 'mravlje'

- **redukcija a > ə**

VP1: kadar, vender 'vendar'

SP1: kader 'kadar', vender 'vendar'

SP2: kader 'kadar', vender 'vendar'

- **preglas a > e**

VP1: de 'da', preŕhizhe 'praŕiŕe'

SP1: de 'da', preŕhizhe 'praŕiŕe'

SP2: de 'da', preŕhizhe 'praŕiŕe'

- **preglas aj > ej**

VP1: ni preglasa (morajo, tedaj, sgoraj, sdolaj, sjutraj)

SP1: morejo 'morajo', tedej 'tedaj' sgorej 'zgoraj', sdolej 'zdolaj'

- SP2: tedej 'tedaj' sgorej 'zgoraj', sdolej 'zdolaj', sjutrej 'zjutraj'

- **e > i**

VP1: po malim 'po malem'

SP1: pomalim 'po malem'

SP2: pomalim 'po malem'

- **redukcija e**

VP1: mejfsiza*, fjati 'sejati', motabilz 'motovilec'

SP1: mejza 'meseca', snamnje 'znamenje', fjati 'sejati', matabilz, 'motovilec'

SP2: motavilz 'motovilec', mejza 'meseca', snamnje 'znamenje', fjati 'sejati'

- **redukcija i**

VP1: ofsenze 'gosenice', jetike*, fkuhno 'izkušnjo', v'fklenizah*; na koncu nedoločnika i velikokrat onemi: sidat, belit

SP1: jetke 'jetike', gofenze 'gosenice', fkuhno 'izkušnjo'

SP2: is fkuhnje, jetke 'jetike', fteklenzah 'steklenicah', gofenze 'gosenice'

- **redukcija -o**

VP1: savol 'za voljo'

SP1: sa volj 'za voljo'

SP2: savolj 'za voljo'

- **redukcija -o-**

VP1: varuvat*

SP1: varvati 'varovati'

SP2: varvati 'varovati'

- **ojevsko akanje o > a**

VP1: lejtaf, 'letos', motabilz 'motovilec'

SP1: letač, 'letos', matabilz 'motovilec'

SP2: motavilz 'motovilec', letač, 'letos'

3.2.2 SOGLASNIKI

- **l' > l**

VP1: (rasbelenu 'razbeljeno', sele 'zelje', s'detelo 'z deteljo, ludy 'ljudi', shalbel 'žajbelj', pluzhne 'pljučne'); **predhodna palatalizacija: l' > jl** (na pojli ' na polju')

SP1: (rasbeleno 'razbeljeno', pluzhne 'pljučne', sele 'zelje'); **l' > lj** (s deteljo, ljudi, shalbelj)

SP2: (rasbeleno 'razbeljeno'); **l' > lj** (selje, s deteljo, ljudi, plične, shalbelj)

- **n' > n**

VP1: (zhefne 'češnje', prihodni 'prihodnji', gofpodina 'gospodinja');

predhodna palatalizacija: n' > jn (kojni 'konji')

SP1: (zhefne 'češnje', prihodni 'prihodnji'); **n' > nj** (konji, gofpodinja)

SP2: **n' > nj** (zhefnje 'češnje', prihodnji, konji, gofpodinja)

- **asimilacija šč > š**

VP1: pijheta 'piščeta', selijha 'zelišča', sarafhene 'zaraščene, klefhami odhhipni ' kleščami odščipni'

SP1: pijheta 'piščeta', sarafhene 'zaraščene', klefhami odhhipni ' kleščami odščipni', selisha 'zelišča'

SP2: pijheta 'piščeta', sarafhene 'zaraščene', klefhami odhhipni ' kleščami odščipni', selisha 'zelišča'

- **asimilacija zvencega zapornika v izglasju**

VP1: odtot 'od tod', rejh 'rž'

SP1: rejh 'rž'

SP2: rejh 'rž'

- **protetični v**

VP1: nevumni 'neumni', nevupa 'ne upa', podvuzhi 'poduči'

SP1: Ø (neumni, ne upa, poduzhi)

SP2: Ø (neumni, ne upa, poduzhi)

- **redukcija g**

VP1: ofenze 'gosenice'

SP1: Ø (gofenze)

SP2: Ø (gofenze)

- **redukcija j ob i**

VP1: nepy 'ne pij'

SP1: ne pi 'ne pij'

SP2: Ø

- **jotacija**

VP1: omlazheno 'omlateno'

SP1: Ø

SP2: Ø

3.3 OBLIKOSLOVJE

3.3.1 SAMOSTALNIKI

- **I in T ed. sr. sp. -u (VP1); -o (SP1, SP2)**

VP1: fenu 'seno', maflu 'maslo', delu 'delo', blatu 'blato'

SP1: feno, maflo, delo, blato

SP2: feno, maflo, delo, blato

- **D mn. m. in sr. sp. -am (VP1, SP1, SP2); -em (SP1, SP2)**

VP1: kojnam 'konjem', teletam 'teletom', drevejsam 'drevesom',
prejhizham 'prašičem'

SP1: teletam 'teletom', drevejsam 'drevesom'; **-em** (konjem, prejhizhem
'prašičem')

SP2: teletam 'teletom', drevejsam 'drevesom'; **-em** (konjem, prejhizhem
'prašičem')

- **D mn. ž. sp. -am (VP1, SP1, SP2), -im (VP1); -em (SP1) (2. sklanjatev)**

VP1: kokuham 'kokošim', gojsim 'gosem'

SP1: kokuham 'kokošim'; **-em** (gofem)

SP2: kokuham 'kokošim'

- **D ed. sr. sp. -i (VP1); -u (SP1, SP2)**

VP1: k'svalenji 'k zvaljenju', grosdji 'grozdju', k'sorenji 'k zorenju'

SP1: **-u** (k sorenju, svalenju, grosdju)

SP2: **-u** (k sorenju, svalenju, grosdju)

- **M ed. m. sp. -i (VP1, SP1, SP2); -u (SP1, SP2)**

VP1: (na hladnim) kraji 'na hladnem kraju', v'hladi 'v hladu', v'pepeli 'v
pepelu', v'pefki 'v pesku', v'dashji 'v dežju', v'jefihi 'v jesihu', po obzhutenji
'po občutju'

SP1: v'pefki 'v pesku', v'jefki 'v jesihu', po obzhutenji 'po občutju'; **-u** (na
hladnim) kraju 'na hladnem kraju', v hladu, v pepelu, v' deshju 'v dežju')

SP2: (na hladnim) kraji 'na hladnem kraju', v'pefki 'v pesku', v' deshji 'v
dežju', po obzhutenji 'po občutju'; **-u** (v hladu, v pepelu, v' jefihu 'v jesihu')

- **M mn. m. sp. -ih (VP1, SP1, SP2); -eh (SP1, SP2)**
 VP1: **-ih** (v otrobih, v predalih, na reŕhetih)
 SP1: **-eh** (v otrobeh 'v otrobih'); **-ih** (v predalih, na reŕhetih)
 SP2: **-eh** (v otrobeh 'v otrobih'); **-ih** (v predalih, na reŕhetih)
- **M mn. sr. sp. -ah (VP1, SP1, SP2); -ih (SP2)**
 VP1: na pluzhah ali jetrah 'na pljučih ali jetrih'
 SP1: na pluzhah ali jetrah 'na pljučih ali jetrih'
 SP2: **-ih** (na pljuzhah ali jetrih)
- **O ed. sr. in m. sp. -am**
 VP1: pred mrasam 'pred mrazom', s'zukram 's cukrom', s'jezhmenam 'z ječmenom', (s'ŕtolzhenim) zhefnam 's stolčenim česnom'
 SP1: pred mrasam 'pred mrazom', s zukram 's cukrom', s'jezhmenam 'z ječmenom', (s tolzhenim) zhefnam 's tolčenim česnom'
 SP2: pred mrasam 'pred mrazom', s zukram 's cukrom', s'jezhmenam 'z ječmenom', (s tolzhenim) zhefnam 's tolčenim česnom'

3.3.2 PRIDEVNIKI

- **T ed. sr. sp. -u (VP1); -o (SP1, SP2)**
 VP1: srelo 'zrelo', omlatenu (shitu) 'omlateno (ŕžito)'
 SP1: **-o** (srelo, omlateno (shito))
 SP2: **-o** (srelo, omlazheno (shito))
- **R ed. m. sp. -iga**
 VP1: gorkiga (kruha), 'gorkega (kruha)', nesreliga (ŕadja) 'nezrelega (sadja)', shganiga (vina) 'ŕžganega (vina)'
 SP1: gorkiga (kruha), 'gorkega (kruha)', nesreliga (ŕadja) 'nezrelega (sadja)', shganiga (vina) 'ŕžganega (vina)'
 SP2: gorkiga (kruha), 'gorkega (kruha)', nesreliga (ŕadja) 'nezrelega (sadja)', shganiga (vina) 'ŕžganega (vina)'

- **T mn. sr. sp. -e (feminizacija)**

VP1: sukne, inu vovnate (oblazhila) 'suknjena in volnena (oblačila)', kurje (jajza), 'kurja (jajca)'

SP1: volnate (oblazhila) 'volnena (oblačila)', kurje (jajza), 'kurja (jajca)

SP2: volnate (oblazhila) 'volnena (oblačila)', kurje (jajza), 'kurja (jajca)

- **M ed. sr. in m. sp. -im**

VP1: v'fonzhnim (vremeni) 'v sončnem (vremenu)', v'velikim (mrasi) 'v velikem (mrazu)', po pervim (dashji) 'po prvem (dežju)'

SP1: v folnzhnim (vremeni) 'v sončnem (vremenu)', v velikim mrasi 'v velikem (mrazu)', po pervim (deshji) 'po prvem (dežju)'

SP2: v folnzhnim (vremeni) 'v sončnem (vremenu)', v velikim mrasi 'v velikem (mrazu)', po pervim (deshji) 'po prvem (dežju)'

- **M mn. ž. sp -eh (VP1); -ih (SP1, SP2)**

VP1: v'vijsokeh (planinah) 'v visokih (planinah)

SP1: -ih (v vijokih (planinah))

SP2: -ih (v vijokih (planinah))

3.3.3 GLAGOLI

- **kratka ali dolga nedoločniška oblika v funkciji velelnika z nepolnopomenskim glagolom**

VP1: **je morejo** (sdaj nove pezhy) poftavit, (ftare) preloshit; **je mora** sidati, beliti, fpraviti

SP1: **je morajo** (sdaj nove pezhi) poftaviti, (ftare) preloshiti; **je mora** sidati, beliti, fpraviti

SP2: **je morajo** (sdaj nove pezhi) poftaviti, (ftare) preloshiti; **je mora** sidati, beliti, fpraviti

VP1: **je ima** (srelu fadje) obrati, otrefti; **nima** (ne fadje, ne kuha) leshati

SP1: **je ima** (srelo fadje) obrati, otrefti; **nima** (ne fadje, ne kuha) leshati

SP2: **da je** (srelo fadje) obere, otrefe; **ne fme** (ne fadje, ne kuha) leshati

VP1: **je treba** varuvat, **je je treba** (od vina bol) dershati

SP1: **je treba** varvati, **je je treba** (vina bolj) sdershati

SP2: **je treba** varvati, **je je treba** (vina bolj) sdershati

- **z glagolom pustiti / dati**

VP1: (sladke vina) **je nepufte** (do sdaj v'fodih) **darshati**, **pufi** (sa zelo simo p'fhenizhne moke) **narediti**

SP1: (sladke vina) **je ne dajo** (do sdaj v fodih) **imeti**, **daj** (tedeje sa zelo simo p'fhenizhne in druge moke) **namleti**

SP2: (sladke vina) **je ne dajo** (do sdaj v fodih) **hraniti**, **daj** (tedeje sa zelo simo p'fhenizhne in druge moke) **namleti**

- **velelniki**

VP1: deni, varuj, pokladi, py, nenajej, f'kopli, neperkashi

SP1: deni, varovaj / vari, pokladi, pi, ne najej, f'kopli, ne perkashi

SP2: deni, varovaj / varuj, pokladi, pij, ne najej, f'kopli, ne perkashi

3.3.4 ZAIMKI

- **kazalni**

VP1: **tu** 'to' (tu je sa nje f'trup), **tiga** 'tega' (od tiga glava boli)

SP1: **to** (to je sa nje f'trup), **tega** (od tega glava boli)

SP2: **to** (to je sa nje f'trup), **tega** (od tega glava boli)

- **kazalni zaimki v vlogi določnega člena**

VP1: **te** (perilu te tanke pertnine), **ta** (ta od saklane shivine nabrani loj topi)

tiga 'tega' (flabo'fi tiga shelodza)

SP1: Ø

SP2: Ø

- **oziralni**

VP1: **katere** (v'fklenizah, katere je v'pefk sakoplejo), **kar** (kar ny sa frovu hranit), **kateru** (kateru presgodaj od drevja pada)

SP1: **ktere** (v fteklah, ktere je v pefik sakoplejo), **kar** (kar ni sa frovo hraniti), **ktero** (ktero presgodaj od drevja pada)

SP2: **ktere** (v fteklenzah, ktere je v pefik sakopljejo), **kar** (kar ni frovo hraniti), **ktero** (ktero presgodaj is drevja pada)

3.3.5 VEZNIKI

- **priredni**

VP1: inu, ali

SP1: in, pa, ali

SP2: in, pa, ali

- **podredni**

VP1: satu 'zato', aku 'če', kadar 'ko', ker, de 'da'

SP1: sa to 'zato', de 'da', zhe 'če', kadar 'ko', ker

SP2: sa to 'zato', de 'da', zhe 'če', kadar 'ko', ker

3.3.6 ŠTEVNIKI

- **glavni**

- **T m. sp**

VP1: en (mernik foly), en (kol), en (ftrel)

SP1: en (mernik foli), en (kol), en (ftrel)

SP2: en (mernik foli), en (kol), en (ftrel)

3.3.7 PRISLOVI

- **časovni**

VP1: sdaj 'zdaj, sedaj', tedaj, sjutraj 'zjutraj', po nozhi 'ponoči'

SP1: sdaj 'zdaj, sedaj' tedaj, sjutraj 'zjutraj', ponozhi 'ponoči'

SP2: sdaj 'zdaj, sedaj' tedaj, sjutraj 'zjutraj', ponozhi 'ponoči'

- **krajevni**

VP1: notrinepojde, notrivtaknen (fædeʃh) 'v', sdolaj 'zdolaj', snotraj 'znotraj'

SP1: sdolej 'zdolaj', snotraj 'znotraj'

SP2: sdolej 'zdolaj' snotraj 'znotraj'

- **lastnostni**

VP1: dolgu 'dolgo', dobru 'dobro'

SP1: dolgo, nekoliko, dobro, terdno 'trdno'

SP2: dolgo, nekoliko, dobro, terdno 'trdno'

3.3.8 PREDLOGI

VP1: h'konz (mejʃsiza) 'konec (meseca)', is 'iz' (is tiga nesreliga fadja)

SP1: o 'ob' (o f.v. Lukeshi, o krefu), is 'iz' (is nesreliga fadja)

SP2: o 'ob' (o f.v. Lukeshi, o Krefu), is 'iz' (is nesreliga fadja)

3.4 SKLADNJA

Hišna opravila za vsaki mesec so pisana za preproste ljudi. Povedi so dolge, veliko je svetovanja, naštevanja. Prevladujejo povedi v povednem naklonu (SP2: Dober gojpodar sdaj prevdari, koliko klaje ima, ve, koliko je vřak dan shivini pokladati), veliko je tudi pozivnih oz. velelnih, ko pisci predlagajo, kaj naj se v določenem mesecu opravi (VP1: Plevel pojufhi, inu sa simřko klajo perhrani; SP1: Shive meje sařadi). Med odvisnimi stavki prevladujejo namerni (SP1: Na ribnikih řkerbno led prebijaj, de ře ribe pod ledam ne saduřhe; VP1: Merjařza křvinam řpuřti, de bodo sgodaj mladi) in časovni (SP2 Lan, konoplje otri, dokler řo řhe jařni dnevi; SP1: Pred kakor lan rasgerneřh, ga v řuřhi s vodo pomozhi). Priredne povedi so predvsem vezalne in pojasnjevalne (VP1: Repo řjati, inu hřkonz mejřsiza pleti; SP1: Buzhe, kumare, dinje vřadi in gledaj, de bodo pezhke od predlani).

Vsa tri besedila so si skladijsko zelo podobna, Vodnikova pratika izstopa po nemřkih kalkih (VP1: drevje na lejřsi gori jemle; notri do maliga řhmarna; na kol povesni en lonz de samok notrinepojde). Zaznamovan besedni red – glagol je na koncu stavka, se pojavlja v vseh treh besedilih (VP1: vřakidan vodnu koritu operi; SP1: pred ko ře belenje sazhne; SP2: na ne preřuhim kraji hraniti).

4 BESEDOSLOVJE

Osrednji del mojega diplomskega dela predstavlja besedoslovje. Predstavila sem izrazje, ki je uporabljeno v omenjenih poglavjih pratik. Opravila so opisana za vsak mesec posebej in opisujejo dela, ki jih je potrebno postoriti v hiši, v hlevih, na polju in pašnikih, v sadovnjakih ...; prav tako je za vsak mesec napisana kopica nasvetov za preprečevanje bolezni pri ljudeh in živalih, tu so še nasveti za pripravo hrane ter drugi nasveti. Med izrazi za opravila pa je tudi veliko časovnih poimenovanj ter poimenovanj različnih vremenskih pojavov, in še nekaj manjših skupin izrazov, ki so ravno tako predstavljeni v tem delu.

Kot iztočnice so navedeni poknjiženi izrazi, v primerih časovno ali narečno zaznamovanih pa je med navednicama (‘) tudi slovarska razlaga izraza. Poševnica (/) označuje različne variante izraza oz. sopomenska poimenovanja, ki so izpričana v posameznih pratikah, v oklepaju pa je ponekod k slovarski iztočnici dodana nanašalnica iz sobesedila, največkrat predmetna. Sledi besedje, kot je zapisano v besedilih in sicer za vsako besedilo posebej. Zvezdica (*) kaže na to, da v besedilu ni knjižne oblike, na koncu izraza pa številka v oklepaju predstavlja mesec, v katerem je izraz izpričan.

4.1 HIŠNA OPRAVILA

4.1.1 UREJANJE HIŠE

PREDEN SE ZAČNE BELJENJE

VP1 **prejden fe belenje sazhne** (3)

SP1 **pred ko fe belenje sazhne** (3)

SP2 **pred ko fe belenje sazhne** (III)

ZIDATI, BELITI

VP1 **sidat, belit** (6)

SP1 **sidati, beliti** (6)

SP2 **sidati, beliti** (VI)

4.1.2 IZDELAVA IN NEGA OBLAČIL

VSO PREJO POTKATI

VP1 **vfo prejo potkati**: tkalz more vfo prejo potkati (3)

SP1 **vfo prejo potkati**: tkavez mora vfo prejo potkati (3)

SP2 **vfo prejo potkati**: tkavez mora vfo prejo potkati (III)

PLATNO IN PREJO BELITI

VP1 **platnu inu prejo belit**: je sa platnu inu prejo belit narboljhi zhařs (4)

SP1 **platno in preje beliti**: je sa platno in preje beliti nar boljřhi zhař (4)

SP2 **platno in prejo belit**: je platno in prejo belit nar boljřhi zhař (IV)

(V) DOBITI MADEŽE

VP1 ***aku je kaj od pertnine makeshe dobilu** (4)

SP1 ***ako je kaj od pertnine makeshe vdobilo** (4)

SP2 ***ako je kaj od pertnine makeshe dobilo** (IV)

MADEŽE VEN VZETI / MADEŽE IZVZETI 'odstrani, odpravi'

VP1 ***fonze makeshe ven vsame** (4)

SP1 ***folnze makeshe isvsame** (4)

SP2 ***folnze makeshe isvsame** (IV)

PERILO TANKE PRTNINE 'prtenine, iz tankega platna'

VP1 **perilu te tanke pertnine**: sdaj je narbolzhaſs sa perilu te tanke pertnine (5)

SP1 **perilo tanke pertnine**: sdaj je nar boljſhi zhaſ sa perilo tanke pertnine (5)

SP2 **perilo tanke pertnine**: sdaj je nar boljſhi zhaſ sa perilo tanke pertnine (V)

NOSITI OB PRAZNIKIH

VP1 *katera ſe ob prasnikih noſsi (5)

SP1 *ktera ſe ob prasnikih noſi (5)

SP2 *ktera ſe ob prasnikih noſi (V)

OBLAČILA PRESUŠITI

VP1 **oblazhila prefuſhiti**: tudi sa oblazhila prefuſhiti, kar ſo zhes simo mozhirnoſti nategnile (5)

SP1 **oblazhila prefuſhiti**: tudi sa oblazhila prefuſhiti, kar ſo zhes simo mozhirnoſti nategnile (5)

SP2 **oblazhila prefuſhiti**: tudi oblazhila, ki ſo ſe od mozhernoſti posimi nategnile, prefuſhiti (V)

NATEGNITI OBLAČILA (MOČI(E)RNOSTI) / OD MOČERNOSTI SE NATEGNITI (OBLAČILA) 'zaradi vlage nategniti'

VP1 *tudi sa oblazhila prefuſhiti, kar ſo zhes simo mozhirnoſti nategnile (5)

SP1 *tudi sa oblazhila prefuſhiti, kar ſo zhes simo mozhirnoſti nategnile (5)

SP2 *tudi oblazhila, ki ſo ſe od mozhernoſti posimi nategnile, prefuſhiti (V)

VOLNATA OBLAČILA 'volnena oblačila'

VP1 vovnate oblazhila (5)

SP1 volnate oblazhila (5)

SP2 volnate oblazhila (V)

SUKNJE IN VOLNENA OBLAČILA S PALICO / ŠIBO PRETEPSTI / STEPSTI IN IZPRAŠITI

VP1 *suknene, inu vovnate oblazhila s'eno palzo pretepi, inu ispraſhi (8)

SP1 *suknje in volnate oblazhila s ſhibo pretepi in ispraſhi (8)

SP2 *suknje in volnate oblazhila s ſhibo ſtepi in ispraſhi (VIII)

[OBLAČILA] HRANITI NA (NEKEM) NE PRESUHEM KRAJU

VP1 na enim ne preſuhim kraji hraniti (5)

SP1 na ne preſuhim kraji hraniti (5)

SP2 na ne prefuhim kraji hraniti (V)

4.1.3 ČIŠČENJE

BREZA / BREZJE ZA METLE (T. ž. sp. mn.)

VP1 **bresa sa metle**: sdaj je bresa sa metle narboljhi (4)

SP1 **bresje sa metlo**: sdaj je bresje sa metlo nar boljhi (4)

SP2 **bresje sa metle**: sdaj je bresje sa metle nar boljhi (IV)

NE POGNATI PIRJE 'listja' / ZELENJA (BREZJE)

VP1 **dakler pirje neposhene**: dakler fhe pirje neposhene (4)

SP1 **dokler felenja ne poshene**: dokler fhe felenja ne poshene (4)

SP2 **dokler selenja ne poshene**: dokler fhe selenja ne poshene (IV)

PRESKRBETI SE Z METLAMI

VP1 *tedaj fe s'metlami prejkerbi (4)

SP1 *tedaj fe s metlami sdaj prejkerbi (4)

SP2 *tedaj fe s metlami sdaj prejkerbi (IV)

4.1.4 KURJAVA

SAJASTI (DIMNIKI) OD VSAKDANJE / VEČKRATNE KURJAVE 'pogoste kurjave'

VP1 dimniki fo od vedne kurjave fajafiti (1)

SP1 dimniki fo od vjakdanje in vezhkratne kurjave fajafiti (1)

SP2 dimniki fo od vjakdanje in vezhkratne kurjave fajafiti (I)

OMESTI Z (BREZOVO) METLO

VP1 **omefti z metlo**: s'metlo omefti (1)

SP1 **omefti z brezovo metlo**: s bresovo metlo dobro omefti (1)

SP2 **omefti z brezovo metlo**: s bresovo metlo dobro omefti (I)

OSTRGATI DIMNIKE

VP1 *dimnike pred simo oftergaj (9)

SP1 *dimnike pred simo oftergaj (9)

SP2 *dimnike pred simo oftergaj (IX)

ZIDANI DIMNIKI (I mn. m.)

VP1 **sidani dimniki**: sidani dimniki je lahko omedo (1)

SP1 **sidani dimniki**: sidani dimniki je lahko omedo (1)

SP2 **sidani dimniki**: sidani dimniki je lahko ometejo (I)

SMREKOV TRŠ 'obsekano deblo, drevo' / VRH (kot omelo za čiščenje dimnika)

VP1 **fmrekov terfh**: aku je en majhen fmrekov terfh na eno veruvzo naveshe (1)

SP1 **fmrekov terfh**: zhe je majhen fmrekov terfh na drog dobro na veshe (1)

SP2 **fmrekov verh**: zhe je majhen fmrekov verh sa verv perveshe (I)

NAVEZATI NA VRVICO / DROG / PRIVEZATI ZA VRV

VP1 *aku je en majhen fmrekov terfh na eno veruvzo naveshe (1)

SP1 *zhe je majhen fmrekov terfh na drog dobro na veshe (1)

SP2 *zhe je majhen fmrekov verh sa verv perveshe (I)

NA OGNJEVARNIH MESTIH IN POSODAH HRANITI (PEPEL)

VP1 *pepel je ima v'pred ognjam varnih krajih inu posodah hraniti (1)

SP1 *pepel je ima tihtih krajih spravljati in hraniti, kateri fo pred ognjem bolj varni (1)

SP2 *pepel naj je v tihtih krajih spravlja in hrani, kateri fo pred ognjem bolj varni (I)

ZIDOVI SE SUŠE

VP1 sidovi sdaj narbol fufhe; satu je morejo sdaj nove pezhy poftavit (6)

SP1 sidovi je sdaj nar bolj fufhe; sa to je morajo sdaj nove pezhi poftaviti (6)

SP2 sidovi je sdaj nar bolj fufhe; sa to je morajo sdaj nove pezhi poftaviti (VI)

POSTAVITI NOVE PEČI

VP1 **poftavit nove pezhy**: satu je morejo sdaj nove pezhy poftavit (6)

SP1 **poftaviti nove pezhi**: sa to je morajo sdaj nove pezhi poftaviti (6)

SP2 **poftaviti nove pezhi**: sa to je morajo sdaj nove pezhi poftaviti (VI)

STARE [PEČI] PRELOŽITI

VP1 **ftare preloshit**: satu je morejo sdaj nove pezhy poftavit, ftare preloshit (6)

SP1 **ftare prelofhiti**: sa to je morajo sdaj nove pezhi poftaviti, ftare preloshiti (6)

SP2 **ftare preloshiti**: sa to fe morajo sdaj nove pezhi poftaviti, ftare preloshiti (VI)

DOLGO KURITI

VP1 **dolgu kurit**: sjutraj pred fonzam na vezh krajih na verti taku dolgu kurit, de fonze vert obfeje (9)

SP1 **dolgo kuriti**: sjutraj pred folnzam na vezh krajih na vertu tako dolgo kuriti, de solnze vert obfeje (9)

SP2 **dolgo kuriti**: sjutraj pred folnzam na vezh krajih na vertu tako dolgo kuriti, de folnze vert obfeje (IX)

TOPLOTA IN DIM OGNJA BRANI, DA PADE SLANA

VP1 **toplota inu dim ognjov**: toplota inu dim tih ognjov brani, de en velik proftor okoli nebo flana padle (9)

SP1 **toplota in dim ognja**: toplota in dim ognja brani, de velik proftor okoli ne bo flana padla (9)

SP2 **toplota in dim**: toplota in dim branita, de velik proftor okoli ne bo flana padla (IX)

4.1.4.1 GORIVO

JELOV / ČRNI LES

VP1 **zherni lejfs**: zherni lejs vezh faj naredy (1)

SP1 ***jelov(i) lejf**: f jelovim lejfam, kteri vezh faj napravi (1)

SP2 ***jelov(i) lejf**: s jelovim lejfam, kteri vezh faj napravi (I)

TRD LES

VP1 ***terdi lejfs**: kakor ker s'terdim lejfsam kurjo (1)

SP1 ***terdi lejf**: kakor kjer f terdim lejfam kurijo (1)

SP2 ***terdi lejf**: kakor kjer s terdim lejfam kurijo (I)

4.1.4.2 STRANSKI PROIZVOD

PEPEL

VP1 **pepel**: pepel fe ima v'pred ognjam varnih krajih inu posodah hraniti (1)

SP1 **pepel**: pepel je ima tiftih krajih spravljati in hraniti (1)

SP2 **pepel**: pepel naj je v tiftih krajih spravlja in hrani (1)

SAJE IZ DIMNIKOV NASTRGATI

VP1 *is dimnikov faje najtersi (11)

SP1 *is dimnikov faje najtershi (11)

SP2 *is dimnikov faje najtershi (XI)

[SAJE] OKOLI MLADIH DREVES OBSUTI / NASUTI

VP1 *is dimnikov faje najtersi inu jih okoli mladih dreveš obfuj (11)

SP1 *is dimnikov faje najtershi, in okoli mladih dreveš nafuj (11)

SP2 *is dimnikov faje najtershi, in okoli mladih dreveš nafuj (XI)

4.1.5 ŠKODLJIVE HIŠNE ŽIVALI

PODGANE IN MIŠI POLOVITI

VP1 *podgane inu mišhi, prejden na pomlad mlade imajo, polovi (1)

SP1 *podgane in mišhi, ki pred ko na pomlad mlade imajo, polovi (1)

SP2 *podgane in mišhi, ki pred ko na spomlad mlade imajo, polovi (I)

MRAVLJIŠČA Z LOPATO POTOLČI / RAZMETATI ALI BATOM POTOLČI

VP1 *mrovlijha per mokrim mrasi s'lopato, ali butam potolzi (2)

SP1 *mrovlijha v mokrim mrasu s lopato, ali batam potolzi (2)

SP2 *mrovlijha v mokrim mrasu s lopato rasmezhi ali pa s betam potolzi (II)

IZTEPSTI / STEPSTI (VOLNENA OBLAČILA) ZAVOLJ 'zaradi' MOLJEV

VP1 **savol molov istepfti**: vovnate oblazhila je morejo [...] savol molov istepfti (5)

SP1 **savolj molov ftepfti**: volnate oblazhila je morajo [...] savolj molov ftepfti (5)

SP2 **savolj moljev ftepfti**: volnate oblazhila je morajo [...] savolj moljev ftepfti (V)

MOLJEVA GNEZDA VEN PASTI / IZPASTI

VP1 *de molove gnesda venpadejo (8)

SP1 *de molove gnjesda ispadejo (8)

SP2 *de moljeve gnjesda ispadejo (VIII)

POMAGATI / PRIPOMOČI (K) ZVALJENJU MOLOV (SONCE)

VP1 *fonze k'svalenji molov pomaga (8)

SP1 *folnze svalenju molov perpomore (8)

SP2 *folnze svalenju moljev perpomore (VIII)

4.1.5.1 ŠKODLJIVCI NA RASTLINAH

MIŠI IN PTIČI SE REDITI

VP1 *fe v'njeh [živih mejah] mijhi inu ptizhi rede (3)

SP1 *fe v njih [živih mejah] mijhi in ptizhi rede (3)

SP2 *fe v njih [živih mejah] mijhi in ptizhi rede (III)

BOLHE NA FLANCAH / SADEŽIH 'sadikah'

VP1 **bolhe na flanzah** (4)

SP1 **bolhe na fadeshi** (4)

SP2 **bolhe na fadeshi** (IV)

BOLHE S PEPELOM, STOLČENIM OGLJEM ALI ČRESLOM 'posušeno smrekovo ali hrastovo lubje' POTRESTI

VP1 *bolhe na flanzah s'pepelam, f'tolzhenim ogljam ali zhereflam potrejsi (4)

SP1 *bolhe na fadeshi f pepelam, f tolzhenim ogljem ali zhreflam potrefi (4)

SP2 *bolhe na fadeshi s pepelam, s tolzhenim ogljem ali zhreflam potrefi (IV)

4.1.6 PRIPRAVLJANJE IN SHRANJEVANJE ŽIVIL

4.1.6.1 MLEČNA ŽIVILA (PLANŠARSTVO)

V VISOKIH PLANINAH DOBITI (MASLO)

VP1 *kar fe ga [maslo] pak v'vijsokeh planinah doby (6)

SP1 *kar fe ga [maslo] pa v vijokih planinah vdobi (6)

SP2 *kar fe ga [maslo] pa v vijokih planinah dobi (VI)

POMLADANSKA MLEČNA OBILNOST

VP1 pomladanfka mlezhna obilnoft fe blisha (3)

SP1 pomladanfka mlezhna obilnoft fe blisha (3)

SP2 pomladanjka mlezhna obilnoft je blisha (III)

MASLO TEGA MESECA JE NAJBOLJŠE, NAJSTANOVITNEJŠE

VP1 **maflu tiga mejsiza je narboljhi, narftanovitnihi** (5)

SP1 **maflo tega mefza je nar boljhi, nar ftanovitnihi** (5)

SP2 **maflo tega mefza je nar boljhi, nar ftanovitnihi** (V)

LATVICE (T mn. ž.) 'lončena skleda z dulcem, rabljena za mleko' IN DRUGO
POSODO ZA MLEKO PRIPRAVITI

VP1 *latovze inu drugo pofsodbo sa mleku perpravi (3)

SP1 *latvize in druge pofodo sa mleko perpravi (3)

SP2 *latvize in druge pofode sa mleko perpravi (III)

4.1.6.2 ŽIVALSKA ŽIVILA

RAKI SO NAJDEBELEJŠI / ZELO DEBELI

VP1 **raki fo nardebelihi**: raki fo od sdaj notri do maliga fhmarna nardebelihi
(5)

SP1 **raki fo zlo debeli**: raki fo od sdaj da mali fhmarna zlo debeli (5)

SP2 **raki fo zlo debeli**: raki fo od sdaj do Malo fhmarna zlo debeli (V)

DEBELOST ZGUBITI (RAKI)

VP1 ***debeloft sgube**: raki nijso vezh dobri, ony debeloft sgube (9)

SP1 ***debeloft sgube**: raki nijo vezh dobri, sgube debeloft (9)

SP2 ***debeloft sgube**: raki nijo vezh dobri, sgube debeloft (IX)

MAST OD GOSI / GOSJA MAST DOLGO OBSTOJI

VP1 **maft od gofsy dolgu obftojy** (11)

SP1 **gofja maft dolgo obftoji** (11)

SP2 **gofja maft dolgo obftoji** (11)

MESO POSUŠITI

VP1 ***mefsu fe pofufhy**: mefsu fe sdaj inu prihodni mejsiz narbol pofufhy
(12)

SP1 ***mefo fe pofufhi**: mefo fe sdaj in prihodni mefez nar bolj pofufhi (12)

SP2 ***mefo fe pofufhi**: mefo fe sdaj in prihodnji mefez nar bolj pofufhi (XII)

4.1.6.3 SADNA ŽIVILA

NEZRELO [SADJE] JE ŠKODLJIVO

VP1 **nesrelu [sadje] je fhkodlivu**: nesrelu je filnu fhkodlivu (8)SP1 **nesrelo [sadje] je fhkodljivo**: nesrelo je filno fhkodljivo (8)SP2 **nesrelo [sadje] je fhkodljivo**: nesrelo je filno fhkodljivo (VIII)

LANSKO SADJE

VP1 **vlanfku fadje** (5)SP1 **vlanfko fadje** (5)SP2 **vlanfko fadje** (V)

OBILNO SADJE

VP1 ***per obilnim fadji**: per obilnim fadji, kar zhes fuſhenje oftane (9)SP1 ***per obilnim fadji**: per obilnim fadji, kar zhes fuſhenje oftane (9)

SP2 ∅

OSTATI OD SUŠENJA (SADJA)

VP1 ***kar zhes fuſhenje oftane**: per obilnim fadji, kar zhes fuſhenje oftane (9)SP1 ***kar zhes fuſhenje oftane**: per obilnim fadji, kar zhes fuſhenje oftane (9)

SP2 ∅

4.1.6.4 SHRANJEVANJE ŽIVIL IN JEDI

SADJE, KUHA NIMA / NE SME LEŽATI

VP1 **kuha nima leshati**: v'hiſhi, ali kjerkol ljudje ſpe inu prebivajo, nima ne fadje, ne kuha leshati (6)SP1 **kuha nima leshati**: v hiſhi, ali kjer koli ljude ſpe in prebivajo, nima ne fadje, ne kuha leshati (6)SP2 **kuha ne ſme leshati**: ne ſme ne fadje, ne kuha leshati (VI)

NI (ZA) SUROVO HRANITI

VP1 **sa frovu hranit**: kar ny sa frovu hranit, ſe poſuſhy (10)SP1 **sa frovo hraniti**: kar ni sa frovo hraniti, ſe poſuſhy (10)SP2 **frovo hraniti**: kar ni frovo hraniti, ſe poſuſhy (X)

KUMARE V JESIHU HRANITI

VP1 ***kumare v'jefihi hranjo**: kumare *je* v'jefihi sa simo hranjo (7)

SP1 ***kumare v jefki hranijo** kumare *je* v jefki sa simo hranijo (7)

SP2 ***kumare v jefihu hranijo**: kumare *je* v jefihu sa simo hranijo (VII)

V HLADNIH HRAMBAH, PEPELU, SUHEM PESKU, PROSU ALI OTROBIH HRANITI (JAJCA)

VP1 *sa to je* morajo na simo **v'hladnih hrambah, v'pepeli, fuhim pefki, profsi, ali otrobih hraniti** (8)

SP1 *sa to je* morajo na simo **v hladnih hrambah, v pepelu, fuhim pefki, v profi ali v otrobeh hraniti** (8)

SP2 *sato je* morajo sa simo **v hladnih hrambah, v pepelu, fuhim pefki, v profi ali v otrobeh hraniti** (VIII)

V LESENIH PREDALIH NA SUHEM HRANITI

VP1 ***potler jeh v'lefsenih predalih na fufsim hrani** (9)

SP1 ***potem jih v lefenih predalih na fuhim hrani** (9)

SP2 ***potem jih v lefenih predalih na fuhim hrani** (IX)

SADJE NA (S) SLAMO POSTLANE POLICE RAZLOŽITI

VP1 **sadje na flamo poftlane polize rasloshiti**: sadje *je* more na flamo poftlane polize eden sraven drugiga rasloshiti (10)

SP1 **sadje na f flamo poftlane polize rasloshiti**: sadje *je* mora na f flamo poftlane polize eno sraven druge rasloshiti (10)

SP2 **sadje na s flamo poftlane polize rasloshiti**: sadje *je* mora na s flamo poftlane polize lepo rasloshiti (X)

DOLGO TRPETH 'star. trajati, se ohraniti'

VP1 ***dolgu terpy**: de [sadje] dolgu terpy (10)

SP1 ***dolgo terpi**: de [sadje] dolgo terpi (10)

SP2 ***dolgo terpi**: de [sadje] dolgo terpi (X)

V SODCU / SODCIH HRANITI [MOŠT]

VP1 **v'fodzi hranit**: *je* pufti v'fodzi hranit (9)

SP1 **v fodzih hraniti**: *je* da v fodzih hraniti (9)

SP2 **v fodzih hraniti**: *je* da v fodzih hraniti (IX)

VSAK DAN PREGLEDATI (LANSKO SADJE)

VP1 **vjakidan pregledat**: vlanfku fadje *je* more vjakidan pregledat (5)

SP1 **vfaki dan pregledati**: vlanjko fadje, kdor ga fhe ima, ga mora vfaki dan pregledati (5)

SP2 **vfak dan pregledati**: vlanjko fadje, kdor ga fhe ima, ga mora vfak dan pregledati (V)

GNULO [SADJE] ODLOŽITI

VP1 ***tu gnilu odlozhi**: de fe tu gnilu odlozhi (5)

SP1 **gnjilo odlozhi** (5)

SP2 **gnjilo odlozhi** (V)

GNULO [SADJE] ODBRATI

VP1 ***tu gnilu odbere**: de fe lahko tu gnilu odbere (10)

SP1 ***gnjilo odbere**: in fe tudi lahko gnjilo odbere (10)

SP2 ***gnjilo odbere**: in fe tudi lahko gnjilo odbere (X)

VSAK DAN PREBIRATI (SADJE)

VP1 **vfakidan preberat**: odperviga fe more fkoraj vfakidan preberat (10)

SP1 **vfaki dan prebirati**: od perviga fe mora fkoraj vfaki dan prebirati (10)

SP2 **vfak dan prebirati**: od perviga fe mora fkoraj vfak dan prebirati (X)

ČEZ ZIMO HRANJENO SADJE PREGLEDATI

VP1 ***zhes simo hranenu fadje pregleduj**: tu zhes simo hranenu fadje pregleduj (2)

SP1 ***zhes simo hranjeno fadje pregledaj**: zhes simo hranjeno fadje vezhkrat pregledaj (2)

SP2 ***zhes simo hranjeno fadje pregledaj**: zhes simo hranjeno fadje vezhkrat pregledaj (II)

PRIHRANITI ZA ZIMO (MASLO)

VP1 **perhraniti sa simo**: fe ima sa simo perhraniti (5)

SP1 **perhraniti sa simo**: fe ima sa simo perhraniti (5)

SP2 ***perhrani sa simo**: sa simo ga perhrani (V)

V KADI GNITI

VP1 ***v'kadi gnje**: v'dashji ny dobru sele spravlat, radu v'kadi gnje (10)

SP1 ***v kadi gnije**: v deshju ni dobro selja spravljati, rado v kadi gnije (10)

SP2 ***v kadi gnjije**: v deshji ni dobro selja spravljati, rado v kadeh gnjije (X)

PRED MRAZOM SKISATI (ZELJE)

VP1 ***pred mrasam fkifsa**: sgodaj je more spraviti, de je pred mrasam fkifsa (10)

SP1 ***pred mrasam fkifa**: sgodaj je mora spraviti, de je pred mrasam fkifa (10)

SP2 ***pred mrasam fkifa**: sgodaj je mora spraviti, de je pred mrasam fkifa (X)

GROZDE OBESITI ZA ZOBATI

VP1 ***grosde obejsit sa sobat**: lepi grosdi je obejsjo sa sobat (10)

SP1 ***grosde obefiti sa sobati**: lepi grosdi je obefijo sa sobati (10)

SP2 ***grosde obefiti sa sobati**: lepi grosdi je obefijo da je sobajo (X)

V MRZLI VODI LEŽATI (MESO)

VP1 **v'mersli vodi leshati**: aku mejsu smersne; pufti v'mersli vodi leshati (12)

SP1 **v mersli vodi leshati**: zhe mejo smersne, ga pufti v mersli vodi leshati (12)

SP2 **v mersli vodi leshati**: zhe mejo smersne, pufti smersnjeno v mersli vodi leshati (XII)

DA SE LED VEN POTEKNE / DA VODA ZMRZLINO IZVLEČE

VP1 **de je led venpotegne**: de je led venpotegne, inu okoli njih naredy (12)

SP1 **de je led vun potegne**: de je led vun potegne in okoli njih naredi (12)

SP2 **de voda smerslino isvlezhe**: de je v nji otaja, ter voda smerslino isvlezhe (XII)

- SHRANJEVANJE REPE

REPO HRANITI DO POMLADI

VP1 **repo hranit notri do pomladi**: sa repo hranit notri do pomladi, fkopli jamo v'tla (10)

SP1 **repo hraniti zlo do pomladi**: sa repo hraniti zlo do pomladi, fkopli jamo v tla (10)

SP2 **repo hraniti zlo do pomladi**: sa repo hraniti zlo do pomladi, fkoplji jamo v tla (X)

SKOPATI JAMO V TLA

VP1 ***fkopli jamo v'tla**: sa repo hranit notri do pomladi, fkopli jamo v'tla (10)

SP1 ***fkopli jamo v tla**: sa repo hraniti zlo do pomladi, fkopli jamo v tla (10)

SP2 ***fkopli jamo v tla**: sa repo hraniti zlo do pomladi, fkoplji jamo v tla (X)

NASUTI REPE

VP1 ***nafsy repe**: fkokli jamo v tla, nafsy repe (10)

SP1 ***nafuj repe**: fkokli jamo v tla, nafuj repe (10)

SP2 ***nafuj repe**: fkokli jamo v tla, [...] repe nafuj (X)

POSTAVITI KOL

VP1 ***poftavi kol**: na fredi jame poftavi en kol (10)

SP1 ***poftavi kol**: na fredi jame poftavi en kol (10)

SP2 ***poftavi kol**: na fredi jame poftavi en kol (X)

PRIVEZATI ŠKOPNIK 'snop urejene slame za prekrivanje strehe'

VP1 ***perveshi fhkumpnik**: okoli tiga perveshi fhkumpnik (10)

SP1 ***perveshi fhkopnik**: okoli njega perveshi en fhkopnik flame (10)

SP2 ***perveshi fhkopnik**: okoli njega perveshi fhkopnik flame (X)

S PRSTJO ZASUTI REPO POLDRUGI KOMOLEC DEBELO

VP1 ***s'parftjo zafuj poldrugi komolz debelu**: okrog fhkumpnika repo s'parftjo safuj poldrugi komolz debelu (10)

SP1 ***f perftjo zafuj poldrugi komolz debelo**: okoli fhkopnika repo safuj f perftjo poldrugi komolz debelo (10)

SP2 ***s perftjo zafuti poldrugi komolz debelo**: okoli fhkopnika repe nafuj in jo safuj s perftjo poldrugi komolz debelo (X)

IMETI DUŠIK (REPA)

VP1 ***imet dufhik**: de repa dufhik ima (10)

SP1 ***imeti dufhik**: de ima repa dufhik (10)

SP2 ***imeti dufhik**: de ima repa dufhik (X)

NA KOL POVEZNITI LONEC

VP1 ***na kol povesni lonz**: na kol povesni en lonz de samok notrinepojde (10)

SP1 ***na kol povesni lonez**: na kol povesni lonez de samok do repe ne dojde (10)

SP2 ***na kol povesni lonez**: na kol povesni lonez, de samok do repe ne dojde (X)

ZAMOK 'voda oz. vlaga' NOTRI / DO REPE NE POJDE / DOJDE

VP1 **samok notrinepojde**: na kol povesni en lonz de samok notrinepojde (10)

SP1 **samok do repe ne dojde**: na kol povesni lonez de samok do repe ne dojde (10)

SP2 **samok do repe ne dojde**: na kol povesni lonez, de samok do repe ne dojde (X)

ZA ZABELO HRANITI (MAST)

VP1 **sa sabelo hranit**: je more sa sabelo na lejtju hranit (11)

SP1 **sa sabelo hraniti**: je tudi more sa sabelo na leto hraniti (11)

SP2 **sa sabelo hraniti**: je tudi more sa sabelo na leto hraniti (XI)

4.1.6.5 SUŠENJE

V PEČI POSUŠITI (HRUŠKE)

VP1 ***v'pezhi pojufhi**: inu pozhaſi v'pezhi pojufhi (9)

SP1 ***v pezhi pojufhi**: in pozhaſi v pezhi pojufhi (9)

SP2 ***v pezhi pojufhi**: in pozhaſi v pezhi pojufhi (IX)

ZA ZIMO POSUŠITI VRTNINE

VP1 **sa simo pojufhiti**: vertnine imaſh sa simo taku pojufhiti (9)

SP1 **sa simo pojufhiti**: vertnine imaſh sa simo tako pojufhiti (9)

SP2 ***sa simo pojufhiti**: vertnine sa simo tako pojufhi (IX)

POSUŠITI NA REŠETIH (VRTNINE)

VP1 ***pojufhit na rejhetih**: pojufhi na rejhetih (9)

SP1 ***pojufhiti na rejhetih**: pojufhi na rejhetih (9)

SP2 ***pojufhiti na rejhetih**: pojufhi na rejhetih (IX)

4.1.6.6 JEDI

BEZGOVE SUHE JAGODE

VP1 **besgove fuhe jagode**: besgove fuhe jagode ſo dobre (9)

SP1 **besgove fuhe jagode**: besgove fuhe jagode ſo dobre (9)

SP2 **besgove fuhe jagode**: besgove fuhe jagode ſo dobre (IX)

- krompir

ZDRAVA JED (KROMPIR)

VP1 **sdrava jed**: krompir ſaſadi; je sdrava jed (4)

SP1 **sdrava jed**: krompir ſaſadi; je sdrava jed (4)

SP2 **sdrava jed**: krompir safadi, je sdrava jed (IV)

- kruh

KRUH RAD PLESNUJE 'plesni' IN JE NEZDRAV

VP1 **kruh rad plefnuje, inu je nesdrav**: fizer kruh rad plefnuje, inu je nesdrav (8)

SP1 **kruh rad plefnuje, in je nesdrav**: fizer kruh rad plefnuje, in je nesdrav (8)

SP2 **kruh rad plefnije, in je nesdrav**: fizer kruh rad plefnije, in je nesdrav (VIII)

KRUH PRED MRZLINO 'mrazom' VAROVATI

VP1 ***kruh pred merslino varuj**: kruh pred merslino varuj (12)

SP1 ***kruh pred smerslino vari**: kruh pred smerslino vari (12)

SP2 ***kruh pred smerslino varuj**: kruh pred smerslino varuj (XII)

KRUH UPADE, SE DROBI IN NE TEKNE

VP1 **kruh je vpade, droby, inu netekne**: kruh [...] je vpade, rad droby, inu netekne (12)

SP1 **kruh je vpade, drobi, in ne tekne**: kruh [...] je vpade, rad drobi, in ne tekne (12)

SP2 **kruh upade, je drobi, in ne tekne**: kruh [...] upade, je rad drobi, in ne tekne (XII)

GORKEGA KRUHA NE JESTI

VP1 ***gorkiga kruha nejej**: gorkiga kruha nejej, sobe kaly (12)

SP1 ***gorkiga kruha ne jej**: gorkiga kruha ne jej, sobe kali (12)

SP2 ***gorkiga kruha ne jej**: gorkiga kruha ne jej, sobe kali (XII)

4.1.6.7 PRIPRAVLJANJE JEDI

MOČNIK SKUHATI (IZ BEZGOVIH SUHIH JAGOD)

VP1 ***fe mozhnik fkuha is njeh**: is njeh fe mozhnik fkuha (9)

SP1 ***mozhnik fkuha is njih**: is njih fe mozhnik fkuha (9)

SP2 ***mozhnik fkuha is njih**: is njih fe mozhnik fkuha (IX)

V OCUKRANI 'osladkani' VODI SKUHATI HRUŠKE

VP1 ***v'ozukrani vodi fkuhaj**: te dobre hruŕhke olupi, v'ozukrani vodi fkuhaj (9)

SP1 ***v ozukrani vodi fkuhaj**: dobre hruŕhke olupi, v ozukrani vodi fkuhaj (9)

SP2 ***v ozukrani vodi fkuhaj**: dobre hruŕhke olupi, v ozukrani vodi fkuhaj (IX)

S CUKROM 'sladkorjem' POTRESTI (HRUŠKE)

VP1 ***s'zukram potreŕsi** (9)

SP1 ***s zukram potreŕi** (9)

SP2 ***s zukram potreŕi** (IX)

ZGODAJ ZA KUHO IMETI ZELJNE GLAVE (I mn. ŕ.)

VP1 ***de boŕh sgodaj sa kuho selne glave imel** (3)

SP1 ***de boŕh sgodaj sa kuho selne glave imel** (3)

SP2 ***de boŕh sgodaj sa kuho seljne glave imel** (III)

STOLČI, PRETLAČITI (SUHO SADJE)

VP1 **ŕtolzi, pretlazhi**: ŕtolzi, pretlazhi, inu jabuzhni ali hruŕhovi moŕht naredi (9)

SP1 **ŕtolzi, pretlazhi**: ŕtolzi, pretlazhi, in jabuzhni ali hruŕhkovi moŕht napravi (9)

SP2 **ŕtolzi, pretlazhi**: ŕtolzi, pretlazhi, in jabuzhni ali hruŕhkovi moŕht napravi (IX)

JABOLČNI ALI HRUŠKOV MOŠT NAREDITI / NAPRAVITI

VP1 **jabuzhni ali hruŕhovi moŕht naredi**: ŕtolzi, pretlazhi, inu jabuzhni ali hruŕhovi moŕht naredi (9)

SP1 **jabuzhni ali hruŕhkovi moŕht napravi**: ŕtolzi, pretlazhi, in jabuzhni ali hruŕhkovi moŕht napravi (9)

SP2 **jabuzhni ali hruŕhkovi moŕht napravi**: ŕtolzi, pretlazhi, in jabuzhni ali hruŕhkovi moŕht napravi (IX)

OTREBITI IN OPRATI ČISTO (VRTNINO)

VP1 ***otrebit, inu oprat zhiŕtu**: otrebi, inu operi jeh zhiŕtu (9)

SP1 ***otrebiti, in oprati zhiŕto**: otrebi, in operi jih zhiŕto (9)

SP2 ***otrebiti, in oprati zhiŕto**: otrebi, in operi jih zhiŕto (IX)

GLAVATO 'glavnato' ZELJE POSEKATI IN ZREZATI

VP1 **glavatu sele poŕekat, inu sresat**: kadar je sele glavatu, ny treba zhakat, temuzh [...] poŕekat, inu sresat (10)

SP1 **glavato sele pofekati in sresati**: kadar je sele glavato, ni treba zhakati, temozh [...] pofekati in sresati (10)

SP2 **glavato selje pofekati in sresati**: kadar je selje glavato, ni treba zhakati, ampak [...] pofekati in sresati (X)

4.2. KMEČKA OPRAVILA

4.2.1 ŽIVINOREJA

4.2.1.1 ŽIVINA

ZAKLANA ŽIVINA (I mn. ž.)

VP1 ***saklana shivina**: sdaj je ta od saklane shivine nabrani loj topi (1)

SP1 ***saklana shivina**: sdaj je tudi od saklane shivine loj topi (1)

SP2 ***saklana shivina**: sdaj je tudi od saklane shivine loj topi (I)

PITANA ŽIVAL (I ed. ž.) 'živali'

VP1 **pytana shival**: pytana shival se savol velikiga mrasa vezh ne- redy (1)

SP1 **pitana shival**: pitana shival je savolj velikiga mrasa vezh ne redy (1)

SP2 **pitana shival**: pitana shival je savolj velikiga mrasa vezh ne redy (I)

DOBRO REJENA ŽIVINA

VP1 **dobru rejena shivina**: na pomlad pak more dobro rejena shivina ven jiti (2)

SP1 **dobro rejena shivina**: mora na pomlad dobro rejena shivina travo paft iti (2)

SP2 **dobro rejena shivina**: mora na fpomlad dobro rejena shivina ftradati (II)

GOVEJA ŽIVINA SE GOLI (LEVI)

VP1 ***goveja shivina fe goli**: goveji shivini, kadar je goli, dobro ftreshi (4)

SP1 ***goveja shivina fe goli**: goveji shivini, kadar je goli, dobro ftreshi (4)

SP2 ***goveja shivina fe goli (levi)**: goveji shivini, kadar je goli (levi), dobro ftresi (IV)

KONJI IN KRAVE

VP1 **kojni inu krave**: *fe* kojni inu krave v hleve vshenejo (7)

SP1 **konji in krave**: *fe* konji in krave v hleve vshenejo (7)

SP2 **konji in krave**: *fe* konji in krave v hleve vshenejo (VII)

MLADA TELETA (I mn. sr. s.)

VP1 ***mlada teleta**: mladim teletam posimi pod jesikam rade bele pike raštejo (12)

SP1 ***mlada teleta**: mladim teletam po simi rade bele pike rasejo (12)

SP2 ***mlada teleta**: mladim teletam posimi rade bele pike raštejo (XII)

4.2.1.2 SKRB ZA ŽIVINO

GNOJ IZ HLEVOV KIDATI

VP1 ***gnoj is hlevov kidaj**: gnoj is hlevov pogoftu kidaj (1)

SP1 ***gnoj is hlevov kidaj**: gnoj is hlevov po gofto kidaj (1)

SP2 ***gnoj is hlevov kidaj**: gnoj is hlevov pogofto fkidaj (I)

OVCE (O)STRICHI

VP1 ***ovze ftrishi** (4)

SP1 ***ovze ftrishi** (4)

SP2 ***ovze oftrisi** (IV)

ZA MLADA JAGNJETA IMETI SKRB

VP1 ***sa mlade jagneta fkerb imaj** (4)

SP1 ***sa mlade jagneta fkerb imaj** (4)

SP2 ***sa mlade jagneta fkerb imej** (IV)

DOBRO STREČI GOVEJI ŽIVINI

VP1 * **dobru ftreshi**: goveji shivini, kadar *fe* goli, dobru ftreshi (4)

SP1 * **dobro ftreshi**: goveji shivini, kadar *fe* goli, dobro ftreshi (4)

SP2 * **dobro ftresi**: goveji shivini, kadar *fe* goli (levi), dobro ftresi (IV)

PRESAPITI 'prezračiti' (HLEV)

VP1 ***vfakidan dvakrat ga prefapi** (11)

SP1 ***vfaki dan dvakrat ga prefapi** (11)

SP2 ***vfak dan dvakrat ga prefapi** (XI)

4.2.1.3 PAŠA, MOLŽA

NA MLADO TRAVO VEN ITI / MLADO TRAVO PASTI

VP1 **na mlado travo ven jiti**: more dobru rejena shivina na to mlado travo ven jiti (2)

SP1 **mora mlado travo paft iti**: mora dobro rejena shivina mlado travo paft iti (2)

SP2 ∅

PAŠO OPRATI (DEŽ)

VP1 *dokler po fskopnenji tiga fnejga ny dash paſho opral (5)

SP1 *dokler po fskopnenji fnega fhe ni desh paſhe opral (5)

SP2 *dokler po fskopnenji fnega fhe ni desh paſhe opral (V)

NE SPUSTITI NOBENE ŽIVINE NA PAŠO

VP1 *neſpuſti obeno shivino na paſho (5)

SP1 *ne ſpuſti nobene shivine na paſho (5)

SP2 *ne ſpuſti nobene shivine na paſho (V)

ŽREBETA SPUSTITI NA PAŠO

VP1 *shrebeta fe le v'hladi na paſho ſpuſte (7)

SP1 *shrebeta fe le v hladu na paſho ſpuſte (7)

SP2 *shebeta fe le v hladu na paſho ſpuſte (VII)

VGNATI 'nagnati' V HLEVE (KONJI IN KRAVE)

VP1 *fe kojni inu krave v'hleve vshenejo (7)

SP1 *fe konji in krave v hleve vshenejo (7)

SP2 *fe konji in krave v hleve vshenejo (VII)

MOLSTI

VP1 *gledaj, de dekle neſaſpe, kadar molſejo (7)

SP1 *gledaj de dekle ne ſaſpe, kadar molſejo (7)

SP2 *glej, de dekle ne ſaſpe, kader molſejo (VII)

(IZ)PUSTITI ŽIVINO (VEN)

VP1 *puſti shivino ven: per ſolnzhnim vremeni puſti shivino ven (11)

SP1 *ispuſti shivino: v ſolnzhnim vremeni ispuſti shivino (11)

SP2 *ispuſti shivino: v ſolnzhnim vremenu ispuſti shivino (XI)

ŽIVINA SAMA OD SEBE NOTRI POJDE / RADA V HLEV GRE

VP1 **shivina fama od febe notripojde**: kadar shivina fama od febe notripojde, jo sapri (11)

SP1 **shivina fama rada v hlev gre**: kadar shivina fama rada v hlev gre jo sapri (11)

SP2 **shivina fama rada v hlev gre**: kadar shivina fama rada v hlev gre, jih sapri (11)

4.2.1.4 KLANJE

ZAKLATI

VP1 *tedaj fe [pitana žival] sakole (1)

SP1 *tedaj fe [pitana žival] sakolje (1)

SP2 *tedaj fe [pitana žival] sakolje (I)

PITANO ŽIVINO ZAPORED KLATI

VP1 *pitana shivina fe sapored kole (11)

SP1 *pitana shivina fe sapored kolje (11)

SP2 *pitana shivina fe sapored kolje (XI)

- IZDELKI

SUHO MESO

VP1 **fuho mefu**: inu fuho mefu sa polejti perpravi (1)

SP1 **fuho mefo**: in fuho mefo sa poleti perpravi (1)

SP2 **fuho mefo**: in fuho mefo sa poleti perpravi (I)

DROB 'star. drobovje' UŽIVATI

VP1 **drob fe vshiva**: de fe drob pozhaſi vshiva (11)

SP1 **drob fe vshiva**: de fe drob po zhaſi vshiva (11)

SP2 **drob fe vshiva**: de fe drob pozhaſi vshiva (XI)

MESO / MESA NASUŠITI

VP1 *mefsu nafufhi (11)

SP1 *mefa nafufhi (11)

SP2 *mefa nafufhi (XI)

4.2.1.5 ŽIVALSKA HRANA IN KRMLJENJE

JELŠEVO PERJE / LISTJE / VEJNIKI (BUTARICE) (I mn. s.)

VP1 **jeljhovu pirje**: ovzam fe da jeljhovu pirje jefti (1)

SP1 **jeljhovo listje**: ovzam fe da jeljhovo listje jefti (1)

SP2 **jeljhevi vejniki**: ovzam fe jeljhevi (voljhevi) vejniki (butarze) pokladajo (I)

POSUŠEN OVES IN KONOPLJE

VP1 ***pojufhen ovef inu konople**: pojufhen ovef inu konople fe dado kokufham jefti (1)

SP1 ***pojufhen ovef in konoplje**: pojufhen ovef in konoplje fe dajo kokufham jefti (1)

SP2 ***pojufhen ovef in konoplje**: pojufhenga ovfa in konopelj fe da kokufham jefti (I)

PASTI Z JEČMENOM (KOKOŠI)

VP1 ***s'jezhmenam pafsi**: de bodo kokufhi rade nefse, jih s'jezhmenam pafsi (2)

SP1 ***s jezhmenam pafi**: de bodo kokufhi rade nefle, jih s jezhmenam pafi (2)

SP2 ***s jezhmenam pafi**: de bodo kokufhi rade nefle, jih s jezhmenam pafi (II)

KUHANA KONOPLJA (I ed. ž.)

VP1 ***kuhane konople** (I mn. ž.): njem [kokošim] daj kuhanih konopel (2)

SP1 ***kuhane konoplje** (I mn. ž.): jim [kokošim] daj kuhanih konopelj (2)

SP2 ***kuhane konoplje** (I mn. ž.): jim [kokošim] daj kuhanih konopelj (II)

SIROTKA

VP1 ***siradka**: siradke njem [prašičem] nizh nedaj (2)

SP1 ***siradka**: siradke jim [prašičem] zlo nizh ne daj (2)

SP2 ***siradka**: siradke jim [prašičem] zlo nizh ne daj (II)

NAJPREJ POKLADATI 'dajati živini krmo'

VP1 ***narpopred pokladi** (6)

SP1 ***nar popred pokladi** (6)

SP2 ***nar popred pokladi** (VI)

KOLIKO KLAJE SE IMA 'mora' ŽIVINI POKLADATI

VP1 **kuliku klaje fe ima shivini pokladat**: dober gojpodar sdaj prevdari, kuliku ima klaje, de vej, kuliku fe ima vřakidan shivini pokladat (11)

SP1 **koliko klaje fe ima shivini pokladati**: dober gojpodar sdaj prevdari, koliko klaje ima, ve koliko fe ima vřaki dan shivini pokladati (11)

SP2 **koliko klaje fe ima shivini pokladati**: dober gojpodar sdaj prevdari, koliko klaje ima, ve, koliko je vřak dan shivini pokladati (XI)

V TRAVI SE PRESKRBETI

VP1 ***v'travi fe je preřkerbel**: je premalu [klaje], taku fe je vshe v'travi preřkerbel (11)

SP1 ***v travi fe je preřkerbel**: je premalo klaje, tako fe je she v travi preřkerbel (11)

SP2 ***v travi fe je preřkerbel**: je premalo klaje, tako fe je she v travi preřkerbel (XI)

ČEZ ZIMO PREREDITI

VP1 **zhes simo prerediti**: tolkajn sakole, kar ři nevupa zhes simo prerediti (11)

SP1 **zhes simo prerediti**: toljkaj sakolje ali proda, kar ři zhes simo ne upa prerediti (11)

SP2 **zhes simo prerediti**: toliko shivine sakolje ali proda, kolikor ři je zhes simo ne upa prerediti (XI)

DRAGA PIČA 'star. krma, hrana sploh'

VP1 **draga pizha**: na pomlad je pizha draga (11)

SP1 **draga pizha**: pomladi je pizha draga (11)

SP2 **draga pizha**: pomladi je pizha draga (XI)

STARO SENO IN SLAMO POSEBEJ DATI

VP1 ***staru řenu inu řlamo posebej deni** (6)

SP1 ***staro řeno in řlamo pořebej deni** (6)

SP2 ***staro řeno in řlamo pořebej deni** (VI)

NOVA MRVA KONJEM MALO TEKNE

VP1 **nova merva kojnam malu tekne**: nova merva kojnam notri do S. Mihela malu tekne (6)

SP1 **nova merva konjem malo tekne**: nova merva, ali pizha, konjem, do řv. Mihela, zlo malo tekne (6)

SP2 **nova merva konjem malo tekne**: nova merva, ali pizha, konjem, do jv.
Mihela, zlo malo tekne (VI)

PLEVEL POSUŠITI

VP1 ***plevel pojufhi**: plevel pojufhi, inu sa simfko klajo perhrani (6)

SP1 ***plevel pojufhi**: plevel pojufhi in ga sa simfko klajo perhrani (6)

SP2 ***plevel pojufhi**: plevel pojufhi in ga sa simfko klajo perhrani (VI)

PERJE 'listje' POSUŠITI

VP1 ***perje pojufhi**: perje pojufhi, je v/faki shivini dobra klaja (8)

SP1 ***perje pojufhi**: perje pojufhi, ker je v/faki shivini dobra klaja (8)

SP2 ***perje pojufhi**: perje pojufhi, ker je v/faki shivini dobra klaja (VIII)

ZIMSKA KLAJA

VP1 ***simfka klaja**: plevel pojufhi, inu sa simfko klajo perhrani (6)

SP1 ***simfka klaja**: plevel pojufhi in ga sa simfko klajo perhrani (6)

SP2 ***simfka klaja**: plevel pojufhi in ga sa simfko klajo perhrani (VI)

OBILNA TRAVA

VP1 **obilna trava**: v'planinah [...] je obilna trava (7)

SP1 **obilna trava**: v planinah [...] je obilna trava (7)

SP2 ***obilna trava**: v planinah [...] je obilno trave (VII)

KONJEM KLAJO VREČI

VP1 ***kojnam klajo vershejo**: de hlapzi kojnam tudi ponozhi klajo vershejo (7)

SP1 ***konjem klajo vershejo**: de hlapzi konjem tudi po nozhi klajo vershejo (7)

SP2 ***konjem klaje vershejo**: de hlapzi konjem tudi ponozhi klaje vershejo (VII)

KLAJO PRIHRANITI

VP1 ***klaja perhrani**: mefsu nafufhi, inu klaja perhrani (11)

SP1 ***klaje perhrani**: mefa nafufhi in klaje perhrani (11)

SP2 ***klaje perhrani**: mefa nafufhi in klaje perhrani (XI)

KRAVAM SROVO KISLO REPO DATI

VP1 ***kravam frove kifle repe daj**: po simi kravam vezhkrat frove kifle repe daj (11)

SP1 ***kravam frove kifle repe daj**: po simi kravam vezhkrat frove kifle repe daj (11)

SP2 ***kravam frove, kifle repe daj**: po simi kravam vezhkrat frove, kifle repe daj (XI)

KISLINO 'kislo zelenjavo' [KRAVE] RADE JEDO

VP1 kiflino filnu rade jedo (11)

SP1 kiflino filno rade jedo (11)

SP2 kiflino filno rade jedo (XI)

NAPAJATI

VP1 ***napajat**: vřakidan dvakrat ga preřapi, kadar napajařh (11)

SP1 ***napajati**: vřaki dan dvakrat ga preřapi kader napajařh (11)

SP2 ***napajati**: vřak dan dvakrat ga preřapi, kadar napajařh (XI)

4.2.1.6 BOLEZNI ŽIVINE IN NJIHOVO ZDRAVLJENJE, PREPREČEVANJE

NA PLJUČIH ALI JETRIH BOLNE (OVCE)

VP1 **na pluzhah ali jetrah bolne**: řo na pluzhah ali jetrah bolne (1)

SP1 **na pluzhah ali jetrah bolne**: řo na pluzhah ali jetrah bolne (1)

SP2 **na pljuzhah ali jetrih bolne**: řo na pljuzhah ali jetrih bolne (I)

BOLEHATI OD GNUSOBE

VP1 ***od gnufsobe bolehati**: de od gnufsobe shivina neboleha (1)

SP1 ***od gnjuřobe bolehati**: de od gnjuřobe shivina ne boleha (1)

SP2 ***od gnjuřobe bolehati**: de od gnjuřobe shivina ne boleha (I)

TI MALI / MLADI / MLADIČI DOBIJO DRENJE 'drisko'

VP1 řizer ti mali drenje dobe (2)

SP1 řizer mladi drenje dobe (2)

SP2 řizer mladizhi drenje dobe (II)

IMETI MRZLE ŽELODCE IN TREBUHE

VP1 ***imet mersle shelodze inu trebuhe**: poletji imajo vře shivali mersle shelodze inu trebuhe (6)

SP1 ***imeti mersle shelodze in trebuhe**: poleti imajo vře shivali mersle shelodze in trebuhe (6)

SP2 ***imeti mersle shelodze in trebuhe**: poleti imajo vře shivali mersle shelodze in trebuhe (VI)

GORKO / MRZLO JESTI IN PITI

VP1 **gorku jefti inu pyti**: sato fe more gorku jefti inu pyti (6)

SP1 **gorko jefti inu piti**: sato fe mora gorko jefti inu pyti (6)

SP2 ***merslo jefti in piti**: sato fe ne fme naglo kaj mersliga jefti in piti (VI)

OHRANITI / VAROVATI (OD) KUŽNE BOLEZNI

VP1 ***od kushne bolesni ohrani**: kijlino filnu rade jedo, inu nje od kushne bolesni ohrani (11)

SP1 ***od kushne bolesni ohrani**: kijlino filno rade jedo, in jih od kushne bolesni ohrani (11)

SP2 ***kushne bolesni varuje**: kijlino filno rade jedo, in jih kushne bolesni varuje (XI)

POD JEZIKOM BELE PIKE ALI KORENINE RASTEJO MLADIM TELETOM

VP1 mladim teletam po simi pod jesikam rade bele pike ali korenine raftejo (12)

SP1 mladim teletam po simi rade bele pike ali korenine rasejo (12)

SP2 mladim teletam posimi rade bele pike ali korenine raftejo (XII)

ODŠČIPNITI Z OSTRIMI KLEŠČAMI (BELE PIKE ALI KORENINE)

VP1 ***te s'ojftrimi klefhami od/fhipni** (12)

SP1 ***te s oftrimi klefhami od/fhipni** (12)

SP2 ***te s oftrimi klefhami od/fhipni** (XII)

RANO / RANE Z VODO PRATI

VP1 ***rano pak s'vodo peri** (12)

SP1 ***rane pa s vodo peri** (12)

SP2 ***rane pa s vodo peri** (XII)

S STOLČENIM ČESNOM, SOLJO IN JESIHOM NAMEŠATI [VODO]

VP1 katera je s'ftolzhenim zhefnam, foljo, inu s'jefiham namefhana (12)

SP1 ktera je s tolzhenim zhefnam, foljo in s jefkam namefhana (12)

SP2 ktera je s tolzhenim zhefnam, folijo in s jefiham namefhana (XII)

STORITI (RANO Z VODO PRATI) [...] DOKLER SE NE ZACELI

VP1 ***fturit [...] dokler fe nesazeli**: tu fturi vfakidan dvakrat, dokler fe nesazeli (12)

SP1 ***ftoriti [...] dokler fe ne sazeli**: to ftori vfaki dan dva krat, dokler fe ne sazeli (12)

SP2 ***ftoriti [...]** **dokler fe ne sazeli**: to ftor vjaki dan dvakrat, dokler fe ne sazeli (XII)

4.2.2 ČEBELARSTVO

ČEBELE PUSTITI LETETI / LETATI

VP1 pufti zhebele lejteti (1)

SP1 pufti zhebele letati (1)

SP2 pufti bezhele letati (I)

SPRAŠITI SE 'čeb. spolno se združiti'

VP1 *de fe fpraſhe (1)

SP1 *de fe fpraſhe (1)

SP2 *de fe fpraſhe (I)

POSTAVITI NA TISTI KRAJ, KJER BODO ČEZ LETO

VP1: *inu jeh [čebele] na taiſti kraj poſtavi, ker imajo zhes lejtü biti (2)

SP1: *in jih [čebele] na tiſti kraj poſtavi, ker imajo biti zhes leto (2)

SP2: *in jih [čebele] na tiſti kraj poſtavi, ker jih boſh [čebele] zhes leto imel (2)

ČEBELE OSNAŽITI

VP1 *zhebele lepu ofnashi (2)

SP1 *zhebele lepo ofnashi (2)

SP1 *bezhele lepo ofnashi (2)

VAROVATI ČEBELE PRED MRAZOM

VP1 *zhebele pred mrasam varuj (11)

SP1 *zhebele pred mrasam vari (11)

SP2 *bezhele pred mrasam vari (XI)

ČEBELE ZAMAŠITI

VP1 ***zhebele samaſhi**: zhebele dobru samaſhi, de v'fnejgi ven nelejte (12)

SP1 ***zhebele samaſhi**: zhebele dobro samaſhi, de v fnegi ne isletajo (12)

SP2 ***bezhele samaſhi**: bezhele dobro samaſhi, de v fnegu ne isletajo (XII)

VEN NE LETETI / NE IZLETATI (ČEBELE)

VP1 ***ven nelejte**: zhebele dobru samaſhi, de v'fnejgi ven nelejte (12)

SP1 ***ne isletajo**: zhebele dobro samaſhi, de v fnegi ne isletajo (12)

SP2 ***ne isletajo**: bezhele dobro sama/hi, de v /negu ne isletajo (XII)

4.2.3 RIBIŠTVO

RIBNIK

VP1 ***ribnik**: na ribnikih /kerbnu led prebijaj (1)

SP1 ***ribnik**: na ribnikih /kerbno led prebijaj (1)

SP2 ***ribnik**: na ribnikih /kerbno led prebijaj (I)

LED PREBIJATI

VP1 *na ribnikih /kerbnu led prebijaj (1)

SP1 *na ribnikih /kerbno led prebijaj (1)

SP2 *na ribnikih /kerbno led prebijaj (I)

RIBE (I mn. ž.)

VP1 **ribe**: de /e ribe pod ledam nesadu/je (1)

SP1 **ribe**: de /e ribe pod ledam ne sadu/je (1)

SP2 **ribe**: de /e ribe pod ledam ne sadu/je (I)

NE SE ZADUŠITI POD LEDOM

VP1 *de /e ribe pod ledam nesadu/je (1)

SP1 *de /e ribe pod ledam ne sadu/je (1)

SP2 *de /e ribe pod ledam ne sadu/je (I)

4.2.4 SADJARSTVO

MLADO SADNO DREVJE

VP1 **mladu /adnu drevje**: mladu /adnu drevje inu zepe pred sajzam varuj (1)

SP1 **mlado /adno drevje**: mlado /adno drevje inu zepe pred sajzam varovaj (1)

SP2 **mlado /adno drevje**: mlado /adno drevje inu zepe pred sajzam varovaj (I)

SADNA DREVESA OBRATI

VP1 *sadne dreve/ta, katere /i vshe obral (9)

SP1 *sadne dreve/ta, ktere /i she obral (9)

SP2 *sadne drevefa, ktere fi she obral (IX)

NAD KORENINO ODKOPATI

VP1 *nad korenino od kopli (9)

SP1 *nad korenino od koplji (9)

SP2 *nad korenino odkoplji (IX)

Z DOBRO PRSTJO O(B)SUTI [DREVESA]

VP1 *s' drugo dobro parftjo objuj (9)

SP1 *s drugo dobro perftjo ofuj (9)

SP2 *s drugo dobro perftjo ofuj (IX)

CEPE (T mn. m.) 'enoletni poganjki' VAROVATI PRED ZAJCI

VP1 *zepe pred sajzam varuj (1)

SP1 *zepe pred sajzam varovaj (1)

SP2 *zepe pred sajzam varovaj (I)

MLADE CEPOVE OHRANITI PRED KOM

VP1 *mlade zepove pred shivino, mrovlami inu bolhami ohrani (5)

SP1 *mlade zepove pred shivino, mrovlami in bolhami ohrani (5)

SP2 *mlade zepove pred shivino, mravljami in bolhami varuj (V)

DIVJAKE VSADITI ZA POMLADANSKE CEPE

VP1 *divjake sa pomladanfke zepe vfadi (11)

SP1 *divjake sa pomladanfke zepe vfadi (11)

SP2 *divjake sa pomladanfke zepe vfadi (XI)

SMREKOVO KOŽO OKOLI DEBLA PRIVEZATI

VP1 *aku eno fmrekovo kosho taku okoli debla perveshefh (5)

SP1 *zhe fmrekovo kosho tako okoli debla perveshefh (5)

SP2 *zhe fmrekovo kosho tako okoli debla perveshefh (V)

ZDOLAJ PROČ MOLETI / OD DEBLA STATI

VP1 *sdolaj pak prezh moly (5)

SP1 *sdolej pa od debla ftoji (5)

SP2 *sdolej pa od debla ftoji (V)

ZNOTRAJ S PTIČJIM LIMOM POMAZATI (SMREKOVO KOŽO)

VP1 *jo od snotraj s'ptizhjim limam pomashefh (5)

SP1 *jo od snotrej f ptizhjim limam pomashi (5)

SP2 *jo snotrej f ptizhjim limam pomashi (V)

NE IZPRATI / SPRATI LIMA (DEŽ)

VP1 dash lima nejpere (5)

SP1 desh lima ne fpere (5)

SP2 desh lima ne fpere (V)

OBREZATI IN OBSEKATI DREVJE

VP1*drevje obreshi inu objekaj (2)

SP1*drevje obreshi in objekaj (2)

SP2 *drevje obreshi in objekaj (II)

VSADITI SADNE PEČKE

VP1 *sadne pezhke vjadi (2)

SP1 *sadne pezhke vjadi (2)

SP2 *sadne pezhke vjadi (II)

MLADO DREVJE PRESADITI

VP1 *v'ofujhnih dnevih mladu drevje prefadi (2)

SP1 *v ofujhnih dnevih mlado drevje prefadi (2)

SP2 *v ofujhnih dnevih mlado drevje prefadi (II)

NE OBLAGATI (DREVJA) Z MOKRO PRSTJO

VP1 *tudi jih [drevja] s'mokro parftjo neoblagaj (2)

SP1 *tudi jih [drevja] s mokro perftjo ne oblagaj (2)

SP2 *tudi jih [drevja] s mokro perftjo ne oblagaj (II)

DREVJE POLNO SADJA

VP1 aku je lani drevje polnu fadja bilu (3)

SP1 ako je bilo lani drevje polno fadja (3)

SP2 ako je bilo lani drevje polno fadja (III)

GORI JEMATI NA LESU / SE DEBELITI (DREVJE)

VP1 ***na lejfsi gori jemle**: ker lejtaf drevje na lejfsi gori jemle (3)

SP1 ***fe debeli**: ker fe letať drevje debeli (3)

SP2 ***fe debeli**: ker fe letať drevje debeli (III)

CEPE VZETI OD DREVES, KI SADJE NOSIJO / RODIJO 'obrodijo'

VP1 *zepe vsami od drevefs, katere vshe narmajn defset lejt fadje nofsijo (3)

SP1 *zepe vsami od drevef, ktere she nar manj defet let rode (3)

SP2 *zepe vsami od drevef, ktere she nar manj defet let rode (III)

PREGOSTIM / PREKOŠATIM DREVESOM NEPOTREBNE VEJE
ODŽAGATI

VP1 *pregoſtim dreveſam nepotrebne veje odſhagaj (3)

SP1 *pre goſtim dreveſam nepotrebne veje odſhagaj (3)

SP2 *prekoſhatim dreveſam nepotrebne veje odſhagaj (III)

LEPŠE ZALITI / ZALIZATI IN ZARASTI (VEJE)

VP1 de ſe lepſhi ſaliſejo (3)

SP1 de ſe lepſhi ſaliſejo in ſaraſejo (3)

SP2 de ſe lepſhi ſaliſejo in ſaraſtejo (III)

SUHE ALI OD SNEGA POLOMLJENE VEJE OTREBITI

VP1 *ſuhe ali od ſnejga polomnene veje neotrebjo (3)

SP1 *ſuhe ali od ſnega polomnjene veje ne otrebijo (3)

SP2 *ſuhih ali od ſnega polomnjenih vej ne otrebijo (III)

SUHE, OD VETRA POLOMLJENE VEJE POTREBITI

VP1 *suhe, od vejtra polomnene veje potrebi (9)

SP1 *suhe od vetra polomljene veje potrebi (9)

SP2 *suhe od vetra polomnjene veje otrebi (IX)

CVETETI (DREVJE)

VP1 kadar drevje zvede (4)

SP1 kadar drevje zvete (4)

SP2 kadar drevje zvete (IV)

MLADEMU DREVJU NE PRIKAZATI VEČ GNOJA

VP1 *mladim drevji neperkashi vezh gnoja (5)

SP1 *mladim drevju ne perkashi vezh gnjoja (5)

SP2 *mladimu drevju ne perkashi vezh gnoja (V)

TRAVO OKOLI DREVJA (PROČ) TREBITI

VP1 *travo okoli prezhtrebi (5)

SP1 *travo okoli drevjatrebi (5)

SP2 *travo okoli drevjatrebi (V)

MALO/NEKOLIKO PROČ OD DEBLA VODO PRILIVATI

VP1 *enu malu od debla prezhvodo perlivaj (5)

SP1 *nekoliko od debla prezhvodo perlivaj (5)

SP2 *nekoliko od debla prezhvode perlivaj (V)

ZRELO SADJE OBRATI ALI OTRESTI

VP1 *de fe* ima srelu *fadje* [...] obrati, ali otrefti (6)

SP1 *de fe* ima srelo *fadje* [...] obrati ali otrefti (6)

SP2 *de fe srelo *fadje* [...] obere ali otrefe (VI)

NA SLAMI RAZLOŽENO (SADJE) NA HLADNEM KRAJU HRANITI

VP1 na *flami* rasloshenu na hladnim kraji hraniti (6)

SP1 na *flamo* raslosheno na hladnim kraju hraniti (6)

SP2 *na *flamo* raslosheno na hladnim kraji hraniti: na *flamo* raslosheno na hladnim kraji hrani (VI)

DREVESA, KATERA SI SLABO POMAGAJO 'slabo rastejo'

VP1 *drevefsa*, katere *fi flabu* pomagajo (6)

SP1 *drevefa*, katere *fi flabo* pomagajo (6)

SP2 *drevefa*, katere *fi flabo* pomagajo (VI)

Z OVČJIM ALI KRAVJIM STARIM GNOJEM OBLOŽITI

VP1 s'ovzhjim ali kravjim *ftarim* gnojam obloshiti (6)

SP1 s ovzhjim ali kravjim *ftarim* gnjojem obloshiti (6)

SP2 s ovzhjim ali kravjim *ftarim* gnojem obloshiti (IV)

OD/IZ DREVJA PADATI (NEZRELO SADJE)

VP1 ***od drevja pada**: is tiga nesreliga *fadja*, kateru presgodaj od drevja pada (8)

SP1 ***od drevja pada**: is nesreliga *fadja*, ktero presgodaj od drevja pada (8)

SP2 ***is drevja pada**: is nesreliga *fadja*, ktero presgodaj is drevja pada (VIII)

4.2.4.1 SADJE

MALENZI ALI MALINE, JAGODE IN ČEŠNJE (SO ZDRAVE)

VP1 **malenzi ali moline, jagode, inu zhefhne**: malenzi ali moline, jagode, inu zhefhne *fo prav* sdrave sa jefti (6)

SP1 **malenzi, ali moline jagode in zhefhne**: malenzi, ali moline jagode in zhefhne *fo prav* sdrave sa jefti (6)

SP2 **malenzi, ali moline, jagode in zhefhnje**: malenzi, ali moline jagode in zhefhnje *fo prav* sdrava jed (VI)

ČEŠNJE, VIŠNJE, RDEČE GROZDIČJE 'ribez' NASUŠITI

VP1 *zhefne, vijne, rudezhu grojsdizhe sa simo nafufhi (7)

SP1 *zhefnje, vijnje, rudezhe grosdizhe sa simo na fufhi (7)

SP2 *zhefhenj, vijhenj, rudezhiga grosdjizha sa simo nafufhi (VII)

HRUŠKE OLUPITI

VP1 *te dobre hruške olupi (9)

SP1 *dobre hruške olupi (9)

SP2 *dobre hruške olupi (IX)

4.2.4.2 ŠKODLJIVCI NA DREVESU IN POLJU

PRED ŽIVINO, MRAVLJAMI IN BOLHAMI OHRANITI / VAROVATI MLADE CEPOVE

VP1 *mlade zepove pred shivino, mrovlami inu bolhami ohrani (5)

SP1 *mlade zepove pred shivino, mrovlami in bolhami ohrani (5)

SP2 *mlade zepove pred shivino, mravljami in bolhami varuj (V)

MRAVLJINCI / MRAVLJE NE MOREJO NA DREVO LESTI

VP1 mrovlinzi nemorejo na drevo lesti (5)

SP1 mravlinzi ne morejo na drevo lesti (5)

SP2 mravlje ne morejo na drevo lesti (V)

GOSENIČNE MEHOVE OBRATI

VP1 *mejhe teh ofsenz neobero (3)

SP1 *gofenzhnih mehov ne poberejo (3)

SP2 *gofenzhnih mehov ne poberejo (III)

VAROVATI CEPE PRED ZAJCEM

VP1 *zepe pred sajzam varuj (1)

SP1 *zepe pred sajzam varovaj (1)

SP2 *zepe pred sajzam varovaj (I)

ČEZ LIM MRAVLJE NE MOREJO ITI

VP1 zhes lim mrovle nemorejo iti (5)

SP1 zhes lim mrovle ne morejo iti (5)

SP2 zhes lim mravlje ne morejo iti (5)

GOSENICE OMESTI

VP1 *glej, de ofsenze omedefh (8)

SP1 *pasi, de gofenze omedefh (8)

SP2 *pasi, de gofenze omedefh (VIII)

SRCE (ZELJA IN REPE) Z LAŠKIM OLJEM POMAZATI

VP1 *vfaku ferze pojsebej s'laškim oljam pomashi (8)

SP1 *vfako ferze pojsebej s laškim oljem pomashi (8)

SP2 *vfako ferze pojsebej s laškim oljem pomashi (VIII)

GOSENICE BODO PREŠLE

VP1 taku bodo ofsenze prefhle (8)

SP1 tako bodo gofenze prefhle (8)

SP2 tako bodo gofenze prefhle (VIII)

4.2.5 VINOGRADNIŠTVO

VINSKIH TRT PERJE 'listje' OBIRATI

VP1 *vinških tert pirje oberat (8)

SP1 *vinških tert perje obiraj (8)

SP2 *vinški terti perje obiraj (VIII)

VINSKE TRTE NA TLA POLOŽITI

VP1 *vinške terte na tla poloshi (11)

SP1 *vinške terte na tla poloshi (11)

SP2 *vinške terte na tla poloshi (XI)

ZORITI GROZDJE

VP1 *de bo grosdje loshej sorilu (8)

SP1 *de bo grosdje loshej sorilo (8)

SP2 *de bo grosdje loshej sorilo (VIII)

POMAGATI K ZORENJU (PERJE 'listje')

VP1 *perje tudi k'sorenji pomaga (8)

SP1 *perje tudi k sorenju pomaga (8)

SP2 *perje tudi k sorenju pomaga (VIII)

DAJATI SOK GROZDJU (PERJE)

VP1 *v'fufhi grosdji fok daje (8)

SP1 *v fu/hi grosdju fok daje (8)

SP2 *vfu/hi grosdju fok daje (VIII)

4.2.6 REJA KOKOŠI

4.2.6.1 VALJENJE

ZAČETI NESTI (KOKOŠI)

VP1 koku/hi sazhnejo nefti (2)

SP1 koku/hi sazhnejo nefti (2)

SP2 koku/hi sazhnejo nefti (II)

NAPRAVITI NOVA GNEZDA

VP1 *njem [kokošim] nove gnesda napravi (2)

SP1 *jim [kokošim] nove gnjesda napravi (2)

SP2 *jim [kokošim] nove gnjesda napravi (II)

STARA (GNEZDA) POSNAŽITI

VP1 *inu te ftare pojnashi (2)

SP1 *in ftare pojnashi (2)

SP2 *in ftare pojnashi (II)

4.2.6.2 RAZLIČNE VRSTE PERNATIH ŽIVALI

PIŠČETA TEGA MESECA

VP1 **pi/heta tiga mej/siza**: pi/heta tiga mej/siza fo sa pleme dobre (3)

SP1 **pi/heta tega mef/za**: pi/heta tega mef/za fo sa pleme dobre (3)

SP2 **pi/heta tega mef/za**: pi/heta tega mef/za fo sa pleme dobre (III)

PETELINZE KOPUNITI 'skopiti'

VP1 **petelinze kopunit** (6)

SP1 ∅

SP2 ∅

(PIŠČETA) DRAŽJE / DOBRO / DRAGO PRODATI / PREDATI

VP1 ***drashej proda**: jeh [piščeta] go/podina drashej proda (3)

SP1 ***dobro preda**: jih [piščeta] gošpodinja dobro preda (3)

SP2 ***drago proda**: jih [piščeta] gošpodinja drago proda (III)

KURJA ŽIVAL 'perutnina, kokoši'

VP1 **kurja shival** (5)

SP1 **kurja shival** (5)

SP2 **kurja shival** (V)

KURJA JAJCA

VP1 **kurje jajza**: kurje jajza tiga inu prihodniga mejšiza fo narštanovitnišhi (8)

SP1 **kurje jajza**: kurje jajza tega in prihodniga mejza fo narštanovitnišhi (8)

SP2 **kurje jajza**: kurje jajza tega in prihodniga mejza fo narštanovitnišhi (VIII)

DOBITI PIKO (KURJA ŽIVAL)

VP1 *takrat kurja shival piko doby (5)

SP1 *kurja shival rada piko dobi (5)

SP2 *kurja shival rada piko dobi (V)

OPRATI / SPLAKNITI VODNO KORITO

VP1 *všakidan vodnu koritu operi (5)

SP1 *operi ji všaki dan vodno korito (5)

SP2 *šplakni ji však dan vodno korito (V)

VODO NALITI

VP1 *novo vodo sa pyti naly (5)

SP1 *nali ga [korito] s bištro vodo (5)

SP2 *nalij ga [korito] s bištro vodo (V)

VREČI KIMELN

VP1 *enu malu kimmelna v'to vodo versi (5)

SP1 *nekoliko kimmelna v to vodo versi (5)

SP2 *nekoliko kimmeljna vanjo versi (5)

4.2.6.3 VAROVANJE IN HRANJENJE KOKOŠI

GOLOBE, PIŠČETA, KOKOŠI VAROVATI

VP1 *golobe, pišheta, kokušhi dobru varuj (7)

SP1 *golobe, pišheta, kokošhi dobro varuj (7)

SP2 *golobov, pišhet, kokošh dobro varuj (VII)

JASTREB IŠČE JESTI / ŽIVEŽA

VP1 jaftrob fvojim mladim filnu jefti yfhe (7)

SP1 jaftrob fvojim mladim filno jefti ifhe (7)

SP2 jaftrob fvojim mladim filno shivesha ifhe (VII)

PERNATO ŽIVAL / PERUTNINO ZAPIRATI

VP1 ***pernato shival saperaj**: satu dobru pernato shival po nozhi saperaj (7)

SP1 ***perutnino sapiraj**: sa to perutnino dobro zhuvaj in ponozhi terdno sapiraj (7)

SP2 ***perutnino saperaj**: sato perutnino dobro obzhuvaj in ponozhi terdno saperaj (VII)

KOKOŠI NA GORKEM DRŽATI

VP1 *kokuŕhi na gorkim darshi (11)

SP1 *kokuŕhi na gorkim dershi (11)

SP2 *kokuŕhi na gorkim dershi (XI)

KOKOŠIM JESTI DATI MLADE KOPRIVE

VP1 *mlade koprive (...) kokuŕham jefti daj (4)

SP1 *mlade koprive (...) kokuŕham jefti daj (4)

SP2 *mlade kropive (...) kokuŕham jefti daj (IV)

POPARJENE IN RAZSEKANE MLADE KOPRIVE MED OTROBI

VP1 mlade koprive poparjene inu rafŕekane med otrobmi kokuŕham jefti daj (4)

SP1 mlade koprive poparjene in rasŕekane med otrobmi kokuŕham jefti daj (4)

SP2 mlade kropive poparjene in rasŕekane med otrobmi kokuŕham jefti daj (IV)

MLADIH KOPRIV/KROPIV NASUŠITI

VP1 *mladih kopriv naruŕhi (4)

SP1 *mladih kopriv naruŕhi (4)

SP2 *mladih kropiv naruŕhi (IV)

DATI KUHAN OVES KOKOŠIM

VP1 *kokuŕham daj kuhan oveŕs; bodo ruŕhi neŕle (10)

SP1 ∅

SP2 ∅

4.2.7 REJA GOSI

PERESA ZA PISANJE IZPULITI GOSEM

VP1 *go^hsim peref^hsa sa pi^hsanje ispuli (4)

SP1 *go^hfem peref^ha sa pi^hsanje ispuli (4)

SP2 ∅

4.2.8 PRAŠIČEREJA

(PO)VRŽENI PRAŠIČI

VP1 **poversheni pre^hhizhi**: v'tim mej^hsizi poversheni pre^hhizhi fo sa pleme narbol^hhi (2)

SP1 **versheni pre^hhizhi**: v tem mej^hzu versheni pre^hhizhi, fo sa pleme narbol^hhi (2)

SP2 **versheni pre^hhizhi**: v tem mej^hzu versheni pre^hhizhi, fo sa pleme narbol^hhi (II)

DOBRO DOJITI (SVINJE)

VP1 **de bodo fvine dobru dojile**: inu de bodo fvine dobru dojile, njuh more^hh taku pa^hti (2)

SP1 **de bojo fvinje dobro dojile**: in de bojo fvinje dobro dojile jih mora^hh tako pa^hti (2)

SP2 **de bojo fvinje dobro dojile**: in de bojo fvinje dobro dojile, jih mora^hh tako pa^hti (II)

ZA (ZA)KLANJE PITATI (SVINJE)

VP1 ***fe sa saklanje pitajo**: njuh more^hh taku pa^hti, kakor fe sa saklanje pitajo (2)

SP1 ***fe sa klanje pitajo**: jih mora^hh tako pa^hti, kakor fe sa klanje pitajo (2)

SP2 ***fe sa klanje pitajo**: jih mora^hh tako pa^hti, kakor fe sa klanje pitajo (II)

POPUSTITI SESANJE / PRAŠIČKE ODSTAVITI

VP1 *kadar pre^hhizhki fe^hsanje popu^hfte (2)

SP1 *kader pre^hhizhke od^hstaviv^h (2)

SP2 *kader prefhizhke odftavijh (II)

PRAŠIČE VAROVATI

VP1 prefhizhe je treba varuvat (7)

SP1 prefhizhe je treba varvati (7)

SP2 prefhizhev je treba varvati (VII)

LAN JE (ZA PRAŠIČE) STRUP

VP1 de lan nejedo, tu je sa nje ftrup (7)

SP1 de lan ne jedo, to je sa nje ftrup (7)

SP2 de lanu ne jedo, to je sa nje ftrup (VII)

PRAŠIČEM KUHATI

VP1 ali pak prefhizham kuhati (8)

SP1 ali pa preshizhem kuhati (8)

SP2 ali pa prefhizhem kuhati (VIII)

MERJASCA K SVINJAM SPUSTITI

VP1 *merjafza k'fvinam fpufti, de bodo sgodaj mladi (11)

SP1 *marjafza k fvinjem fpufti, de bodo sgodaj mladi (11)

SP2 *merjafza k fvinjam fpufti, de bodo sgodaj mladizhi (XI)

MERJASCA PRIPUSTITI

VP1 *ob S. Lukefhi merjafza perpufti (11)

SP1 *perpufti she o fv. Lukeshi merjafza (11)

SP2 *perpufti she o fv. Lukeshi merjafza (XI)

MLADE PRAŠIČE IMETI

VP1 aku pak hozhefj dvakrat v'lejti mlade prefhizhe imeti (11)

SP1 zhe pa hozhefj mlade prefhizhe dvakrat v letu imeti (11)

SP2 zhe pa hozhefj mlade prefhizhe dvakrat v letu imeti (XI)

PRAŠIČE DOBRO PASTI / PITATI

VP1 *prefizhe dobru pafsi (12)

SP1 *prefizhe dobro pafi (12)

SP2 *prefizhe dobro pitaj (XII)

V STAN PRIPRAVITI / NA DOBRO PRIPRAVITI / DOBRO OPITATI 'vzrediti'

VP1 *jih bofj [prašiče] po tim tefhku v'ftan perpravil (12)

SP1 *jih bofj [prašiče] potem teshko na dobro perpravil (12)

SP2 *jih bošh [prašiče] potem teshko dobro opital (XII)

PITANI PRAŠIČI RADI NE JEDO

VP1 ako pitani prefhizhi radi nejedo (12)

SP1 zhe pitani prefhizhi radi ne jedo (12)

SP2 zhe pitani prefhizhi radi ne jedo (XII)

NA PEČI POSUŠEN OVES ZOBATI / JESTI

VP1 *njim daj na pezhi dobro pojufheniga ovfsa sobat(12)

SP1 *daj jim na pezhi dobro pojufheniga ovfa jefti (12)

SP2 *daj jim na pezhi dobro pojufheniga ovfa jefti (XII)

IKRASTE SVINJE / IKRASTI PRAŠIČI

VP1 ***ikrafte fvine**: ikraftim fvinam daj sa en ftrel ftrelniga praha (12)

SP1 ***ikrafti prefhizhi**: ikraftim prefhizhem daj sa en ftrel ftrelniga praha (purflja) (12)

SP2 ***ikrafti prefhizhi**: ikraftim prefhizhem daj sa en ftrel ftrelniga praha (purflja) (XII)

ZA EN STREL STRELNEGA PRAHA (PURFLJA) DATI

VP1 *ikraftim fvinam daj sa en ftrel ftrelniga praha (12)

SP1 *ikraftim prefhizhem daj sa en ftrel ftrelniga praha (purflja) (12)

SP2 *ikraftim prefhizhem daj sa en ftrel ftrelniga praha (purflja) (XII)

4.2.9 POLJEDELJSTVO, VRTNARSTVO

4.2.9.1 ZAŠČITA PRED MRAZOM

VRT ALI NJIVO PRED SLANO OHRANITI

VP1 aku hozhefsh vert ali nivo pred flano ohranit (9)

SP1 ako hozhefsh vert ali njivo pred flano ohraniti (9)

SP2 ako hozhefsh vert ali njivo pred flano ohraniti (IX)

ZGODNJO VRTNINO POKRITI S SLAMO

VP1 *sgodno vertnino s'flamo na vezher pokry (2)

SP1 *sgodno vertnino s flamo na vezher pokri (2)

SP2 *sgodnjo selenjavo s flamo na vezher pokri (II)

4.2.9.2 VRSTA PRSTI IN GNOJILO

BLATO IZ LUŽ IN ULIC NA NJIVE VOZITI

VP1 *is lush inu vliz blatu na nive vosi (3)

SP1 *is lush in uliz blato na njive vosi (3)

SP2 *is lush in uliz blato na njive vosi (III)

BLATO DOBRO STORI 'koristi'

VP1 **blatu dobru ftury**: tudi dobru ftury taku blatu na peŕhenih vertih inu travnikih (3)

SP1 **blato dobro ftori**: tako blato tudi dobro ftori na peŕhenih vertih in travnikih (3)

SP2 **blato dobro ftori**: tako blato tudi dobro ftori na peŕhenih vertih in travnikih (III)

GNOJ OD STOLČENIH KOSTI, ROGOV

VP1 **gnoj od ftolzhenih kofty, rogov**: oben gnoj ny taku ftanoviten inu dober, kakor od ftolzhenih kofty, rogov (4)

SP1 **gnoj od ftolzhenih kofti, rogov**: noben gnoj ni tako ftanoviten in dober, kakor od ftolzhenih kofty, rogov (4)

SP2 **gnoj od ftolzhenih kofti, rogov**: noben gnoj ni tako ftanoviten in dober, kakor od ftolzhenih kofty, rogov (IV)

GNOJ OD USNJA IN KVEDROV ,grobi, težki čevlji', KAR ŠUŠTARJAM / ČEVLJARJEM OSTANE

VP1 gnoj od ufsina inu kvedrov, kar ŕhuŕhtarjam oŕtane (4)

SP1 gnoj od uŕnja in kvedrov, kar zhevlarjem oŕtane (4)

SP2 gnoj od uŕnja in kvedrov, kar zhevlarjem oŕtane (IV)

GNOJ VSAJ VRTOVOM PRIVOŠČITI / PRIŽELETI

VP1 *ta gnoj vŕaj vertam pervoŕhi (4)

SP1 *ta gnoj vŕaj vertam persheli (4)

SP2 *ta gnoj vŕaj vertam pervoŕhi (IV)

V GNOJNICI NAMOČITI

VP1 *zhebulovu inu korenjovu fejme v'gnojenzi namozhi (5)

SP1 *zhebulovo in korenjevo feme v gnjojnizi namozhi (5)

SP2 *zhebulovo in korenjevo feme v gnojnizi namozhi (V)

BLATO IN DOBRA PRST

VP1 ***blatu inu dobra parft**: blatu inu dobro parft na pejhene nive ali travnike vosi (9)

SP1 ***blato in dobra perft**: blato in dobro perft na pejhene njive ali travnike vosi (9)

SP2 ***blato in dobra perft**: blato in dobro perft na pejhene njive ali travnike vosi

(IX)

PRST NANOSITI

VP1 *v'kelder dobre parfty nanofsi (10)

SP1 *v hram nanofji dobre perfti (10)

SP2 *v hram nanofji dobre perfti (X)

BLATO IN DOBRO PRST VOZITI NA PEŠČENE NJIVE ALI TRAVNIKE

VP1 *blatu inu dobro parft na pejhene nive ali travnike vosi (9)

SP1 *blato in dobro perft na pejhene njive ali travnike vosi (9)

SP2 *blato in dobro perft na pejhene njive ali travnike vosi (IX)

S PEPELOM IN SENENIM PRAHOM / DROBOVJEM POTRESTI (MAH)

VP1 *s'pepelam inu fnenim praham potrejsi (4)

SP1 *f pepelam in fenenim praham potrefi (4)

SP2 *s pepelam in fenenim drobovjem potrefi (IV)

4.2.9.3 KMETIJSKE POVRŠINE

POLJA, LOGI IN SENOŽETI

VP1 ***pojla, logi, inu fnosheti**: na pojli, v'logih, inu fnoshetih mejnike s'mejazhi preglej (11)

SP1 ***polja, logi, in fnosheti**: na polji, v logih, in fnoshetih mejnike (ali termene) s mejazhi preglej (11)

SP2 ***polja, logi, inu fnošeti**: na polji, v logih, in fnošetih mejnike s mejazhi preglej (XI)

PEŠČENI VRT IN TRAVNIK

VP1 **na pešhenih vertih inu travnikih**: tudi dobru fturey taku blatu na pešhenih vertih inu travnikih (3)

SP1 **na pešhenih vertih in travnikih**: tako blato tudi dobro ftori na pešhenih vertih in travnikih (3)

SP2 **na pešhenih vertih in travnikih**: tako blato tudi dobro ftori na pešhenih vertih in travnikih (III)

VODO SPUŠČATI NA TRAVNIKE

VP1 **na travnike je voda fpujha**: na travnike je po fneni kojhnji v'zhařsih voda fpujha (7)

SP1 **na travnike je voda fpujha**: na travnike je po feneni kojhnji vzhafih voda fpujha (7)

SP2 **na travnike je voda fpujha**: na travnike je po feneni kojhnji vzhafih voda fpujha (VII)

4.2.9.4 RAZLIČNA POLJEDELSKA OPRAVILA

ZARAŠČENE NJIVE SPRAŠITI 'nar. narediti, zorati praho'

VP1 *sarařhene nive fprařhi (11)

SP1 *sarařhene nive prařhi (11)

SP2 *sarařhene nive prařhi (XI)

PLEVEL POMORITI

VP1 *de fkus simo mras plevel pomory (11)

SP1 *de po simi mras plevel pomori (11)

SP2 *de posimi mras plevel pomori (XI)

TRAVNIKE (KATERI SLABO RODE / ČE SO MAHNATI) PLITVO PREORATI

VP1 *travnike, kateri flabu rode, plitvu preorji (9)

SP1 *travnike, kateri flabo rode, plitvo preorji (9)

SP2 *travnike, zhe fo mahnati, plitvo preorji (IX)

ŽITO POŽIGATI

VP1 *ker shitu poshigajo (3)

SP1 *ker shito poshigajo (3)

SP2 ∅

NOTERJEMATI / POVZEMATI PROSTOR 'zavzemati' (ŽIVE MEJE)

VP1 *prof̃tor noterjemlejo (3)

SP1 *prof̃tor povsamejo (3)

SP2 *prof̃tor povsamejo (III)

TRAVNIKE Z BRANO PREVLEČI

VP1 *travnike s'brano prevlezi (4)

SP1 *travnike s'brano prevlezi (4)

SP2 *travnike s'brano prevlezi (IV)

MAH VEN POTRGATI / VSTRGATI 'ostrgati'

VP1 *mah ven potergaḡh (4)

SP1 *mah vstergaḡh (4)

SP2 *mah vstergaḡh (IV)

MORITI MAH (PEPEL)

VP1 pepel mah mory (4)

SP1 pepel mah mori (4)

SP2 pepel mah mori (IV)

PRAHE (T mn. ž.) ZA AJDO ORATI

VP1 prahe sa ajdo orat (6)

SP1 prahe sa ajdo orati (6)

SP2 ∅

ČESEN POVEZATI

VP1 *zheḡsen povesat (6)

SP1 ∅

SP2 ∅

ČEBUL 'čebulo' POHODITI, DA V CVET NE GRE

VP1 zhebul pohodit, de v'zvet negre (6)

SP1 ∅

SP2 ∅

KOŠNJA, ŽETEV, ORANJE, SETEV

VP1 košnja, shetuv, oranje, fetuv (7)

SP1 košnja, shetev, oranje, fetev (7)

SP2 košnja, shetev, oranje, fetev (VII)

DRUGA MANJŠA OPRAVILA DOPOLNITI

VP1 vender *fe* morejo druge manjši opravila sraven tih dopolniti (7)

SP1 vender *fe* morejo tudi druge manjši opravila sraven teh dopolniti (7)

SP2 vender *fe* morejo tudi druge manjši opravila sraven teh dopolniti (VII)

OKOPATI IN S PRSTJO OBSUTI

VP1 *vertne selifha *fe* okoplejo inu s'parftjo obfujejo (7)

SP1 *vertne selisha *fe* okoplejo in *f* perftjo obfujejo (7)

SP2 *vertne selisha *fe* okopljejo in s perftjo obfujejo (VII)

- košnja in travnik

SENENA KOŠNJA

VP1 *f**nen**a košnja: na travnike *fe* po fneni košnji v'zhafsih voda fpujha (7)

SP1 *f**en**a košnja: na travnike *fe* po feneni košnji vzhafih voda fpujha (7)

SP2 *f**en**a košnja: na travnike *fe* po feneni košnji vzhafih voda fpujha (VII)

KOSITI OTAVO

VP1 **otavo nesamudi**: otavo v'fonzhnim vremeni nesamudi (9)

SP1 **otave nesamudi kofiti**: otave v folnzhnim vremeni nesamudi kofiti (9)

SP2 **otave ne samudi kofiti**: otave v folnzhnim vremeni ne samudi kofiti (IX)

- obdelava lana

LAN RUTI 'ruvati' IN RESLJATI

VP1 *v'dashevni^h dnevi^h *fe* lan ruje inu rajla (7)

SP1 *v deshevni^h dnevi^h *fe* lan ruje in reflja (7)

SP2 *v deshevni^h dnevi^h *fe* lan ruje in reflja (VII)

LAN RAZGRNITI

VP1 *prejden lan rasgernejh (7)

SP1 *pred kakor lan rasgernejh (7)

SP2 *pred kakor lan rasgernejh (VII)

LAN Z VODO POMOČITI/V VODI NAMOČITI

VP1 *ga v'fufhi s'vodo pomozhi (7)

SP1 *ga v fuŕhi s vodo pomozhi (7)

SP2 *ga v fuŕhi v vodi namozhi (VII)

LAN, KONOPLJE (I mn. ž.) OTRETI 'odstraniti olesenelo steblo od ličja'

VP1 *lan, konople otari, dokler fo ŕhe jafni dnevi (9)

SP1 *lan, konoplje otri, dokler fo ŕhe jafni dnevi (9)

SP2 *lan, konoplje otri, dokler fo ŕhe jafni dnevi (IX)

- živa meja

ZASADITI ŽIVO MEJO (T ed. ž.)

VP1 *shive meje (T mn. ž.) saŕadi (3)

SP1 *shive meje (T mn. ž.) saŕadi (3)

SP2 *shive meje (T mn. ž.) saŕadi (III)

ŽIVA MEJA NAJHITREJE ZRASTE

VP1 narhitrejŕhi sraŕte shiva meja (3)

SP1 nar hitrejŕhi sraŕe shiva meja (3)

SP2 nar hitrejŕhi sraŕte shiva meja (III)

KOLI IZ JAGNEDOVIH / TOPOLOVIH VEJ

VP1 *aku is jagnetovih vej kole eniga pruti drugimu krisham saŕadiŕh (3)

SP1 *zhe is jagnetovih (topolovih) vej kole eniga prot drugimu krishem saŕadiŕh (3)

SP2 *zhe is jagnetovih (topolovih) vej kole eniga proti drugimu krishem saŕadiŕh (III)

KRIŽEM ZASADITI KOLE

VP1 *kole eniga pruti drugimu krisham saŕadiŕh (3)

SP1 *kole eniga prot drugimu krishem saŕadiŕh (3)

SP2 *kole eniga proti drugimu krishem saŕadiŕh (III)

NE OBELITI SE PRI SAJENJU

VP1 **de ŕe per vŕajenji neobelio** (3)

SP1 **de ŕe per ŕajenji ne obelijo** (3)

SP2 **de ŕe per ŕajenji ne obelijo** (III)

NAREDITI LUKNJE Z ŽELEZNIM KOLOM

VP1 moreŕh s'shelesnim kolam lukne naredit (3)

SP1 moreŕh ŕ shelesnim kolam luknje narediti (3)

SP2 morafh s shelesnim kolam luknje narediti (III)

NAREDITI PLOT (T ed. m.)

VP1 ***plotove** (T mn. m.) **narediti**: fe morejo plotovi narediti (3)

SP1 ***plotove** (T mn. m.) **narediti**: fe morajo plotovi narediti (3)

SP2 ***plotove** (T mn. m.) **narediti**: fe morajo plotovi narediti (III)

4.2.9.5 SEJANJE IN SETEV

SEJATI NA S KURJEKOM POTRESENE GREDE

VP1 *na v'je/seni s'kurjekam potrefsene grede fej (2)

SP1 *fej na grede, ki jih v jefeni s kurjekam potrefti imafh (2)

SP2 *fej na grede, ki fi jih jefen s kurjekam potrefil (II)

SEJATI V KUHINJSKEM VRTU

VP1 *fej v'kuhinjskim verti (2)

SP1 *fej v kuhinjskim verti (2)

SP2 *fej v kuhinjskim verti (II)

NOTRIVTAKNJEN SADEŽ / SAJENCE 'zast. sadike' S PRSTJO ZASUTI

VP1 *ta notrivtaknen fadefh dobru s'parftjo objuj (3)

SP1 *fajenze f perftjo dobro zařuti (3)

SP2 *fajenze s perftjo dobro zařuti (III)

NJIVE ZA JARO 'spomladansko' SETEV PRIPRAVITI

VP1 *nive vfako po njej fhegi sa jaro fejstvo perpravi (3)

SP1 *njive, sa jaro fetvo, vfako po nje fhegi perpravi (3)

SP2 *njive sa jaro fetvo, vfako po nje laftnii perpravi (III)

SENENI PRAH SENO ZASEJE / SENENO DROBOVJE TRAVNO SEME
ZASEJE

VP1 fneni prah fenu safeje (4)

SP1 fneni prah feno safeje (4)

SP2 feneno drobovje travno feme safeje (IV)

POLJSKO ALI VRTNO SEME

VP1 **poljku ali vertnu fejme**: vfaku poljku ali vertnu fejme ima vfaj vlanjku, aku ne predvlanjku biti (4)

SP1 **poljko ali vertno feme**: vjako poljko ali vertno feme, ima vjaj lanjko, ali pa predlanjko biti (4)

SP2 **poljko ali vertno feme**: vjako poljko ali vertno feme, ima vjaj lanjko, ali pa predlanjko biti (IV)

LANSKO SEME

VP1 ***vlanjko feme**: simjki jezhmen s'vlanjkim femenam fej (9)

SP1 ***vlanjko feme**: simjki jezhmen s vlanjkim femenam fej (9)

SP2 ***vlanjko feme**: osimi jezhmen s vlanjkim femenam fej (IX)

ČEBULOVO IN KORENJEVO SEME

VP1 **zhebulovu inu korenjovu fejme**: zhebulovu inu korenjovu fejme v'gnojenzi namozhi (5)

SP1 **zhebulovo in korenjevo feme**: zhebulovo in korenjevo feme v gnjojnizi namozhi (5)

SP2 **zhebulovo in korenjevo feme**: zhebulovo in korenjevo feme, v gnojnizi namozhi (V)

LEPŠE POGNATI (SEME)

VP1 ***bode lepjhi pognalu** (5)

SP1 ***bo lepjhi pognalo** (5)

SP2 ***bo lepjhi pognalo** (V)

DOBRO SE VRASTI (SEME)

VP1 ***de fe sgodaj dobru vrafte** (9)

SP1 ***de fe sgodaj dobro vrafte** (9)

SP2 ***de fe sgodaj dobro vrafte** (IX)

S DETELJO IN SENENIM PRAHOM OBSEJATI

VP1 ***s'detelo inu fenenim praham na pomlad obfej** (9)

SP1 ***s deteljo in fenenim praham na pomlad obfej** (9)

SP2 ***s deteljo in fenenim praham na fpomlad obfej** (IX)

NA VRTOVIH VSEJATI

VP1 ***na vertih korenje, fhpinazho vfej** (9)

SP1 ***na vertih korenje, fhpinazho vfej** (9)

SP2 ***na vertih korenje, fhpinazho ufej** (IX)

VRTNINE NASADITI

VP1 *de fe vertnine simo v'njo nafade (10)

SP1 *de fe simfke vertnine simo v njo nafade (10)

SP2 *de fe simfke vertnine simo v njo nafade (X)

ZA SEME HRANITI

VP1 *selnote glave sa fejme hrani (11)

SP1 *selnate glave sa feme hrani (11)

SP2 *sa feme hraniti: seljnate glave sa feme hrani (XI)

4.2.9.6 POLJŠČINE

ZGODNJA VRTNINA / ZELENJAVA

VP1* **sgodna vertnina**: sgodno vertnino s'flamo na vezher pokry (2)

SP1* **sgodna vertnina**: sgodno vertnino s flamo na vezher pokri (2)

SP2* **sgodnja selenjava**: sgodnjo selenjavo s flamo na vezher pokri (II)

FLANCE / KAPUS 'redko zelje' / FLANČINO SEME

VP1 *flanze v'jejseni fej (2)

SP1 *kapuf (flanze) fej (2)

SP2 *kapuf (flanzhino feme) fej (II)

PETERŠILJ, ŠPINAČA, REDKEV, KORENJE, ČEBULA, GRAH, SOLATA,
REPA

VP1 *fej peterfhil, fhpinazho, retkuv, korenje, zhebul, grah, folato, repo (2)

SP1 *fej peterfhil, fhpinazho, retkev, korenje, zhebulo, repo, grah (2)

SP2 *fej peterfhilj, fhpinazho, retkev, korenje, zhebulo, repo, grah (II)

REPO SEJATI, PLETI

VP1 repo fjati, inu h'konz mejfsiza pleti (7)

SP1 repo fjati, in konez mefza pleti (7)

SP2 repo je fjati, in konez mefza pleti (VII)

KREŠA, BOBOVNIK, MOTOVILEC IN DRUGE POMLADNE PRVINE

VP1 krefha, bobovnik, motabilz, inu druge pomladne pervine (4)

SP1 krefha, bobovnik, matabilz, in druge pomladne pervine (4)

SP2 krefha, bobovnik, motavilz, in druge fpomladnje pervine (IV)

BUČE, KUMARE, DINJE

VP1 **buzhe, kumare, dine v fadi** (4)

SP1 **buzhe, kumare, dinje v fadi** (4)

SP2 **buzhe, kumare, dinje v fadi** (IV)

PEČKE OD PREDLANI

VP1 **pezhke od predlani**: inu gledaj de bodo pezhke od predlani (4)

SP1 **pezhke od predlani**: in gledaj, de bodo pezhke od predlani (4)

SP2 **pezhke od predlani**: in glej, de bodo pezhke od predlani (IV)

RŽ ALI PŠENICA

VP1 ***erfh ali pfheniza**: nikol lejtas perdelano erfh, ali pfhenizo nefej (4)

SP1 ***refh ali pfheniza**: nikoli letas perdelane refhi ali pfhenize ne fej (4)

SP2 ***resh ali pfheniza**: nikoli letas perdelane reshi ali pfhenize ne fej (IV)

RŽ, PŠENICA, ZIMSKI JEČMEN

VP1 **simfki jezhmen**: refh, pfhenizo, simfki jezhmen s vlanfkim femenam fej (9)

SP1 **simfki jezhmen**: refh, pfhenizo, simfki jezhmen s vlanfkim femenam fej (9)

SP2 **simfki jezhmen**: refh, pfhenizo, osimi jezhmen s vlanfkim femenam fej (IX)

KOMPIR

VP1 **krompir**: krompir safadi; je sdrava jed (4)

SP1 **krompir**: krompir safadi, je sdrava jed (4)

SP2 **krompir**: krompir safadi, je sdrava jed (IV)

KUHAN MLADI HMELJ

VP1 **fkuhan mlad hmel**: mlad hmel fkuhan je enu sdravu jedilu (4)

SP1 **fkuhan mlad hmel**: mlad hmel fkuhan je sdrava jed (4)

SP2 **fkuhan mlad hmelj**: mlad hmelj fkuhan je sdrava jed (IV)

HMELJ, Z OLJEM IN JESIHOM ZABELJEN

VP1 **hmel, s'oljam inu jesiham sabelen**: mlad hmel fkuhan, s'oljam inu jesiham sabelen (4)

SP1 **hmel, s oljam in jefiham sabeljen**: mlad hmel fkuhan, s oljam in jefiham sabeljen (4)

SP2 **hmel, s oljam in jejiham sabeljen**: mlad hmel fkuhan, s oljam in jejiham sabeljen (IV)

ENDIVJA, ZIMSKA REDKEV

VP1 ***endivia, simfka redkuv**: endivio, simfko redkuv fjati (6)

SP1 ***endivja, simfka redkev**: endivjo, simfko redkev fejati (6)

SP2 ***endivja, simfka retkev**: endivjo falato, simfko retkev fejati (6)

ZELJNE FLANCE / ZELJNI SADEŽI (I mn. m.)

VP1 **selne flanze**: selne flanze [...] faditi (6)

SP1 **selni fadesh**: selni fadesh [...] faditi (6)

SP2 **seljni fadesh**: seljni fadesh [...] faditi (VI)

ZELJE, VRTNA ZELIŠČA

VP1 **sele, vertne selifha**: sele, krompir, vertne selifha fe okoplejo (7)

SP1 **sele, vertne selisha**: sele, krompir, vertne selisha fe okoplejo (7)

SP2 **selje, vertne selisha**: selje in vertne selisha fe okopljejo (VII)

GLEDATI / PAZITI NA ZELJE IN REPO

VP1 *tudi na sele, inu repo glej (8)

SP1 *tudi na sele in repo pasi (8)

SP2 *tudi na selje in repo pasi (VIII)

ZELJE OBIRATI

VP1 *sele obiraj (9)

SP1 *sele obiraj (9)

SP2 *sele obiraj (IX)

ZELJE SPRAVLJATI

VP1 v'dashji ny dobru sele spravlat (10)

SP1 v dehsju ni dobro selja spravljati (10)

SP2 v dehsji ni dobro selja spravljati (X)

ZELJNATE GLAVE

VP1 **selnote glave**: selnote glave sa fejme hrani (11)

SP1 **selnate glave**: selnate glave sa feme hrani (11)

SP2 **seljnate glave**: seljnate glave sa feme hrani (XI)

MELISA, PETERŠILJ, LUŠTREK, KREBULJICA, ŽAJBELJ, SOLATA IN DRUGE VRTNINE

VP1 melifsa, peterfhil, lufhtrik, krbulza, shalbel, folata inu druge vertnine (9)

SP1 melija, peterjhil, lufhtrik, krbuliza, shalbelj, folata, in druge vertnine (9)

SP2 *melijo, peterjhilj, lufhtrik, krbulizo, shalbelj in druge vertnine (IX)

4.2.9.7 IZRAZJE, POVEZANO Z DELOM

VSE DELO PRIDE NA ENKRAT S KUPOM / SE S KUPOM GNETE

VP1 vje delu pride na enkrat s'kupam (7)

SP1 vje delo fe na enkrat f kupam gnete (7)

SP2 vje fe na enkrat s kupam gnjete (VII)

TEŽKO DELO

VP1 *tefhko delo: pojli fo od tefhkiga dela trudni (7)

SP1 *teshko delo: pojli fo od teshkiga dela trudni (7)

SP2 *teshko delo: pojli fo od teshkiga dela trudni (VII)

4.3 DRUGA OPRAVILA

4.3.1 MLINARSTVO

PŠENIČNO MOKO ZA ČEZ LETO NAMLETI

VP1 pphenizhno moko sa zhes lejtü namleti (3)

SP1 pphenizhno moko sa zhes leto namleti (3)

SP2 Ø

OMLATENO ŽITO DATI V MLIN

VP1 omlatenu shitu v'malin dati: aku je potreba tu sdaj omlatenu shitu v'malin dati (8)

SP1 omlateno shito v malin dati: zhe je potreba sdaj omlateno shito v malin dati (8)

SP2 omlazheno shito v mlin dati: zhe je potreba sdaj omlazheno shito v mlin dati (VIII)

VODA ZA MLINARJA

VP1 *voda sa malinarja: sdaj je supet dofti vode sa malinarje (11)

SP1 ***voda sa maljnarja**: sdaj je fpet veliko vode sa maljnarja (11)

SP2 ***voda sa mlinarja**: sdaj je fpet veliko vode sa mlinarje (XI)

PŠENIČNO MOKO NAREDITI / NAMLETI

VP1 **přhenizhne moke narediti**: puřti sa zelo simo přhenizhne moke narediti (11)

SP1 **přhenizhne moke namleti**: daj tedej sa zelo simo přhenizhne in druge moke namleti (11)

SP2 **přhenizhne moke namleti**: daj tedej sa zelo simo přhenizhne in druge moke namleti (XI)

ČAKATI NA MLETJE

VP1 **zhakat na mlenje**: de nebořh v' mراسi dolgu na mlenje zhakat mogel (11)

SP1 **zhakati mlenja**: de ne bo treba v mراسi mlenja dolgo zhakati (11)

SP2 **zhakati meljaje**: de ne bo treba v mراسi meljaje dolgo zhakati (XI)

4.3.2 SVEČARSTVO

NABRANI LOJ ZAKLANE ŽIVINE (kot snov za sveče)

VP1 **od saklane shivine nabrani loj**: sdaj fe ta od saklane shivine nabrani loj topi, řvezhe delajo (1)

SP1 **od saklane shivine loj**: sdaj fe tudi od saklane shivine loj topi, řvezhe delajo (1)

SP2 **od saklane shivine loj**: sdaj fe tudi od saklane shivine loj topi, řvezhe delajo (I)

DELATI SVEČE

VP1 ***řvezhe delajo, inu v' řrednu toplih hrambah obeřsjo** (1)

SP1 ***řvezhe delajo, in v řrednje toplih ř-hrambah obeřijo** (1)

SP2 ***řvezhe delajo, in v řrednje toplih ř-hrambah obeřijo** (I)

SVEČE NAREDITI

VP1 ***svezhe sa simo naredi** (10)

SP1 ***svezhe sa simo naredi** (10)

SP2 ***svezhe sa simo naredi** (X)

OD MRAZA NE RAZPOKATI

VP1 ***de od mراسa nerařpokajo** (1)

SP1 *de od mrasa ne raspokajo (1)

SP2 *de od mrasa ne raspokajo (I)

4.3.3 PREVOZNIŠTVO

VOŽNJA (I ed. ž.), Z VOŽNJO ZASLUŽITI

VP1 *voshna: na ravnim je s'voshno veliko saflushi (1)

SP1 *voshnja: na ravnim je s voshnjo veliko saflushi (1)

SP2 *voshnja: na ravnim je s voshnjo veliko saflushi (I)

Z VOZOM ALI SANMI DENAR SLUŽITI

VP1 s'vosam ali fanmy po zefti dnarje flushit (1)

SP1 s vosam ali fanmi po zefti dnarje flushiti (1)

SP2 s vosam ali fenmi na zefti denar flushiti (I)

DRVA NA SANEH / SMUČEH NAVOZITI

VP1 de imajh dreva na faneh sa zelu lejtú navosit (1)

SP1 de imajh dreva na faneh (fmuzheh) sa zelo leto navositi (1)

SP2 *de dreva na feneh (fmuzheh) sa zelo leto navosi (I)

CESTE IN POTI POPRAVITI

VP1 *zefte inu poti popravi (5)

SP1 *zefte in poti popravi (5)

SP2 *zefte in poti popravi (V)

4.3.4 SKRB ZA MEJO

MEJNIKE / TERMANE PREGLEDATI

VP1 *mejnike s'mejazhi preglej (11)

SP1 *mejnike (ali termane) s mejazhi preglej (11)

SP2 *mejnike s mejazhi preglej (XI)

NOVE (MEJNIKE) POSTAVITI

VP1 *ker jih ny, nove poftavi (11)

SP1 *kjer jih ni, nove poftavi (11)

SP2 *kjer jih ni, nove poftavi (XI)

4.3.5 OSKRBA Z VODO

MALNARSKE 'mlinarske' JEZOVE POPRAVITI

VP1 malnarjke jesove popraviti (6)

SP1 malnarjke jesove popraviti (6)

SP2 jesove popraviti (VI)

NAREDITI KAŠTE (grad. objekt, zložen iz betonskih ali lesenih kosov in zapolnjen s kamenjem, za utrjevanje bregov), PLOTOVE / KOŠE ZA VODO ODVRAČATI

VP1 kašhte, plotove, sa vodo odvrazhat, narediti (6)

SP1 kašhte, plotove, sa vodo odvrazhati, narediti (6)

SP2 kašhte, košhe sa vodo odvrazhati, narediti (VI)

ŠTERNE / VODNJAKI, BUČI IN VODOPELJAVCI (RORI) / VODOTOČI

VP1 shterne, buzhi, inu vodopelavzi (rori) (8)

SP1 shterne, buzhi, in vodopelavzi (rori) (8)

SP2 vodnjaki, in vodotozhi (rori) (VIII)

OSNAŽITI, IZTREBITI IN POPRAVITI

VP1 *shterne, buzhi, inu vodopelavzi je ofnashio, istrebjo, inu popravjo (8)

SP1 *shterne, buzhi, in vodopelavzi je ofnashijo, istrebijo in popravijo (8)

SP2 *vodnjaki, in vodotozhi je ofnashijo, istrebijo in popravijo (VIII)

GLOBOKE ŠTERNE TREBITI

VP1 *prejden je globoke fhterne trebjo (8)

SP1 *pred ko je globoke fhterne trebijo (8)

SP2 *pred ko je globoke fhterne trebijo (VIII)

PRIŽGANO LUČ NA VRVICI NOTRI SPUSTITI

VP1 je more ena pershgana luzh na varuzi notri fpuftiti (8)

SP1 je mora pershgana luzh na vervizi notri fpufti (8)

SP2 je mora pershgana luzh na vervizi vanjo fpuftiti (VIII)

AKO / ČE LUČ V ŠTERNI UGASNE JE (NOTRI) NEZDRAVA SAPA / H LAP

VP1 aku luzh v'fhterni v'gafne, je notri nesdrava fapa (8)

SP1 zhe v fhterni luzh vga fne, je nesdrav hlap v nji (8)

SP2 zhe v fhterni luzh uga fne, je nesdrav hlap v nji (VIII)

MERNIK SOLI VSUTI NA DNO

VP1 en mernik foly na dnu vfuti (8)

SP1 en mernik foli na dno vfuti (8)

SP2 en mernik foli vanjo vfuti (VIII)

VODOPELJAVCE PRI ŠTERNAH S SLAMO POVEZATI

VP1 *vodopelavze per fhternah [...] s'flamo poveshi (12)

SP1 *vodopelavze per fhternah [...] f flamo poveshi (12)

SP2 *vodotozhe per fhternah [...] s flamo poveshi (XII)

4.3.6 GOZDARSTVO

VRBE IN JAGNEDI OBSEKATI

VP1 *vrbe inu jagnede objekaj (2)

SP1 *verbe in jagnedi, ali topole, objekaj (2)

SP2 *verbe in jagnete ali topole objekaj (II)

SNAŽITI GOZDOVE

VP1 ***gojsde** fnashjo: dosfti gojpodarjov gojsde fnashjo (3)

SP1 ∅

SP2 ∅

4.3.6.1 DIVJE ŽIVALI

KUNA IN DIHUR IMATA MLADE

VP1 tudi kuna inu dihur sdaj mlade imajo (7)

SP1 tudi kuna in dihur sdaj mlade imata (7)

SP2 tudi kuna in dihur sdaj mlade imata (VII)

4.4 VREMENSKI POJAVI

SANINEC (vrsta snega, primernna za vožnjo s sanmi)

VP1 faninz: dober faninz opomina (1)

SP1 **faninez**: dober faninez (fmuzhar) opomina (1)

SP2 **feninez**: dober feninez (fmuzhar) opomina (I)

ZMRZAL (I ed. ž.)

VP1: ***smerslina**: inu druge take rezhy pred smerslino varuj (1)

SP1: ***smerslina**: in druge take rezhi vari pred smerslino (1)

SP2: ***smerslina**: in druge take rezhi vari pred smerslino (I)

MRAZ

VP1 **mras**: de fkus simo mras plevel pomory (11)

SP1 **mras**: de po simi mras plevel pomori (11)

SP2 **mras**: de posimi mras plevel pomori (XI)

V VELIKEM MRAZU

VP1 **v'velikim mrasi**: okna v'velikim mrasi s'kojn'kim gnojam sakidaj (12)

SP1 **v velikim mrasi**: okna v velikim mrasi f konj'kim gnojem sakidaj (12)

SP2 **v velikim mrasi**: okna v velikim mrasi s konj'kim gnojem sakidaj (12)

LEPO KOPNO VREME 'brez snega'

VP1 **lepu kopnu vreme**: aku je lepu kopnu vreme, pufti zhebele lejteti (1)

SP1 **lepo kopno vreme**: ako je lepo kopno vreme, pufti zhebele letati (1)

SP2 **lepo kopno vreme**: ako je lepo kopno vreme, pufti bezhele letati (I)

V SONČNEM VREMENU

VP1 **v'fonzhnim vremeni**: otavo v'fonzhnim vremeni nesamudi (9)

SP1 **v folnzhnim vremeni**: otave v folnzhnim vremeni nesamudi kofiti (9)

SP2 **v folnzhnim vremeni**: otave v folnzhnim vremeni ne samudi kofiti (IX)

V MOKREM MRAZU

VP1 **per mokrim mrasi**: mrovlij'ha per mokrim mrasi s'lopato, ali butam potolzi (2)

SP1 **v mokrim mrasu**: mrovlij'ha v mokrim mrasu s lopato, ali batam potolzi (2)

SP2 **v mokrim mrasu**: mrvlij'ha v mokrim mrasu s lopato rasmezhi ali pa s betam potolzi (II)

V SUŠNIH DNEVIH

VP1 **v'ofufhnih dnevih**: v'ofufhnih dnevih mladu drevje prefadi (2)

SP1 **v ofufhnih dnevih**: v ofufhnih dnevih mlado drevje prefadi (2)

SP" **v ofufhnih dnevih**: v ofufhnih dnevih mlado drevje prefadi (II)

V TOPLIH DNEVIH

VP1 **v'topl**ih dnevih: v'topl^hih dnevih *fe* je treba od vina bol dershati (7)

SP1 **v topl**ih dnevih: v'topl^hih dnevih *fe* je treba vina bolj sdershati (7)

SP2 **v topl**ih dnevih: v'topl^hih dnevih *fe* je treba vina bolj sdershati (VII)

V DEŽEVNIH DNEVIH

VP1 **v'dashev**nih dnevih: v'dashev^hnih dnevih *fe* lan ruje inu rafla (7)

SP1 **v deshev**nih dnevih: v deshev^hnih dnevih *fe* lan ruje in raflja (7)

SP2 **v deshev**nih dnevih: v deshev^hnih dnevih *fe* lan ruje in raflja (VII)

V JASNIH SUHIH DNEVIH

VP1 **v'jaf**ni^h fuhih dnevih: v'jaf^hni^h fuhih dnevih pojekat, inu sresat (10)

SP1 **v jaf**ni^h fuhih dnevih: v jaf^hni^h fuhih dnevih pojekati in sresati (10)

SP2 **v jaf**ni^h fuhih dnevih: v jaf^hni^h fuhih dnevih pojekati in sresati (X)

JASNI DNEVI (I mn. m.)

VP1 **jaf**ni dnevi: dokler fo fhe jaf^hni dnevi (9)

SP1 **jaf**ni dnevi: dokler fo fhe jaf^hni dnevi (9)

SP2 **jaf**ni dnevi: dokler fo fhe jaf^hni dnevi (IX)

V HLADU

VP1 **v'hl**adi: shrebeta *fe* le v'hl^hadi na pajho fpu^hte (7)

SP1 **v hl**adu: shrebeta *fe* le v hl^hadu na pajho fpu^hte (7)

SP2 **v hl**adu: shebeta *fe* le v hl^hadu na pajho fpu^hte (VII)

V SUŠI

VP1 **v'fuf**hi: ga v'fuf^hhi s'vodo pomozhi (7)

SP1 **v fuf**hi: ga v fuf^hhi s vodo pomozhi (7)

SP2 **v fuf**hi: ga v fuf^hhi v vodi namozhi (VII)

V SENCI, NE NA SONCU

VP1 **v'fen**zi, ne na **fon**zi: pojuf^hhi na refhetih, vender v'fen^hzi, ne na fon^hzi (9)

SP1 **v fen**zi, ne na **foln**zi: pojuf^hhi na refhetih, pa v fen^hzi, in ne na foln^hzi (9)

SP2 **v fen**zi, ne na **foln**zu: pojuf^hhi na refhetih, pa v fen^hzi, in ne na foln^hzu (IX)

V DEŽJU

VP1 **v'dash**ji: v'dash^hji ny dobru sele fpravlat (10)

SP1 **v desh**ju: v desh^hju ni dobro selja fpravljati (10)

SP2 **v desh**ji: v desh^hji ni dobro selja fpravljati (X)

V PLANINAH NI SNEGA

VP1 **v'planinah ny fnejga**: v'planinah sdaj ny fnejga (7)

SP1 **v planinah ni fnega**: v planinah sdaj ni fnega (7)

SP2 **v planinah ni fnega**: v planinah sdaj ni fnega (VII)

KO SNEG ODLEZE / (IN) SKOPNI

VP1 kakor fnejg odlese (3)

SP1 kakor fneg fkopni in odlese (3)

SP2 kakor fneg fkopni in odlese (III)

PO SKOPNENJU SNEGA

VP1 **po fkopnenji fnejga**: dokler po fkopnenji tiga fnejga ny dash paſho opral (5)

SP1 **po fkopnenji fnega**: dokler po fkopnenji fnega fhe ni desh paſhe opral (5)

SP2 **po fkopnenji fnega**: dokler po fkopnenji fnega fhe ni desh paſhe opral (V)

ZDAJ SE VSA NATURA OMLADI

VP1 sdaj je vſa natura omlady (5)

SP1 sdaj je vſa natora omladi (5)

SP2 sdaj je vſa natora omladi (V)

ČISTI POMLADNI ZRAK UŽIVATI

VP1 *ta zhiſti pomladni luft vshivaj (5)

SP1 *zhiſti pomladni dober srak vshivaj (5)

SP2 *zhiſti ſpomladnji dobri srak vshivaj (V)

4.5 ČASOVNA POIMENOVANJA

LANI

VP1 **lani**: aku je lani drevje polnu ſadja bilu (3)

SP1 **lani**: ako je bilo lani drevje polno ſadja (3)

SP2 **lani**: ako je bilo lani drevje polno ſadja (III)

LETOS

VP1 **lejtas**: je more lejtaj vezh zepit (3)

SP1 **letas**: je mora letaj vezh zepiti (3)

SP2 **letas**: je mora letaj vezh zepiti (III)

ZDAJ JE ZADNJI ČAS

VP1 **sdaj je ta sadni zhas**: sdaj je ta sadni zhas pŕhenizhno moko namleti (3)

SP1 **sdaj je sadnji zhaf**: sdaj je sadnji zhaf pŕhenizhno moko namleti (3)

SP2 ∅

PO PRVEM DEŽJU ZA SNEGOM

VP1 **po pervim dashji sa fnejgam**: mavrohi po tim pervim dashji sa fnejgam raftejo (4)

SP1 **po pervim deshji sa fnegam**: mavrohi po pervim deshji sa fnegam raftejo (4)

SP2 **po pervim deshji sa fnegam**: mavrohi po pervim deshji sa fnegam raftejo (IV)

PRED 2500 LETI

VP1 pred 2500 lejtmi (4)

SP1 pred 2500 letmi (4)

SP2 pred 2500 leti (IV)

LANSKO ALI PREDLANSKO (SEME)

VP1 vŕaku polŕku ali vertnu fejme ima vŕaj vlanŕku, aku ne predvlanŕku biti (4)

SP1 vŕako polŕko ali vertno ŕeme, ima vŕaj lanŕko, ali pa predlanŕko biti (4)

SP2 vŕako polŕko ali vertno ŕeme, ima vŕaj lanŕko, ali pa predlanŕko biti (IV)

VČASIH

VP1 **v'zhafsih**: de jeh boŕh po simi v'zhafsih putam poparit mogel (4)

SP1 **v zhafih**: de ji boŕh po simi v zhafih kokoŕham popariti mogel (4)

SP2 **v zhafih**: de ji boŕh posimi v zhafih kokoŕham popariti mogel (IV)

ZDAJ JE NAJBOLJŠI ČAS

VP1 sdaj je narbolzhafs (5)

SP1 sdaj je nar boljŕhi zhaf (5)

SP2 sdaj je nar boljŕhi zhaf (V)

VEČKRAT ČEZ LETO

VP1 vezh krat zhes lejtu (5)

SP1 vezokrat zhes leto (5)

SP2 vezokrat zhes leto (V)

KADAR REŠ 'rešeljika' CVETE

VP1 kadar rejh zvede (5)

SP1 kader rejh zvete (5)

SP2 kader resh zvete (5)

VSAK DAN

VP1 **vjakidan**: kuliku je ma vjakidan shivini pokladat (11)

SP1 **vjaki dan**: koliko je ma vjaki dan shivini pokladati (11)

SP2 **vjak dan**: koliko je vjak dan shivini pokladati (XI)

LEP DAN ZJUTRAJ

VP1 **lep dan sjutraj**: na en lep dan sjutraj (6)

SP1 **lep dan sjutre**: na lep dan sjutre (6)

SP2 **lep dan sjutrej**: kak lep dan sjutrej (VI)

ZJUTRAJ PRED SONCEM

VP1 **sjutraj pred fonzam**: morejh sjutraj pred fonzam na vezh krajih [...] kurit (9)

SP1 **sjutraj pred folnzam**: morajh sjutraj pred folnzam na vezh krajih [...] kuriti (9)

SP2 **sjutraj pred folnzam**: morajh sjutraj pred folnzam na vezh krajih [...] kuriti (IX)

PREDEN SONCE ROSO OSUŠI

VP1 prejden fonze rofso ofufhy (6)

SP1 pred ko folnze rofo ofufhi (6)

SP2 pred ko folnze rofo ofufhi (VI)

PONOČI

VP1 **po nozhi**: pernato shival po nozhi saperaj (7)

SP1 **ponozhi**: perutnino [...] ponozhi terdno sapiraj (7)

SP2 **ponozhi**: perutnino [...] ponozhi terdno saperaj (VII)

KADAR JE SONCE VISOKO

VP1 **kadar je fonze vifsoku**: kadar je fonze vifsoku, je kojni inu krave v'hleve vshenejo (7)

SP1 **kadar je folnze vijoko**: kadar je folnze vijoko je konji in krave v hleve vshenejo (7)

SP2 **kadar je folnze vijoko**: kadar je folnze vijoko, je konji in krave v hleve vshenejo (VII)

KONJSKI DNEVI / DNEVI VELIKEGA DELA

VP1 **kojnjski dnevi**; sdaj fo kojnjki dnevi (7)

SP1 **kojnjski dnevi**; sdaj fo kojnjki dnevi (7)

SP2 **dnevi velikiga dela**; sdaj fo dnevi velikiga dela (VII)

ZGODAJ

VP1 ***sgodaj**: de fe sgodaj dobru vrafte (9)

SP1 * **sgodaj**: de fe sgodaj dobro vrafte (9)

SP2 * **sgodaj**: de fe sgodaj dobro vrafte (IX)

OD PRVEGA (od začetka)

VP1 **odperviga**: odperviga je more fkoraj vjakidan prebrat (10)

SP1 **od perviga**: od perviga je mora fkoraj vjaki dan prebrati (10)

SP2 **od perviga**: od perviga je mora fkoraj vjak dan prebrati (X)

4.5.1 LETNI ČASI

ZIMA DOLGO NORUJE 'nori'

VP1 **sima dolgu noruje**: doftokrat sima dolgu noruje (2)

SP1 **sima dolgo noruje**: veliko krat sima dolgo noruje (2)

SP1 **sima dolgo noruje**: velikokrat sima dolgo noruje (II)

POZIMI

VP1 **po simi**: de jeh bojh po simi v'zha'sih putam popariti mogel (4)

SP1 **po simi**: de ji bojh po simi v zha'fih koko'fham popariti mogel (4)

SP2 **posimi**: de ji bojh posimi v zha'fih koko'fham popariti mogel (IV)

NA JESEN

VP1 **na jefen**: fatorej na jefen (...) nefej (4)

SP1 **na jefen**: satorej na jefen (...) nefej (4)

SP2 **jefen**: satorej jefen (...) nefej (IV)

POLETI

VP1 **polejti**: polejti imajo vje shivali mersle shelodze (6)

SP1 **poleti**: poleti imajo vje shivali mersle shelodze (6)

SP2 **poleti**: poleti imajo vje shivali mersle shelodze (VI)

POZIMI

VP1 **po simi**: po simi pak gorke (6)

SP1 **po simi**: po simi ja gorke (6)

SP2 **posimi**: posimi pa gorke (VI)

NA POMLAD

VP1 **na pomlad**: s' detelo inu fenenim praham na pomlad obfej (9)

SP1 **na pomlad**: s deteljo in fenenim praham na pomlad obfej (9)

SP2 **na fpomlad**: s deteljo in fenenim praham na fpomlad obfej (IX)

DO POMLADI

VP1 **notri do pomladi**: sa repo hranit notri do pomladi, skopli jamo v'tla (10)

SP1 **zlo do pomladi**: sa repo hraniti zlo do pomladi, fkopli jamo v tla (10)

SP2 **zlo do pomladi**: sa repo hraniti zlo do pomladi, fkoplji jamo v tla (X)

4.5.2 PRAZNIKI

SVEČNICA

VP1 ***fvezhenza**: gofpodar more ob fvezhenzi fhe polovizo fimfke klaje imeti (2)

SP1 ***fvezhniza**: gofpodar mora ob fvezhnizi fhe polovizo klaje imeti (2)

SP2 ***fvezhniza**: gofpodar mora o fvezhnizi fhe polovizo klaje imeti (II)

MALI ŠMAREN

VP1 ***mali fhmarn**: od sdaj notri do maliga fhmarna (5)

SP1 ***malifhmarn**: od sdaj do malifhmarna (5)

SP2 ***Malofhmarn**: od sdaj do Malofhmarna (V)

BOŽIČ

VP1 ***ob Boshizhi**: is njih ob Boshizhi shlahtnu vinu narediti (10)

SP1 ***ob Boshizhu**: ob Boshizhu shlahtno vino narediti (10)

SP2 ***o Boshizhi**: drushina rada, kadar ima o Boshizhi flovo vseti (XII)

DO SV. MIHAELA

VP1 **notri do S. Mihela**: nova merva konjam notri do S. Mihela malu tekne (6)

SP1 **do f.v. Mihela**: nova merva, ali pizha, konjem, do f.v. Mihela, zlo malo tekne (6)

SP2 **do f.v. Mihela**: nova merva, ali pizha, konjem, do f.v. Mihela, zlo malo tekne (VI)

MED SV. PRIMOŽEM, CELO DO SVETEGA PETRA

VP1 med S. Primasham noter do S. Petra (6)

SP1 med f.v. Primoshem, zlo do f.vetiga Petra (6)

SP2 med f.v. Primoshem, zlo do f.vetiga Petra (VI)

PRED SV. JAKOBOM

VP1 pred S. Jakobam (6)

SP1 ∅

SP2 ∅

SV. LUKEŽ

VP1 ***S. Lukejh**: ob S. Lukejhi merjaŷza perpuŷti (11)

SP1 ***f.v. Lukesh**: perpuŷti she o f.v. Lukeshi merjaŷza (11)

SP2 ***f.v. Lukesh**: perpuŷti she o f.v. Lukeshi merjaŷza (XI)

SV. GREGORIJ

VP1 ***S. Gregorij**: drugizh ga ob S. Gregorji perpuŷti (11)

SP1 ***f.v. Gregorij**: drugizh ga pa perpuŷti o f.v. Gregorji (11)

SP2 ***f.v. Gregorij**: drugizh ga pa perpuŷti o f.v. Gregorji (XI)

KRES

VP1 ***Krefŷ**: bojh imel te druge ob Krefsi (11)

SP1 ***kref**: in bodo mladi fpet o krefu (11)

SP2 ***Kref**: in bodo mladizhi fpet o Krefu (XI)

4.5.3 IZRAZJE, POVEZANO Z MESECI

VSAK MESEC

VP1 **vsaki mejsiz**: hishne opravila sa vsaki mejsiz

SP1 **vfaki mefez**: hishne opravila sa vfaki mefez

SP2 **vfaki mefez**: opravila sa vfaki mefez

V TEM MESECU

VP1 **v'tim mejfsizi**: v'tim mejfsizi poversheni prefhizhi fo sa pleme narboljhi (2)

SP1 **v tem mefzu**: v tem mefzu versheni prefhizhi, fo sa pleme narboljhi (2)

SP2 **v tem mefzu**: v tem mefzu versheni prefhizhi, fo sa pleme narboljhi (II)

KONEC MESECA

VP1 **h'konz mejfsiza**: repo fjati, inu h'konz mejfsiza pleti (7)

SP1 **konez mefza**: repo fjati, in konez mefza pleti (7)

SP2 **konez mefza**: repo je fjati, in konez mefza pleti (VII)

TEGA IN PRIHODNJEGA MESECA (R ed. m.)

VP1 **tiga inu prihodniga mejfsiza** (8)

SP1 **tiga in prihodniga mefza** (8)

SP2 **tiga in prihodnjiga mefza** (VIII)

4.5.3.1 POIMENOVANJA MESECEV

PROSINEC

VP1 ***Profsenz**: hishne opravila v'Profsenzi (1)

SP1 ***Profenez**: hishne opravila v Profenzu (1)

SP2 ***Profenez**: opravila v Profenzu (I)

SVEČAN

VP1 ***Svizhan**: opravila v'Svizhani (2)

SP1 ***Svezhan**: opravila v Svezhanu (2)

SP2 ***Svezhan**: opravila v Svezhanu (II)

SUŠEC

VP1 ***Sufhiz**: opravila v'Sufhizi (3)

SP1 ***Sufhez**: opravila v Sufhzu (3)

SP2 ***Sufhez**: opravila v Sufhzu (III)

MALI TRAVEN

VP1 ***mali Traven**: opravila v malim Travni (4)

SP1 ***Malitraven**: opravila v Malimtravnu (4)

SP2 ***Malotraven**: opravila v Malotravnu (IV)

VELIKI TRAVEN

VP1 ***veliki Traven**: opravila v velikim Travni (5)

SP1 ***Velikitraven**: opravila v Velikimtravnu (5)

SP2 ***Velikotraven**: opravila v Velikotravnu (V)

ROŽNIK

VP1 ***Roshenzvet**: opravila v Roshnimzveti (6)

SP1 ***Roshizvet**: opravila v Roshizvetu (6)

SP2 ***Roshnozvet**: opravila v Roshnozvetu (IV)

MALI SRPAN

VP1 ***mali Serpan**: opravila maliga Serpana (7)

SP1 ***Maliferpan**: opravila v Maloferpanu (7)

SP2 ***Maloferpan**: opravila v Maloferpanu (VII)

VELIKI SRPAN

VP1 ***veliki Serpan**: opravila velikiga Serpana (8)

SP1 ***Velikiferpan**: opravila v Velikoferpanu (8)

SP2 ***Velikoferpan**: opravila v Velikoferpanu (VIII)

KIMOVEC

VP1 ***Kimovez**: opravila v Kimovzi (9)

SP1 ***Kimovez**: opravila v Kimovzu (9)

SP2 ***Kimovez**: opravila v Kimovzu (IX)

KOZOPRSK

VP1 ***Kofaperfk**: opravila v Kofaperfki (10)

SP1 ***Kosaperfk**: opravila v Kosaperfku (10)

SP2 ***Kosoperfk**: opravila v Kosoperfku (X)

LISTOGNOJ

VP1 ***Liftovgnoj**: opravila v Liftovgnoji (11)

SP1 ***Liftognoj**: opravila v Liftognoju (11)

SP2 ***Liftognoj**: opravila v Liftognoju (XI)

GRUDEN

VP1 ***Gruden**: opravila v Grudni (12)

SP1 ***Gruden**: opravila v Grudnu (12)

SP1 ***Gruden**: opravila v Grudnu (XII)

4.6 POIMENOVANJA PROSTOROV, DELOV HIŠE

LEDENICA (I ed. ž.) ,shramba, stavba za led'

VP1 ***ledeniza**: ledenizo s'ledam napolni (2)

SP1 ∅

SP2 ∅

V HIŠI, ALI KJER KOLI LJUDJE SPE IN PREBIVAJO

VP1 v'hiſhi, ali kjerkol ludje ſpe inu prebivajo (6)

SP1 v hiſhi, ali kjer koli ljude ſpe in prebivajo (6)

SP2 v hiſhi, ali kjer koli ljudje ſpe in prebivajo (VI)

HLADNA HRAMBA

VP1 ***hladna hramba**:. satu ſe morejo na simo v'hladnih hrambah [...] hraniti (8)

SP1 ***hladna hramba**:. sa to ſe morajo na simo v hladnih hrambah [...] hraniti (8)

SP2 ***hladna hramba**:. sato ſe morajo sa simo v hladnih hrambah [...] hraniti (VIII)

OBESITI V SREDNJE TOPLIH SHRAMBAH

VP1 *v'frednu toplih hrambah obeſſjo, de od mrasa neraſpokajo (1)

SP1 *v ſrednje toplih ſ-hrambah obeſijo, de ſe od mrasa ne raspokajo (1)

SP2 *v ſrednje toplih ſ-hrambah obeſijo, de od mrasa ne raspokajo (I)

KELDER / HRAM

VP1 **kelder**: kadar ſo ſuhe, de ſe manejo, jeh deni v'kelder (9)

SP1 **hram**: kadar ſo ſuhe, de ſe manejo, jih spravi v hram (9)

SP2 **hram**: kadar ſo ſuhe, de ſe manejo, jih spravi v hram (IX)

TOPLI, SNAŽNI, SUHI HLEV

VP1 topli, fñashni, fuhi hlev je po simi poloviza klaje (11)

SP1 topli, fñashni, fuhi hlev je po simi poloviza klaje (11)

SP2 topli, fñashni, fuhi hlev je posimi poloviza klaje (XI)

OKNA S KONJSKIM GNOJEM ZAKIDATI

VP1 *okna per keldrih v'velikim mrasi s'kojnřkim gnojam sakidaj (12)

SP1 *okna per hramih v velikim mrasi ř konjřkim gnojem sakidaj (12)

SP2 * okna per hramih v velikim mrasi s konjřkim gnojem sakidaj (12)

4.7 IZRAZI, POVEZANI S ČLOVEKOM

LJUDJE

VP1 **ludje**: v'hiřhi, ali kjerkol ludje řpe inu prebivajo (6)SP1 **ljude**: v hiřhi, ali kjer koli ljude řpe in prebivajo (6)SP1 **ljudje**: v hiřhi, ali kjer koli ljudje řpe in prebivajo (VI)

BOLNI IN STARI LJUDJE

VP1 ***bolni, inu řtari ludje**: řo dobre [hruřke] sa bolne, inu řtare ludy (9)SP1 ***bolni in řtari ljudje**: řo dobre [hruřke] sa bolne in řtare ljudi (9)SP2 ***bolni in řtari ljudje**: řo dobre [hruřke] sa bolne in řtare ljudi (IX)

OB BOŹIČU PROČ ITI 'raziti se' / O BOŹIČU SLOVO VZETI (DRUŹINA)

VP1 drushina rada, kadar ob Boshizhi prezh gre (12)

SP1 drushina rada, kadar ima o boshizhu řlovo vseti (12)

SP2 drushina rada, kadar ima o Boshizhi řlovo vseti (XII)

OB BOŹIČU NA NOVO PRITI (DRUŹINA)

VP1 *to drushino, katera je ob Boshizhi na novu k'tebi priřhla (12)

SP1 *drushino, ktera je o Boshizhu na novo k tebi priřhla (12)

SP2 *drushino, ktera je o Boshizhi na novo k tebi priřhla (XII)

DOBRO PODUČITI

VP1 *to drushino, katera je ob Boshizhi na novu k'tebi priřhla, dobru podvuzhi (12)

SP1 *drushino, ktera je o Boshizhu na novo k tebi priřhla, dobro poduzhi (12)

SP2 *drushino, ktera je o Boshizhu na novo k tebi priřhla, dobro poduzhi (XII)

POGLAVITNI VUK / UK / NAUK

VP1 poglavitni vuk (4)

SP1 poglavitni uk (4)

SP2 poglaviten nauk (IV)

STARO SKUŠNJO / IZKUŠNJE PRIPOROČATI

VP1 *eno štaro škušhno perporozhali (4)

SP1 *štaro škušhnjo perporozhali (4)

SP2 *is škušhnje perporozhali (IV)

NAVADE PRI HIŠI POKAZATI

VP1 *vfe navade per tvoji hišhi pokashi (12)

SP1 *vfe navade per fvoji hišhi pokashi (12)

SP2 *vfe navade per fvoji hišhi pokashi (XII)

VESELO IN PRIDNO KMETOVATI

VP1 *tedaj vefselu inu pridnu kmetuvaj (5)

SP1 *tedaj vefelo in pridno kmetovaj (5)

SP2 *tedaj vefelo in pridno kmetovaj (V)

NEUMNI [LJUDJE]

VP1 **neumni [ljudje]**: neumni le po obzhutenji fvojiga gerla delajo (6)

SP1 **neumni [ljudje]**: neumni le po obzhutenji fvojiga gerla delajo (6)

SP2 **neumni [ljudje]**: neumni le po obzhutenji fvojiga gerla delajo (VI)

4.7.1 IZRAZI, POVEZANI S ČLOVEŠKIM TELESOM

DELATI PO OBČUTENJU SVOJEGA GRLA

VP1 *neumni le po obzhutenji fvojiga gerla delajo (6)

SP1 *neumni le po obzhutenji fvojiga gerla delajo (6)

SP2 *neumni le po obzhutenji fvojiga gerla delajo (VI)

LUKNJICE 'pore'; VEN LESTI / ITI / IZHAJATI (POT)

VP1 luknize, škuzi katere put venlese (6)

SP1 luknize, po katerih fe pot ishaja (6)

SP2 luknjize, škosi ktere pot gre (VI)

NA NAGLEM ZATISNITI (LUKNJIICE 'pore')

VP1 *na naglim satifnejo (6)

SP1 *na naglim satifneo (6)

SP2 *je nanaglim satifnejo (VI)

V ZMEŠNJAVA PRITI / ZBLODITI IN ZMEŠATI (V LUKNJICAH)

VP1 *taku v'njih [luknjicah] vje v'fmejhnavo pride (6)

SP1 *tako je v njih [luknjicah] vse sblodi in smeŕha (6)

SP2 *tako je v njih [luknjicah] vje sblodi in smeŕha (VI)

POČASI SE OHLADITI

VP1 *prejden pyeŕh, je pozhaŕsi ohladi (6)

SP1 *pred ko pijeŕh je po zhaŕi ohladi (6)

SP2 *pred ko pijeŕh, je pozhaŕi ohladi (VI)

USTA Z VODO SPRATI

VP1 *uŕta s'vodo ŕperi (6)

SP1 *uŕta s vodo ŕperi (6)

SP2 *uŕta s vodo ŕperi (VI)

ROKE V VODI UMITI

VP1 *roke v'vodi vmy (6)

SP1 *roke v vodi vmi (6)

SP2 *roke v vodi umij (VI)

V NOGE ALI ROKE OZEBSTI

VP1 *kadar ŕi v'noge ali roke osebil (12)

SP1 *kadar ŕi v roke ali noge osebel (12)

SP2 *v noge ali roke osebŕti: kadar ŕi v roke ali noge osebel (XII)

DRŽATI OBUTE NOGE V SNEGU

VP1 *darshi obute noge en zhaŕs v'fnejgi (12)

SP1 *darshi obute noge en zhaŕs v ŕnegu (12)

SP2 *darshi obute noge en zhaŕs v ŕnegu (XII)

V MRZLI VODI SE OMAJATI (PRSTI)

VP1 *v'mersli vodi, kadar je v'vodi parŕtji omajo (12)

SP1 *v mersli vodi, kadar je v vodi perŕti omajajo (12)

SP2 *v mersli vodi, kadar je v vodi perŕti omajejo (XII)

IZUTI SE 'sezuti se'

VP1 *kadar je v vodi parfji omajo, je isuj (12)

SP1 *kadar je v vodi perfji omajajo, je isuj (12)

SP2 *kadar je v vodi perfji omajejo, je isuj (XII)

HODITI BOS PO HIŠI

VP1 *hodi bojs po hišni gori inu doli (12)

SP1 *hodi bof po hišni gori in doli (12)

SP2 *hodi bof po hišni gori in doli (12)

NOGE SAME OD SEBE TOPLE POSTANEJO

VP1 noge fame odfebe tople poftanejo (12)

SP1 noge fame od febe tople poftanejo (12)

SP2 noge fame od febe tople poftanejo (12)

NE PREDOLGO ZMRZNIJEN ČLOVEK

VP1 **nepredolgu smersnen zhlovek**: taku je tudi en nepredolgu smersnen zhlovek oshivy (12)

SP1 **ne predolgo smersnjen zhlovek**: tako je tudi ne predolgo smersnjen zhlovek oshivi (12)

SP2 ∅

OŽIVETI

VP1 *taku je tudi en nepredolgu smersnen zhlovek oshivy (12)

SP1 *tako je tudi ne predolgo smersnjen zhlovek oshivi (12)

SP2 ∅

NA VSEH UDIH DRGNITI

VP1 potler je more s'fuknam na v'fih vudih dargniti (12)

SP1 potem je mora f'fuknam na v'fih udih dergniti (12)

SP2 ∅

4.7.2 PREHRANJEVANJE

BOLJŠE JESTI

VP1 daj jim boljhi jefti (7)

SP1 daj jim boljhi jefti in piti (7)

SP2 daj jim boljŝni jeŝti in piti (VII)

GROZDJA NE NAJESTI

VP1 *grosdja ŝe nikar prevezh nenajej (10)

SP1 *grosdja ŝe nikar prevezh ne najej (10)

SP2 *grosdja ŝe nikar prevezh ne najej (X)

POČASI UŝIVATI

VP1 *de ŝe drob pozhaŝsi vshiva (11)

SP1 *de ŝe drob po zhaŝi vshiva (11)

SP2 *de ŝe drob po zhaŝi vshiva (XI)

4.7.3 PITJE

NA ENKRAT ŜEJO UTOPI TI / OGASITI

VP1 hozhjo na enkrat shejo vtopiti (6)

SP1 hozhejo na enkrat shejo vtopiti (6)

SP2 hozhejo na enkrat shejo ogafiti (VI)

MRZLI STUDENEC PITI / DO MRZLEGA STUDENCA PRITI

VP1 *kadar prav mersli ŝtudeniz pyo (6)

SP1 *kadar prav mersli ŝtudeniz pijo (6)

SP2 *kadar do prav mersliga ŝtudenca pridejo (VI)

PO MALEM S PRENEHANJEM PITI

VP1 *taku po malim s'prenehanjam py (6)

SP1 *tako pomalim ŝprenehanjem pi (6)

SP2 *tako pomalim, s prenehanjem pij (VI)

NA POTOVANJU NE PITI

VP1 *shganiga vina na potovanji nikar nepy (1)

SP1 *shganiga vina na popotvanju nikdar ne pi (1)

SP2 *shganiga vina na popotvanji nikdar ne pij (I)

ŜGANO VINO NA POTOVANJU NE PITI

VP1 *shganiga vina na potovanji nikar nepy (1)

SP1 *shganiga vina na popotvanju nikdar ne pi (1)

SP2 *shganiga vina na popotvanji nikdar ne pij (I)

MOŠTA NEZMASNO 'nezmerno' / PREVEČ NE PITI

VP1 *tudi mojhta nesmafnu nepy (10)

SP1 *pa tudi mojhta prevezh ne pi (10)

SP2 *pa tudi mojhta prevezh ne pij (X)

VODO ŽLAMPATI

VP1 *de nebodo prevezh fame vode shlempali (7)

SP1 *de ne bodo prevezh fame vode shlempali (7)

SP2 *de ne bodo prevezh fame vode shlempali (VII)

4.7.3.1 PIJAČA

ŽGANO VINO MRAZI

VP1 **shganu vinu mrasi**: shganiga vina na popotvanji nikar nepy: onu mrasi (1)

SP1 **shgano vino mrasi**: shganiga vina na popotvanju nikdar ne pi: ono mrasi (1)

SP2 **shgano vino mrasi**: shganiga vina na popotvanji nikdar ne pij, ker mrasi (I)

SUROVO VINO GREJE

VP1 srovu vinu greje (1)

SP1 srovo vino greje (1)

SP2 srovo vino greje (I)

ŽGANO [VINO] PEČE IN SUŠI

VP1 shganu vefelej pezhe inu fufhy (1)

SP1 shgano vfelej pezhe in fufhi (1)

SP2 shgano vfelej pezhe in fufhi (I)

RAZBELJENO ŽELEZO V VODO VTAKNITI

VP1 *kakor de bi rasbelenu shelesu v'vodo vtaknili (6)

SP1 *kakor de bi rasbeleno sheleso v vodo vtaknili (6)

SP2 *kakor de bi rasbeljeno sheleso v vodo vtaknili (VI)

DRŽATI SE OD VINA / VZDRŽATI SE VINA

VP1 **dershati fe od vina**: v'topliah dnevih fe je treba od vina bol dershati (7)

SP1 **sdershati fe vina**: v topliah dnevih fe je treba vina bolj sdershati (7)

SP2 **sdershati fe vina**: v toplih dnevih *fe* je treba vina bolj sdershati (VII)

JESIH MED VODO (Z)MEŠATI

VP1 *v*faj* je*fiha* med vodo me*fhaj* (7)

SP1 *v*faj* je*fka* med vodo jim sme*fhaj* (7)

SP2 *v*faj* je*fiha* med vodo jim sme*fhaj* (VII)

ŽGANO VINO NAREDITI

VP1 *fe* sna shganu vinu narediti (8)

SP1 *fe* sna shgano vino narediti (8)

SP2 *fe* sna shgano vino narediti (VIII)

ŽLAHTNO VINO NAREDITI IZ GROZDOV

VP1 is njih [grozdov] ob Boshizhi shlahtnu vinu naredit (10)

SP1 ob Boshizhu shlahtno vino narediti (10)

SP2 *is njih [grozdov] shlahtno vino naredi (10)

VINO ZAVRETI ALI NA JESIH ITI / SE SKISATI

VP1 *na vinu glej, de nesavre, ali de na je*fih* negre (8)

SP1 *na vino pasi, de nesavre, ali de *fe* ne *fki**fa* (8)

SP2 *na vino pasi, de ne savre, ali de *fe* ne *fki**fa* (VIII)

SLADKA VINA V SODIH DRŽATI / IMETI / HRANITI

VP1 sladke vina *fe* nepute do sdaj v*fodih* darshati (8)

SP1 sladke vina *fe* ne dajo do sdaj v *fodih* imeti (8)

SP2 sladke vina *fe* ne dajo do sdaj v *fodih* hraniti (VIII)

STEKLENICE V PESEK ZAKOPATI

VP1 *v*f*klenizah, katere *fe* v*pe**f*k sakoplejo (8)

SP1 *v *f*teklah (glashih), katere *fe* v *pe**f*k sakoplejo (8)

SP2 *v *f*teklenzah (glashih), katere *fe* v *pe**f*k sakopljejo (VII)

IZ ČEŠPELJ SLIVOVICO ŽGATI

VP1 *is zhe*fh*pel *fe* *flivoviza* shge (9)

SP1 *is zhe*fh*pelj *fe* *flivoviza* shge (9)

SP2 *is zhe*fh*pelj *fe* *flivoviza* shge (IX)

MOŠT

VP1 **mo*fh*t**: mo*fh*t je nesdrav (10)

SP1 **mo*fh*t**: mo*fh*t je nesdrav (10)

SP2 **moft**: moft je nesdrav (X)

BRINJEVEC IN ŽGANJE ŽGATI

VP1 brinovz inu shganje je sdaj zhafs shgati (12)

SP1 brinovez in shganje je sdaj zhaf shgati (12)

SP2 brinovez in shganje je sdaj zhaf shgati (XII)

4.7.4 BOLEZNI IN DELI TELESA

NE SE PREHLADITI – GORKO SE DRŽATI 'biti na toplem'

VP1 *gorku fe darshi, de fe neprehladijh (1)

SP1 *gorko fe dershi, de fe ne prehladijh (1)

SP2 *gorko fe dershi, de fe ne prehladijh (I)

ZMRZNITI

VP1 *na poti lohku smersnejh (1)

SP1 *na poti lahko smersnejh (1)

SP2 *na poti lahko smersnejh (I)

DOBITI KAŠELJ ALI DRUGE PRSNE BOLEZNI

VP1 *de kašhel ali druge parfne bolesni nedobijh (1)

SP1 *de kašhlja ali druge parfne bolesni ne dobijh (1)

SP2 *de kašhlja ali druge parfne bolesni ne dobijh (I)

NABRANO PUŠČOBO IZ ŽELODCA TREBITI

VP1 *zhes simo nabrano puřhobo is shelodza trebjo (4)

SP1 *zhes simo nabrano puřhobo is shelodza trebijo (4)

SP2 *zhes simo nabrano puřhobo is shelodza trebijo (IV)

BOLETI (GLAVA)

VP1 *od tiga glava boly (6)

SP1 *od tega glava boli (6)

SP2 *od tega glava boli (VI)

OSLABETI (PRSI)

VP1 parfj oflabe (6)

SP1 parfj oflabe (6)

SP2 parfj oflabe (VI)

MRZLI ŽELODEC PREKALITI

VP1 *oni ta polejti mersli shelodez prekale (6)

SP1 *oni poleti mersli shelodez prekale (6)

SP2 *oni poleti mersli shelodez prekale (VI)

OSTEKLITI (KRI)

VP1 kry oftekly (6)

SP1 kri oftekli (6)

SP2 kri oftekli (VI)

KAŠLJI (I mn. m.), MRZLICE (I mn. ž.)

VP1 odtot fo kašhli, merslize (6)

SP1 od tod fo kašhli, merslize (6)

SP2 od tod fo kašhli, merslize (VI)

ZAPRTJE / NEVOLJNOST JEDI

VP1 **sapertje jedy**: sapertje te jedy (6)

SP1 nevolnjoft jedy (6)

SP2 ∅

JETRNE, PLJUČNE BOLEZNI (I mn. ž.), JETIKE (I mn. ž.)

VP1 jeterne, pluzhne bolesni, jetike (6)

SP1 jeterne, pluzhne bolesni, jetke (6)

SP2 jeterne, pljuzhne bolesni, jetke (VI)

SLABOST ŽELODCA

VP1 smaľnu sa vol ľlaboľti tiga shelodza jeľti (7)

SP1 po malim sa volj ľlaboľti shelodza jeľti (7)

SP2 po malim savolj ľlaboľti shelodza jeľti (VII)

NA MESU IN TOLŠČOBI 'maščobi' DOLI VZETI 'izgubiti oz. zmanjšati meso in salo / SHUJŠATI

VP1 zhlovek polejti na meľsi inu tuľhobi dolivsame (7)

SP1 zhlovek poleti ľ-hujľha (7)

SP2 zhlovek poleti ľ-hujľha (VII)

USTROJITI / SKUMRATI / ZMAMITI ČLOVEKA (VROČINA)

VP1 vrozhina ga vľtroji (7)

SP1 vrozhina ga ľkumra (7)

SP2 vrozhina ga smami (VII)

ZAPRTO TRUPLO / ŽIVOT

VP1 kadar je truplu sapertu (9)

SP1 kadar je truplo saperto (9)

SP2 *kadar je v shivotu sapre (IX)

KAMEN IN VODENICA SE NASTAVI OD MOŠTA

VP1 je rad kamen inu vodeniza od njega [mošta] naftavi (10)

SP1 je rad kamen in vodeniza od njega [mošta] naftavi (10)

SP2 je rad kamen in vodeniza od njega [mošta] naftavi (X)

ŠKODOVATI JETROM, SLEZENI 'zastar. vranica' IN MEHURJU

VP1 *tudi fhkoduje jetram, folzeni inu mehurju (10)

SP1 *tudi jetram je fhkodljiv, in mehurju (10)

SP2 *tudi jetram je fhkodljiv, flezeni in mehurju (X)

ZOBE KALITI

VP1 *gorkiga kruha nejej, sobe kaly (12)

SP1 *gorkiga kruha ne jej, sobe kali (12)

SP2 *gorkiga kruha ne jej, sobe kali (XII)

(V) ŽELODCU CMOKE DELATI

VP1 *gorkiga kruha nejej, [...] v'shelodzi zmoke dela (12)

SP1 *gorkiga kruha ne jej, [...] shelodzu zmoke dela (12)

SP2 *gorkiga kruha ne jej, [...] shelodzu zmoke dela (XII)

4.7.5 POKLICI, POVEZANI Z OPRAVILI

TKALEC (I ed. m.)

VP1 **tkalz**: prediza inu tkalz v'veliku krajih malu fpanja vshijeta (1)SP1 **tkavez**: tkavez in prediza v veliko krajih zlo malo fpanja vshijeta (1)SP2 **tkavez**: tkavez in prediza v veliko krajih zlo malo fpanja vshijeta (I)

PREDICA

VP1 **prediza**: prediza inu tkalz v'veliku krajih malu fpanja vshijeta (1)SP1 **prediza**: tkavez in prediza v veliko krajih zlo malo fpanja vshijeta (1)SP2 **prediza**: tkavez in prediza v veliko krajih zlo malo fpanja vshijeta (I)

VELIKO GOSPODARJEV (I mn. m.)

VP1 **dofti gofspodarjov**: dofti gofspodarjov gojsde fnashijo (3)

SP1 **veliko gofpodarjev**: veliko gofpodarjev verbe objektujejo (3)

SP2 **veliko gofpodarjev**: veliko gofpodarjev verbe objektujejo (III)

DOBER GOSPODAR

VP1 **dober gofpodar**: dober gofpodar sdaj prevdari, kuliku ima klaje (11)

SP1 **dober gofpodar**: dober gofpodar sdaj prevdari, koliko klaje ima (11)

SP2 **dober gofpodar**: dober gofpodar sdaj prevdari, koliko klaje ima (XI)

GOSPODINJA

VP1 **gospodina**: jeh [piščeta] gofpodina drashej proda (3)

SP1 **gospodinja**: jih [piščeta] gofpodinja dobro preda (3)

SP2 **gospodinja**: jih [piščeta] gofpodinja drago proda (III)

PISARJI (I mn. m.)

VP1 **pijsarji**: kateriga fo vshe gerfhki pijsarji (4)

SP1 **pijarji**: kateriga fo she pijarji (4)

SP2 **pijarji**: kateriga fo she pijarji (IV)

POSLI SO TRUDNI

VP1 **pošli fo trudni**: pošli fo od tefhkiga dela trudni (7)

SP1 **pošli fo trudni**: pošli fo od teshkiga dela trudni (7)

SP2 **pošli fo trudni**: pošli fo od teshkiga dela trudni (VII)

DEKLE (I mn. ž.)

VP1 **dekle**: gledaj, de dekle nesajpe (7)

SP1 **dekle**: gledaj de dekle ne sajpe (7)

SP2 **dekle**: glej, de dekle ne sajpe (VII)

HLAPCI (I mn. m.)

VP1 **hlapzi**: inu de hlapzi kojnam tudi ponozhi klajo vershejo (7)

SP1 **hlapzi**: in de hlapzi konjem tudi po nozhi klajo vershejo (7)

SP2 **hlapzi**: in de hlapzi konjem tudi ponozhi klaje vershejo (VII)

MLINAR

VP1 ***malinar**: sdaj je supet dofti vode sa malinarje (11)

SP1 ***maljnar**: sdaj je spet veliko vode sa maljnarja (11)

SP2 ***mlinar**: sdaj je spet veliko vode sa mlinarje (XI)

MEJAŠ

VP1 ***mejazh**: mejnike s' mejazhi preglej (11)

SP1 ***mejazh**: mejnike (ali termene) s mejazhi preglej (11)

SP2 ***mejazh**: mejnike s mejazhi preglej (XI)

4.8 PREGOVORI

KAKOR HITRO MURVA OZELENI, SE MRAZA NIČ VEČ BATI NI.

VP1 **Kakor hitru murva oseleny, fe nizh vezh mrasa neboj.** (4)

SP1 **Kakor hitro murva oseleni, fe mrasa nizh vezh ne boj.** (4)

SP2 **Kakor hitro murva oseleni, fe mrasa nizh vezh bati ni.** (IV)

STARINA JE STARINA

VP1 **Starina je ftarina.** (10)

SP1 **Starina je ftarina.** (10)

SP2 **Starina je ftarina.** (X)

DRUŽINA IN MOŠNJA SE NA JESEN DEBELI, KADAR NJIM GRM OBILNO RODI. / DRUŽIA SE V JESENI DEBELI IN JIM VELIKO DENARJA V MOŠNJO ZLETI, KADAR JIM GRM OBILNO RODI.

VP1 *Drushina inu mošhna fe na jefen debely, kadar njim germ obilnu rody.* (3)

SP1 *Drushina fe v jefeni debeli in jim veliko denarja v mošhnjo sleti, kadar jim germ obilno rodi.* (3)

SP2 ∅

6 ZAKLJUČEK

6.1 RAZLIKE V IZRAZJU

Jezik, ki ga je Vodnik uporabljal v pratikah, je bil podrejen poljudnostrokovnim in vzgojnim ciljem. Nasveti, ki jih dajejo vse tri pratike v Hišnih opravilih za vsaki mesec, so namenjeni preprostemu kmečkemu ljudstvu. To je zahtevalo splošno razumljivost, ki je vplivala na samo oblikovanje besedila, besedno-terminološki izbor in skladijsko-stilistično raven.

Izrazje, ki je predstavljeno v osrednjem delu diplomskega dela, ne sodi v celoti med strokovno izrazje, ampak je vezano na splošno poimenovanje s področij živinoreje, sadjereje, hišnih opravil, poljedestva, vremenskih pojavov, itd.

Zato je tudi ujemanost med Vodnikovo pratiko in mlajšima dvema večja, kot bi bila v primeru strokovnega izrazja, ki se je v tem obdobju intenzivno razvijalo. V mlajših pratikah pa vseeno zasledimo nekaj novosti oziroma sprememb glede na Vodnikovo pratiko. Oglejmo si nekatera značilna razlikovalna poimenovanja. Na prvem mestu je Vodnikov izraz, na drugem izraz iz obeh mlajših Stoletnih pratik:

- **izpridevniška izpeljanka (z obrazilom -ič)** (mladi – mladiči)
- **odpravljanje glagolskih kalkov** (madeže ven vzeti – madeže izvzeti; ven pasti – izpasti; notrinepojde – ne dojde; na mlado travo ven iti – mlado travo pasti; pustiti ven – izpustiti; ven ne leteti – ne izletati; na lesu gor jemati – se debeliti; sadje nositi – roditi 'obroditi'; popustiti sesanje – odstaviti; v stan pripraviti – na dobro pripraviti – dobro opitati 'vzrediti'; prostor noterjemati – povzemati prostor, proč iti – slovo vzeti; doli vzeti – shujšati; držati se od vina – vzdržati se vina; na jesih iti – se skisati)
- **tvorjen domači izraz z različno pripono** ((notrivtaknjen) sadež – sajenec 'zas. sadika')
- **različna druga sestavina zloženke** (vodopelavci – vodotoči)

- **uparaba sopomenskih izrazov** (slovanskega izvora): (palica – šiba; ohraniti – varovati; ikraste svinje – ikrasti prašiči; seneni prah – seneno drobovje; vročina ustroji – skumra – zmami; truplo – život; v sodih držati – imeti – hraniti)
- **odprava narečnega izraza z domačo izpeljanko** (pirje – zelenje, pirje – listje – vejniki (butarce))
- **zamenjava starega izraza oz. narečnega s splošnejšim oz. knjižnim** (smrekov trš – smrekov vrh; mravljinca – mravlje; vrtnina – zelenjava; nezdrava sapa – nezdrav hlap; zaprtje jedi – nevoljnost jedi; malinar – maljnar – mlinar)
- **zamenjava nedovršnega glagolskega izraza z dovršnim** (pomagati – pripomoči)
- **zamenjava iz nemščine prevzetega izraza z domačim** (flance – sadeži 'sadike'; privoščiti – priželeti, kelder – hram; luft – zrak; šuštar – čevljar; šterna – vodnjak; nezmasno 'nezmerno' – preveč)
- **zamenjava kalkiranih svojilnih oblik (rodilnik samostalnika) s svojilnimi pridevniki** (mast od gosi – gosja mast, mehi teh gosenic – gosenični mehi)
- **sopomenskost, uporabljena v SP1** (mejniki ali termeni; strelni prah (purflj); jagnetovih (topolovih); kapus 'redko zelje' (flance); saninec (smučar) 'vrsta snega'; steklo (glaž))
- **sopomenskost, uporabljena v SP2** (goliti (leviti)); strelni prah (purflj); jagnetovih (topolovih); kapus 'redko zelje' (flančino seme); saninec (smučar) 'vrsta snega'; steklenica (glaž))
- **zamenjava imenske zveze s tvorjenko** (pernata žival – perutnina)
- **zamenjava splošnega izraza z bolj strokovnim** (moko narediti – moko namleti)

Nekaj izrazov je takih, ki so v vseh treh pratikah enaki, vendar so danes neohranjeni. Na prvem mestu je izraz iz pratik, na drugem pa današnja ustreznica:

- **pridevniška pripona** (čebulovo – čebulno)
- **pridevniška osnova** (malnarske – mlinarske)
- **glagolska končnica** (kruh plesnuje – kruh plesni)
- **narečni izrazi** (njivo sprašiti 'narediti, zorati praho')
- **glagolski izrazi** (lan ruti – lan ruvati; zima dolgo noruje – zima dolgo traja; gorko se držati – biti na toplem; dolgo trpeti – trajati, se ohraniti)
- **zastarelo izrazje** (jara setev – spomladanska setev; nezdrav hlap – nezdrav duh, zadah; zmerzlina – zmrzal, tolščoba – maščoba; slezen – vranica; močernost – vlaga; presapiti – prezračiti; pokladati – dajati krmo; piča – krma, hrana sploh; drenje – driska; zmerzlina – zmrzal)
- **pogovorno izrazje** (lim – lepilo)
- **prevzeti izrazi** (ocukrana voda – osladkana voda; cukor – sladkor)
- **poimenovanja mesecev** (ročencvet – rožnik; kozoprsk – vinotok; listognoj – listopad)
- **splošno izrazje namesto strokovnega** (luknjice – pore)
- **zamenjava tvorjenke z glagolsko podstavo** (skopnenje snega – da sneg skopni)
- **zamenjava tvorjenke z imensko zvezo** (kislina – kislá zelenjava).

6.2 SKLEP

Pratike, tako vsakoletne kot stoletne, so bile med ljudmi zelo priljubljene, v mnogih slovenskih domovih pa je bila to tudi edina knjiga. Zato je imela pratika pomembno vlogo pri izobraževanju preprostih ljudi. S pratikami so se učili brati, pisati in računati, seznanjali so se tudi o kmetijstvu in drugih gospodarskih panogah, zdravstvenih nasvetih, volitvah in tudi zakonih. Z razvojem pratik sta se razvijala tudi slovenski leposlovni in strokovni jezik.

Vzorec (Hišna opravila za vsaki mesec), ki sem ga analizirala, je pisan za preproste ljudi, povedi so dolge, veliko je velelnih oblik, naštevanja. Poleg samostalniških terminov, je veliko glagolskih – predvsem osebnih povednih in velelnih oblik. Besedotvorno in leksikalno so si primerjani vzorci med seboj zelo podobni, kar je po mojem posledica prevajanja oz. prepisovanja iste predloge ter relativno majhna časovna razlika med njihovimi izdajami. Iz analize je razvidno, da so v poznejših pratikah odpravljali predvsem glagolske kalke, pa tudi nekatere narečne in prevzete izraze. Tudi kalkirane zveze s svojilnim rodilnikom so nadomeščene s svojilnimi pridevniki. Ponekod so v isti pratiki uporabljena sopomenska poimenovanja, ki so zapisana v oklepaju. Drugih večjih razlik med pratikami ni zaslediti oziroma se pojavljajo kot posamični primeri.

Na glasoslovni ravnini sta mlajši pratiki glede na Vodnikovo stremele k odpravljanju narečnih značilnosti (npr. zapisovanje mehkega l-ja, ki je v VP1 vedno pisan z l, v SP1 je pisan nedosledno enkrat l, drugič lj, medtem ko v SP2 prevladuje že knjižni zapis lj). Enako velja za mehki n. Vodnik sicer nima narečnega preglasa pred j (knjižna prvina), ki ga mlajši dve še vedno imata. Stoletni pratiki pa imata opazno manj labializacije, predvsem SP2, mlajša odlomka imata ravno tako manj samoglasniških redukcij. Polglasnik zapisujeta vedno z e-jem, medtem ko ga Vodnik tudi z a-jem. Glasovno skupino šč (ki so jo kodificirali v drugi polovici 19. st.) vse tri pratike še zapisujejo kot š.

Na oblikoslovni ravni ni večjih posebnosti glede na današnji jezik. Vodnik uporablja za samostalnike srednjega spola v I in T ed. vedno končnico -u, SP1 in SP2 pa vedno -o. V D mn. moškega in srednjega spola ima Vodnik končnico -am, medtem ko imata mlajši pratiki ob mehkih soglasnikih končnico -em. Končnico -i imajo v M ed. za samostalnike moškega spola vse tri pratike, mlajši dve pa ponekod že -u. Enotno končnico -em imajo vse tri pratike v O ed. srednjega in moškega spola. Vse tri pratike imajo vedno končnico -iga v R ed. za pridevnike moškega in srednjega spola, v M ed. pa knčnico -im. Vsem trem je skupna tudi feminizacija (T mn. sr. sp. -e).

Pri rabi nedoločnika v Vodnikovi pratiki končni i velikokrat onemi. Veznik, ki ga Vodnik še uporablja, je pisan kot inu po izročilu osrednjega knjižnega jezika z ohranjenim dolenskim odrazom za izglasni o. Tega v stoletnih pratikah ni zaslediti, ravno tako tudi ne kazalnih zaimkov, ki bi bili v vlogi določnega člana, ki ga Vodnik še uporablja.

7 LITERATURA

OROŽEN, M. O oblikovanju strokovnega izrazja in jezika v kmetijskem tisku. V: *Poglavja iz zgodovine knjižnega jezika*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1996.

TOPORIŠIČ, J. *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.

SLOVAR slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1995.

SNOJ, M. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1974.

STABEJ, J. *Prava stoletna pratika in njena zgodovina*. Ljubljana: ČZP Kmečki glas, 1986.

STOLETNA Pratika devetnajtega stoletja. Ljubljana, 1840.

STOLETNA Pratika devetnajtega stoletja. Ljubljana, 1847.

VODNIKOVA velika pratika za leta 1795, 1796 in 1797. Faksimilirana izdaja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1996.

Izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela Primerjava izrazja za hišna opravila v Vodnikovi veliki pratiki in dveh stoletnih pratikah 19. stoletja, ki sem ga napisala pod mentorstvomizr. prof. dr. Irene Orel.

Katarina Temkova